

Den Europæiske Unions Tidende

C 286

48. årgang

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

17. november 2005

Informationsnummer

Indhold

Side

I Meddelelser

.....

II Forberedende retsakter

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

418. plenarforsamling den 8.-9. juni 2005

2005/C 286/01	Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område« (KOM(2004) 718 endelig - 2004/0251 (COD))	1
2005/C 286/02	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om tvangslicens til udnyttelse af patenter vedrørende fremstilling af farmaceutiske produkter med henblik på eksport til lande med folkesundhedsproblemer KOM(2004) 737 endelig - 2004/0258 (COD)	4
2005/C 286/03	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 98/71/EF om retlig beskyttelse af mønstre KOM(2004) 582 endelig — 2004/0203 (COD)	8
2005/C 286/04	Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om Metoder til information om og evaluering af virksomhedernes sociale ansvar i en global økonomi	12
2005/C 286/05	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Grønbog om en EU-metode til at styre økonomisk migration« (KOM(2004) 811 endelig)	20
2005/C 286/06	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Den almindelige overenskomst om handel med tjenesteydelser (GATS) — forhandlingerne om Modus 4 (fysiske personers bevægelighed)	28

DA

2005/C 286/07	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Forslag til Rådets direktiv om overvågning af og kontrol med overførsel af radioaktivt affald og brugt brændsel« KOM(2004) 716 endelig — 2004/0249 (CNS)	34
2005/C 286/08	Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om Forslag til Rådets beslutning om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker (ifølge traktatens artikel 128) (KOM(2005) 141 endelig — 2005/0057 (CNS))	38

II

(Forberedende retsakter)

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

418. PLENARFORSAMLING DEN 8.-9. JUNI 2005

Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område«*(KOM(2004) 718 endelig - 2004/0251 (COD))**(2005/C 286/01)*

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 16. november 2004 under henvisning til EF-traktatens artikel 95 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede María Sánchez Miguel til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 23. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 418. plenarforsamling den 8.-9. juni 2005, mødet den 9. juni, følgende udtalelse med 157 stemmer for, 1 imod og 1 hverken for eller imod:

1. Indledning

hjælp af den ny teknologi, der er til rådighed for offentligheden.

1.1 Kommissionen gik efter Rådets møde i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999 i gang med en harmonisering og indførelse af retlige instrumenter, som gør det muligt at opbygge et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, som kan sikre fri bevægelighed for personer inden for EU. Inden da ⁽¹⁾ havde Rådet færdiggjort de relevante bestemmelser for at lette forkyndelsen i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile eller kommercielle anliggender, hvilket blev hilst velkommen som et bidrag til bedre information af borgerne.

1.2 Som et resultat af Rådet i Tammerfors bad Kommissionen medlemsstaterne om at indføre procedurer for anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser samt alternative og udenretlige procedurer til bilæggelse af civil- og handelsretlige spørgsmål, som kunne få retsvæsenet til at fungere bedre i de enkelte medlemsstater og samtidig styrke de europæiske systemer til dataindsamling og informationsspredning ved

1.3 Om det første emne blev der fremlagt en rådsforordning om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager ⁽²⁾, som blandt andre foranstaltninger omfatter en forenkling af fuldbyrdesproceduren, tilpasninger af de sikrende retsmidler, som fremmer fuldbyrdelsen af afgørelser, samt anerkendelse af et sikrende retsmiddel med gyldighed i hele Europa.

1.4 Ligeledes fremlagde Kommissionen et forslag til beslutning om oprettelse af et europæisk retligt netværk for civil- og handelssager ⁽³⁾ med det mål at skabe et europæisk instrument for retligt samarbejde og give privatpersoner, jurister, institutioner og forvaltninger adgang til information om love og procedurer, der finder anvendelse i de enkelte medlemsstater på det civil- og handelsretlige område. Det er et instrument til stor nytte for bilæggelsen af især grænseoverskridende tvister.

⁽¹⁾ Se Rådets direktiv om forkyndelse i Den Europæiske Unions medlemsstater af retlige og udenretlige dokumenter på det civil- og handelsretlige område [KOM(1999) 219 endelig]. EØSU's udtalelse, ordfører: Bernardo Hernández Bataller. EFT C 368 af 20.12.1999.

⁽²⁾ EØSU's udtalelse, ordfører: Henri Malosse. EFT C 117 af 26.4.2000.

⁽³⁾ KOM(2000) 592 endelig. EØSU's udtalelse, ordfører: Daniel Retureau, EFT C 139 af 11.5.2001.

1.5 I 2002 fremlagde Kommissionen en grønbog, som på grundlag af en bred høring af såvel medlemsstaterne som de berørte parter gennemgik alternative fremgangsmåder til bilæggelse af tvister i EU. Det foreliggende direktivforslag er udarbejdet på dette grundlag som et velegnet og effektivt instrument, der respekterer de særlige karakteristika i de nationale retsordener vedrørende bilæggelse af civil- og handelsretlige tvister.

1.6 I denne forbindelse bør der skeles til de værdifulde erfaringer med mægling i forbrugersager ⁽⁴⁾, som har været anvendt længe og vist sig meget nyttig blandt andet takket være indarbejdelsen af denne praksis i lovgivningen på forbrugerbeskyttelsesområdet. Dette system har kunnet tilpasses de nye forbrugsmønstre, så det kan anvendes på såvel forbrugsvaresom tjenesteydelsesområdet.

1.7 Mægling på det civil- og handelsretlige område adskiller sig på visse punkter fra andre former for mægling. For det første må man huske på, at organiseringen af retssystemet er et rent nationalt anliggende, og for det andet kan mægling kun bruges til at bilægge tvister, hvis sagens parter går med til det. Begge forhold sætter grænser for Kommissionens indholdsmæssige udformning af forslaget til direktiv. Ikke desto mindre drejer det sig om at få indført alternative fremgangsmåder til bilæggelse af tvister (»alternative dispute resolution«), men som Kommissionen påpeger skal medlemsstaterne opretholde »et effektivt og retfærdigt retssystem«, der opfylder kravene til beskyttelse af menneskerettighederne.

2. Forslagets indhold

2.1 Målet med dette forslag til direktiv er ved hjælp af mægling at fremme bilæggelsen af tvister, som opstår i det indre marked på det civil- og handelsretlige område. Dette indebærer definition af begrebet mægling og mægler, mens det overlades til medlemsstaterne at fastlægge retsreglerne, herunder især de krav, en mægler skal opfylde.

2.2 Mægling kan foretages frivilligt på initiativ af sagens parter eller efter påbegyndelsen af en retssag. Forslaget kan således fremsættes af parterne eller domstolen. I begge tilfælde går sagens parter med til mægling for at undgå en retssag eller for at lette sagens gang ved at acceptere resultaterne af mæglingen. I begge tilfælde kan parterne anmode om, at de indgåede aftaler opfyldes ved dom, en afgørelse eller et bekræftet dokument.

2.3 Indholdet af mæglingsbestræbelserne kan ikke bruges som bevismateriale i en retssag i henhold til artikel 6, stk. 1, således at fortroligheden mellem parterne og deltagerne i mæglingen garanteres. Ikke desto mindre kan oplysningerne

bruges, hvis parterne og mægleren giver deres samtykke, og især hvis det sker for at beskytte børn eller forhindre, at en persons fysiske eller psykologiske integritet skades.

2.4 Mæglingen afbryder frister for forældelse eller anden rettighedsfortabelse som følge af fristoverskridelse vedrørende det krav, som mæglingen vedrører, hvis parterne bliver enige om at anvende mægling eller en domstol pålægger parterne at anvende mægling.

3. Kommentarer til direktivforslagets indhold

3.1 EØSU betragter dette initiativ fra Kommissionens side som et positivt instrument til videreførelse af de foranstaltninger, der blev iværksat efter Tammerfors-mødet for at opnå større retssikkerhed i EU. Skabelsen af en retlig ramme på europæisk plan for mægling på det civil- og handelsretlige område betyder, at et instrument, som allerede anvendes i nogle medlemsstater – dog mest i privat tvistbilæggelse – indarbejdes som et retligt skridt i forbindelse med en retssag, hvorved domstolene får mulighed for at foreslå en udenforstående mægler, der kan hjælpe parterne med at løse en konflikt.

3.2 Direktivforslaget sigter mod at øge brugen af mægling på det retlige område i EU. Det vil ud over de økonomiske gevinster i form af færre sagsomkostninger også give sociale fordele ved at begrænse den langtrukne domstolsbehandling af civile sager, som især inden for familieretten har alvorlige konsekvenser på grund af de sociale problemer, det skaber for sagens parter. Under alle omstændigheder må man ikke forveksle mægling med den forligsmægling, som finder udbredt anvendelse i de fleste medlemsstater, før der indledes retssag, og hvor parterne og deres advokater under dommerens opsyn forsøger at blive enige om en løsning, så en retssag kan undgås.

3.3 Mægleren har stor betydning for opnåelsen af et godt resultat. Mæglingen skal foregå på en troværdig og retlinet måde og ikke mindst være uafhængig af parterne, og mægleren skal have tavshedspligt under mæglingen for at mæglingsbestræbelserne kan være effektive og give et godt resultat. Forslagets artikel 4 overlader det imidlertid til medlemsstaterne at fastlægge de nærmere vilkår og krav til mæglingen, men henlægger udformningen af selvregulerende foranstaltninger og især udviklingen af europæiske adfærdskodekser til EU-planet. Det skal understreges, at selvom direktivforslaget ikke udelukkende er rettet mod grænseoverskridende tvister, vil der være behov for, at de personer, der udpeges til mæglere, tilbydes en uddannelse i EU-ret, og især må der skabes en retlig ramme, som giver dem mulighed for frit at levere mæglingsydelser i alle EU-lande.

⁽⁴⁾ Kommissionens henstilling af 4. april 2001 om de principper, der finder anvendelse på organer med ansvar for udenretlig bilæggelse af tvister på forbrugerområdet. EFT L 109 af 19.4.2001.

3.4 Ved mægling er det vigtigt at sikre kvaliteten af ydelsen, og det foreliggende forslag burde indeholde nogle retningslinier for at sikre et mindstemål af harmonisering af de nødvendige betingelser for udøvelse af mæglerhvervet. I tråd med anbefalingerne vedrørende mægling på forbrugerområdet bør kravet til mæglernes kompetence og uafhængighed indgå som en af de nødvendige betingelser for udøvelse af mæglerhvervet, og dette kunne opnås ved at styrke det europæiske samarbejde om mere ensartede ordninger for uddannelse og udpegelse af mæglere.

3.5 Anvendelsesområdet for mægling i civil- og handelsretlige sager defineres negativt, idet ottende betragtning fastsætter, at direktivet ikke skal »omfatte processer, hvor sagen pådømmes, såsom voldgift, ombudsmandsordninger, forbrugerklageordninger og ekspertvurderinger, eller processer, som administreres af organer, der udsteder en formel henstilling, uanset om denne er juridisk bindende eller ej, med hensyn til løsningen af tvisten«. Udelukkelsen af disse processer er åbenbart begrundet i, at der for hvert af de nævnte tilfælde allerede findes en særlig mæglingsprocedure. Ikke desto mindre bør man overveje muligheden for mægling i civile sager, som udspringer af straffe- eller skattesager⁽⁷⁾; ganske vist ville de fortsat være udelukket i forbindelse med den oprindelige straffe- eller skattesag, men mægling ville kunne fremme bilæggelsen af civile sager.

3.6 EØSU er enig i den bestemmelse, som tilkender data af såvel civil- som handelsretlig karakter, der behandles som led i mæglingen (artikel 6, stk. 1), den højeste grad af fortrolighed, ikke kun når der er tale om data af personlig karakter, men også når det gælder aspekter vedrørende relationers fortrolige karakter. Udelukkelsen af sådanne bevismidler må dog på ingen måde kunne påberåbes, hvis børns rettigheder eller en persons fysiske eller psykologiske integritet sættes på spil i forbindelse med konflikten.

4. Særlige bemærkninger

Da mæglingen er en konfliktløsende procedure af frivillig karakter, som kun fungerer, hvis parterne er enige om at anvende den og anerkende udfaldet af den, bør der i det kommende direktiv afklares en række overordentlig vigtige aspekter for at sikre, at det bliver et brugbart instrument, som de europæiske borgere kan have tillid til. Derfor bør der efter EØSU's mening tages hensyn til nogle af nedenstående bemærkninger.

4.1 De foreslåede retlige rammer for mægling begrænser sig til civil- og handelsretlige sager⁽⁸⁾. På trods af den omfattende retspraksis vedrørende afgrænsning af de områder, der falder

ind under civil- og handelsretten, bør anvendelsesområdet i artikel 1, stk. 2, defineres eksplicit uden at anvende »udelukkelsesmetoden« i ottende betragtning. Desuden bør civil- og handelsretlige sager, der udspringer af andre retsområder såsom skatte- og forvaltningsret samt civile sager, der følger af straffesager⁽⁷⁾, også tages med i betragtning.

4.1.1 På et senere tidspunkt kunne man i lyset af de resultater, der er opnået med anvendelsen af mæglingsproceduren i nærværende direktivforslag, undersøge muligheden for at udvide anvendelsesområdet til forvaltnings- og skatteretlige sager.

4.2 Noget, der kan give problemer ved omsættelsen i national ret, er afvigelserne mellem de forskellige sprogversioner af forslaget⁽⁸⁾. Man må huske på, at organiseringen af retssystemet er et rent nationalt anliggende, og at retspraksis derfor kan variere fra land til land. Det bør slås fast, at det ikke kun er domstole, men også andre retsorganer, der kan foreslå mægling, og at ikke kun domstole, men en hvilken som helst offentlig myndighed, der er beføjet hertil i henhold til national ret, kan få til opgave at sikre, at aftalen bliver overholdt.

4.3 EØSU understreger mæglerens vigtige rolle for hele processens gennemførelse og effektivitet. Derfor bør Kommissionen foreslå retningslinier, som kan sikre dels en vis harmonisering mellem alle medlemsstater, dels anvendelse af tillidsvækkende mæglere med gode kvalifikationer. I artikel 4 bør der fastsættes visse minimumskrav til mæglere, f.eks. at de skal:

— have afsluttet en uddannelse på et passende niveau på de for mæglingen relevante områder

⁽⁷⁾ I EØSU's udtalelse (ordfører: Daniel Retureau, EFT C 139 af 11.5.2001) anbefales det i punkt 3.7 i forbindelse med afgrænsningen af det civil- og handelsretlige område, at der udtrykkeligt »henvises til EF-Domstolens definitioner. Da civile søgsmål, som behandles i forbindelse med straffesager og skattesager, ikke udelukkes fra den foreslåede beslutnings anvendelsesområde, og eftersom det kan forekomme, at der kræves dokumenter, som den kompetente instans ikke umiddelbart kan klassificere juridisk, bør der for at beskytte de berørte parter tilføjes følgende: »det modtagende organ klassificerer så fleksibelt som muligt de dokumenter, der ikke klart falder ind under det civilretlige eller det handelsretlige område, men som ikke desto mindre har visse berøringspunkter med disse områder«.

⁽⁸⁾ I den tysksprogede version af direktivforslaget anvendes ofte begrebet »Streitschlichtung« (voldgift). Dette kan ikke ligestilles med mægling, da der ved voldgiftskendelse er tale om et begrundet konfliktløsningsforslag fra voldgiftsmanden, mens mægleren i den klassiske betydning ikke tager stilling til konfliktens indhold. I den tyske tekst bør begrebet »Streitbeilegung« (konfliktløsning) derfor anvendes i stedet »Streitschlichtung«.

⁽⁷⁾ Udtalelse CESE punkt 3.7, ordfører: Daniel Retureau, EFT C 139 af 11.5.2001.

⁽⁸⁾ Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 afgrænser retternes kompetence i civil- og handelsretlige sager.

- være uafhængige af og uvildige i forhold til de stridende parter
- udvise gennemsigtighed og ansvarlighed.

Især gælder det om at garantere retten til fri udveksling af tjenesteydelser mellem alle medlemsstater, hvilket især i de små medlemsstater vil kunne styrke mæglerens uafhængighed i forhold til parterne.

4.3.1 Muligheden for indførelse af en europæisk adfærdskodeks for at fastlægge de regler, som mæglerne skal følge i deres virke, hilses principielt velkommen, men for at en sådan kan fungere i praksis må Kommissionen her se til, at det sikres, at

de fysiske og juridiske personer, der fungerer som mæglere, er kompetente, uafhængige og ansvarlige, således som EØSU har foreslået i forbindelse med artikel 4.

4.4 Problemet med mæglingens omkostninger er ikke kun et spørgsmål om, hvorvidt de skal medregnes i sagsomkostningerne alt efter situationen i hver enkelt medlemsstat. Enten må der fastsættes gebyrsatser for de forskellige typer sager og deres omfang, eller parterne må have krav på et overslag over omkostningerne, således at de kan tage stilling til, om de vil tage imod tilbuddet om mægling. Under alle omstændigheder bør mægling aldrig blive dyrere for parterne end en retssag.

Bruxelles, den 9. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om tvangslicens til udnyttelse af patenter vedrørende fremstilling af farmaceutiske produkter med henblik på eksport til lande med folkesundhedsproblemer

KOM(2004) 737 endelig – 2004/0258 (COD)

(2005/C 286/02)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 15. december 2004 under henvisning til EF-traktatens artikel 251 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede **Paolo Braghin** til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 23. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 418. plenarforsamling, mødet den 8. juni 2005, følgende udtalelse med 64 stemmer for, 1 imod og 1 hverken for eller imod:

1. Resumé af udtalelsen

1.1 EØSU støtter Kommissionens forordningsforslag, som sigter mod at gennemføre den afgørelse, som WTO's Almindelige Råd traf den 30. august 2003. EØSU sætter ligeledes pris på, at Kommissionen har spillet en aktiv rolle over for såvel de internationale organisationer som de øvrige berørte parter i sit forsøg på at finde nogle passende løsninger på de alvorlige sundhedsproblemer, der er i udviklingslande uden farmaceutisk produktionskapacitet og med et utilstrækkeligt sundhedsvæsen.

1.2 EØSU er enig i såvel den foreslåede procedure for tildeling af tvangslicens vedrørende farmaceutiske produkter, som er beskyttet af patent eller supplerende beskyttelsescertifikat, som de valgte kontrolmekanismer.

1.3 EØSU foreslår endvidere, at gennemførelsesbestemmelserne styrkes for derved at sikre:

- at der sker fuld overholdelse af den gældende lovgivning, specielt hvad angår kvalitetskontrol af produktionen,

- at betingelserne for tildeling af tvangslicens (art. 8) strammes op, specielt hvad angår de mekanismer, der adskiller det produkt, der fremstilles under licens, fra det originale, for dermed at undgå illegal reeksport til EU eller tredjelande,

- at der iværksættes en koordineret indsats med myndighederne i importlandene for dermed at undgå svig, varemærkeforfalskning og utilsigtet brug,

- at gennemførelsen af toldforordningen og medlemsstaternes sanktionsmekanismer nøje overvåges, så der dæmres op for alle former for ulovligheder,
- at der sker bredere omtale af tildeling af disse tvangslicenser med henblik på at sikre, at den intellektuelle ejendomsret forvaltes mere effektivt.

1.4 EØSU ser gerne, at anvendelsesområdet udvides til at omfatte veterinære lægemidler med henblik på eventuelle krisesituationer, der kan opstå pga. sygdomme, der kan overføres fra dyr, eller pga. smitte fra fødevarer af animalsk oprindelse.

1.5 EØSU håber endelig, at Kommissionen fortsætter sin verdensomspændende indsats for at sikre, at der også er adgang til nødhjælpsmedicin og et passende sundhedsvæsen i de udviklingslande, der ikke er medlemmer af WTO.

2. Indledning

2.1 Mange dele af kloden lever under særdeles kritiske sundhedsmæssige forhold med konstant risiko for epidemier, utilstrækkelige sundhedsstrukturer og behandlings- og plejetilbud, samt meget høj sygelighed og dødelighed. Det er en global udfordring, som består i at forbedre de sundhedsmæssige og sociale tjenesteydelser ikke kun i de mindre udviklede lande, men også i relativt veludviklede lande, som imidlertid ikke afsætter tilstrækkelige ressourcer til at løse deres sundhedsmæssige og sociale problemer.

2.2 De mere udviklede landes sanitære bistand er ikke tilstrækkelig til at løse disse problemer, og der bør derfor findes nye instrumenter. Det er ikke nok at levere nødhjælpsmedicin, sådan som det normalt sker med bistand til udviklingslandene; målet bør være at få sundhedsvæsenet til at fungere bedre overordnet set. Det betyder, at man skal målrette de begrænsede ressourcer mod konkrete prioriteter og forvalte og styre ressourcerne til gavn for dem, som virkelig har et behov, lige som der skal findes løsninger på den manglende kapacitet til at fremstille medicin og levere effektivt forvaltede serviceydelser.

2.3 Kommissionen har været særligt opmærksom og aktiv på dette område, idet den har taget tiltag på flere sundhedsrelaterede fronter og har søgt fornuftige samarbejds- og bistandsformer. Som eksempel kan nævnes handlingsprogrammet vedrørende de tre sygdomme, som påvirker dødeligheden mest i de mindst udviklede lande og udviklingslandene (HIV/AIDS, tuberkulose og malaria) ⁽¹⁾: Programmet sigter ligeledes mod at styrke de lokale sundhedsvæsen, at forbedre muligheden for at købe livsvigtig medicin til overkommelige priser og at fremme forskningen i medicin og vacciner til bekæmpelse af disse sygdomme.

⁽¹⁾ EUT C 133 af 6.6.2003.

2.4 Kommissionen har desuden spillet en aktiv og meget positiv rolle over for såvel de internationale organisationer som de øvrige berørte parter med det formål at øge deres bevidsthed og forsøge at finde nogle fælles løsninger. Målet er at forbedre adgangen til livsvigtig medicin, at sikre de mest fattige befolkningsgrupper lige adgang og samtidig beskytte den intellektuelle ejendomsret i de internationale handelsaftaler samt endelig at fjerne risikoen for reimport eller spekulation i videresalg til tredjelande.

2.5 Kommissionen har ydet en afgørende indsats for at fremme diskussionen af disse målsætninger i Verdenshandelsorganisationen (WTO) i relation til TRIPS-aftalen ⁽²⁾. På ministerkonferencen i Doha i 2001 vedtog WTO-landene en erklæring om TRIPS-aftalen og folkesundhed ⁽³⁾, som afklarer, hvilken fleksibilitetsgrad der er tilladt, når aftalen anvendes i forbindelse med de nationale sundhedspolitikker. Konferencen opstillede også de grundlæggende principper for at sikre, at de mindre udviklede lande med ingen eller utilstrækkelig produktionskapacitet inden for den farmaceutiske sektor har mulighed for at gøre brug af tvangslicenser - et aspekt, der primært reguleres på nationalt plan.

2.6 Ovennævnte Doha-erklæring om folkesundhed stadfæstede princippet om, at TRIPS-aftalen skulle fortolkes og iværksættes således, at den understøtter retten til sundhedsbeskyttelse og fremmer adgangen til medicin for alle. Specielt blev det slået fast, at alle WTO-medlemmer har ret til at afgøre, hvornår der er tale om »national katastrofesituation« eller »anden nødsituation« med henblik på at retfærdiggøre meddelelse af tvangslicenser. WTO's Almindelige Råd fik endelig mandat til at finde en hurtig løsning på problemet med lande med ingen eller utilstrækkelig produktionskapacitet i den farmaceutiske sektor.

2.7 WTO's Almindelige Råd nåede frem til en løsning med sin afgørelse af 30. august 2003 ⁽⁴⁾: Afgørelsen definerer klart principperne og de forskellige aktørers forpligtelser og sikrer dermed, at de produkter, der importeres under denne ordning, også reelt bruges på folkesundhedsområdet, uden at handlen omlægges. Endvidere anerkender den, at det er hensigtsmæssigt, at WTO-medlemmer samarbejder om at fremme teknologi-overførsel og at opbygge produktionskapacitet i den farmaceutiske sektor i overensstemmelse med TRIP-aftalens art. 66, stk. 2.

⁽²⁾ TRIPS er en forkortelse af *Agreement on Trade-Related aspects of Intellectual Property rights*: Denne aftale regulerer muligheden for at foretage nødvendige ændringer i den intellektuelle ejendomsret, som den sammenknytter med visse betingelser.

⁽³⁾ *Declaration on the TRIPS Agreement and public health*, vedtaget den 14. november 2001, i <http://www.wto.org>.

⁽⁴⁾ *Decision of the General Council 'Implementation of paragraph 6 of the Doha Declaration on the TRIPS Agreement and public health'*, in <http://www.wto.org>.

2.8 Det Almindelige Råds sideløbende officielle erklæring⁽⁵⁾ er ligeledes af stor betydning. Den viser, hvilke hindringer vi står over for i dette brede nationale og internationale forsøg på at løse problemet. Den kaster lys over logikken bag og rimeligheden ved de indkredsede foranstaltninger og supplerer dermed afgørelsens indhold. I erklæringen bemærkes det endvidere, at visse WTO-medlemmer, herunder EU-landene, afholder sig fra at bruge denne særlige ordning med tvangslicens til at importere medicinske specialiteter.

2.9 Det Almindelige Råds afgørelse slår fast, at den hører op med at være gældende, når TRIP-aftalen ændres, så den afspejler afgørelsens indhold. Til trods for de korte frister har Det Almindelige Råds initiativ endnu ikke ført til en sådan løsning. Derfor har nogle af WTO's medlemsstater selvstændigt taget initiativ til at implementere afgørelsen, og Kommissionens forordningsforslag går i samme retning.

3. Resumé af forordningsforslaget

3.1 Forslaget har til formål på EU-plan at gennemføre den afgørelse, som WTO's Almindelige Råd traf den 30. august 2003 om gennemførelse af punkt 6 i erklæringen om TRIPS-aftalen og folkesundhed. Afgørelsen giver WTO-medlemmerne mulighed for at meddele tvangslicens for produktion og salg af patenterede farmaceutiske produkter med henblik på eksport til tredjelande, som har anmodet herom, og som har ingen eller utilstrækkelig produktionskapacitet i den farmaceutiske sektor. Dermed fritages WTO-medlemmerne for deres forpligtelser i henhold til artikel 31, litra f), i WTO-aftalen om handelsrelaterede aspekter af intellektuelle ejendomsrettigheder.

3.2 Forordningen skal efter planen indgå i den overordnede europæiske og internationale indsats for at løse folkesundhedsproblemer i de mindst udviklede lande og andre udviklingslande og har særligt til formål at forbedre adgangen til farmaceutiske produkter til en overkommelig pris i de lande, der er medlemmer af WTO, og som befinder sig i en national katastrofesituation eller en anden nødsituation.

3.3 Afgørelsen indeholder vidtgående foranstaltninger til hindring af omlægning af handlen og bestemmelser, der skal sikre gennemsigtigheden, ligesom der åbnes mulighed for, at afgørelsen kan erstattes af en ændring af TRIPS-aftalen.

3.4 Kommissionen finder det vigtigt, at Fællesskabet bidrager til den nye ordning ved at gennemføre afgørelsen i sin lovgivning, dels fordi Fællesskabet og medlemsstaterne spillede en aktiv rolle ved vedtagelsen af afgørelsen, dels fordi de i WTO forpligtede sig til fuldt at bidrage til gennemførelsen af afgørelsen og til at sikre, at der skabes betingelser for, at den ordning, der indføres ved afgørelsen, kan fungere effektivt.

3.5 Det er nødvendigt at gennemføre afgørelsen ensartet i EU for at sikre, at betingelserne for at meddele tvangslicenser med henblik på eksport er de samme i alle EU's medlemsstater. Målet er at forhindre, at de erhvervsdrivende i EU's indre marked udsættes for konkurrenceforvridning, og at indføre ensartede regler, så man undgår reimport til EU af farmaceutiske produkter, der er fremstillet under tvangslicens.

3.6 Da bestemmelserne i afgørelsen er af meget specifik karakter, og da der allerede findes nationale ordninger for tvangslicenser og der er behov for hurtig indgriben med henblik på at give mulighed for eksport af medicin til lande med folkesundhedsproblemer, foreslår Kommissionen, at afgørelsen gennemføres ved hjælp af en forordning med traktatens artikel 95 og 133 som retsgrundlag.

4. EØSU's bemærkninger

4.1 EØSU er helt enig i, at det er nødvendigt at skride til handling for at sikre, at der er adgang til livsvigtige lægemidler i lande, der som følge af begrænsede økonomiske og produktionsmæssige ressourcer ikke har de nødvendige redskaber til at bekæmpe endemiske sygdomme eller takle sundheds- og helbredsrisici. Forordningsforslaget tillader i overensstemmelse med patentordningen levering af patenterede lægemidler på klart fastlagte betingelser. Forordningsforslaget behandler imidlertid ikke spørgsmålet om manglen på ikke-patenterede lægemidler i udviklingslandene, eftersom det falder uden for WTO-afgørelsen.

4.2 EØSU ser positivt på Kommissionens initiativ, som sigter mod at fremme en fuldstændig og ensartet gennemførelse af proceduren for meddelelse af tvangslicens for patenter og supplerende beskyttelsescertifikater vedrørende fremstilling og salg af farmaceutiske produkter til lande, der har anmodet herom for at løse et alvorligt sundhedsproblem, og mener, at de valgte ordninger stort set er dækkende. Udvalget mener imidlertid, som det fremgår af nedenstående bemærkninger, at formuleringen af visse specifikke punkter kan forbedres.

4.3 Definitionen af »farmaceutisk produkt« (art. 2, stk. 1) henviser specifikt til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/83/EF⁽⁶⁾ om humanmedicinske lægemidler. WTO's Almindelig Råd nævner ikke veterinære lægemidler i sin afgørelse. EØSU ønsker imidlertid, at man eventuelt ved hjælp af en afgørelse fra WTO's Almindelige Råd udvider anvendelsesområdet til at omfatte veterinære lægemidler, således at man vil kunne takle sundheds- og helbredsrisici, som kan opstå pga. sygdomme, der overføres fra dyr til mennesker, eller pga. smitte fra animalske fødevarer.

⁽⁵⁾ »The General Council Chairperson's statement«, 30. august 2003, in <http://www.wto.org>.

⁽⁶⁾ EFT L 311 af 28.11.2001.

4.4 Forordningen gælder for de lande, der er medlemmer af WTO (art. 4), hvilket er logisk, eftersom det er et gennemførelsesinstrument til en intern afgørelse i den pågældende internationale organisation. EØSU opfordrer i øvrigt Kommissionen og medlemsstaterne til at fortsætte diskussionen på internationalt plan og til at søge løsninger, der kan anvendes af alle lande, og som respekterer den intellektuelle ejendomsret og gældende internationale aftaler.

4.5 Artikel 5 fastsætter, at »enhver kan indgive ansøgning om tvangslicens«. EØSU formoder, at den generiske beskrivelse af ansøgeren skyldes et ønske om at tilbyde så mange produktionsmuligheder som muligt. Udvalget finder det imidlertid på sin plads at specificere, at den pågældende ansøger skal opfylde alle de gældende krav i den europæiske lovgivning om farmaceutiske produkter for at sikre, at de gældende EU-regler for produktion, som skal beskytte borgernes sundhed, kan håndhæves, selv om det pågældende produkt udelukkende er beregnet på eksport.

4.6 EØSU mener således, at det er nødvendigt, at alle de involverede kompetente myndigheder fører tilsyn med overholdelse af produktionskvalitetsstandarderne, som bør være de samme for såvel det indre marked som for eksport til tredje-lande, hvis struktur ikke tillader at foretage den fornødne kvalitetskontrol. I implementeringen af forordningen bør der findes passende muligheder for at overvåge importlandenes kontrolordninger, og det er især vigtigt at koordinere arbejdet, så man kan undgå svig og varemærkeforfalskning, hvorved man beskytter patienterne i deres hjemland, og undgå, at det farmaceutiske produkt, der er fremstillet under tvangslicens, sendes til en anden destination eller reimporteres ulovligt.

4.7 Hvad angår det delikate spørgsmål om, hvor stor en mængde der gives tilladelse til at fremstille, bemærker EØSU, at der er uoverensstemmelse mellem art. 6, stk. 2, hvor det kræves, at den samlede mængde af produktet »ikke væsentligt overstiger den mængde, som det pågældende medlem har meddelt WTO«, og art. 8, stk. 2, hvor det slås fast, at »den mængde (...) produkt(er), der fremstilles under licensen, ikke må være større end det, der er nødvendigt for at opfylde behovet«. EØSU foreslår, at denne uoverensstemmelse fjernes ved at ændre teksten i art. 6, stk. 2, således at det klart fremgår, at produktionen ikke bør overstige det, der er nødvendigt og der anmodet om.

4.8 Eftersom ordningen medfører en begrænsning af den fulde ejendomsret, virker det korrekt, når det i forordningen fastsættes, at ordningen bør anvendes efter hensigten (betragtning 6), og at produkter, der fremstilles i henhold til forordningen, bør nå ud til dem, der har brug for dem, og ikke bør forholdes dem, som de er beregnet på (betragtning 7). Det

ville imidlertid være at foretrække, hvis disse udsagn, som EØSU er helt enig i, også blev udtrykkeligt gengivet i de pågældende artikler, hvor anvendelsesmekanismen beskrives i detaljer, som f.eks. i artikel 5 og 6, eller i de artikler, der handler om suspension eller ophør af tvangslicens (art. 12 og 14).

4.9 EØSU er enig i de foranstaltninger, der foreslås til at undgå en utilsigtet anvendelse af tvangslicensen. EØSU ønsker endvidere, at der eksplicit indføres en mulighed for, at indehaveren af et patent eller et supplerende beskyttelsescertifikat kan påpege eller gøre indvendinger imod eventuelt uventede aspekter, navnlig hvad angår dokumentation for forudgående forhandlinger og undersøgelse af produktionens overensstemmelse med kravene i artikel 8 (især stk. 4, 5 og 8).

4.10 Art. 8, stk. 1, ser ud til at indeholde en fejl, idet det henviser til de efterfølgende stykke 2-8, men også burde omfatte stykke 9, som ligeledes handler om rettighedshaveren.

4.11 Art. 8, stk. 4, fastsætter, hvilke regler for etikettering, mærkning og emballering der skal overholdes af produkter, der er fremstillet i henhold til denne forordning, for at garantere, at produkterne udelukkende anvendes til eksport og salg i det anmodende importland. EØSU foreslår, at det også specificeres, at også produktnavnet, det grafiske logo og emballagens farve bør ændres for at forhindre illegal reeksport til EU eller tredje-lande.

4.12 Artikel 10, der handler om, at den kompetente myndighed skal meddele Kommissionen, når der er meddelt tvangslicens, synes ikke at sikre tilstrækkelig offentlighed omkring tvangslicensen over for rettighedshaveren og aktørerne i sektoren. EØSU ser gerne, at disse oplysninger på en passende måde og under hensyntagen til de fortrolige oplysninger kan stilles til rådighed for alle de berørte parter.

4.13 Artikel 11, stk. 2, synes ikke at være formuleret godt nok til, at man kan undgå enhver form for misbrug, specielt i forbindelse med lægemidler, der ikke er fremstillet i EU, men som er under transit i EU; den virker i det hele taget for upræcis. EØSU foreslår, at Kommissionen fører tilsyn med kontrolmekanismen og gennemførelsen af de sanktioner, medlemsstaterne har vedtaget, for at sikre, at de rent faktisk har den tilsluttede effekt, det rette omfang og en afskrækkende virkning set i relation til toldforordningen (⁷), således at svig og varemærkeforfalskning undgås.

4.14 EØSU opfordrer endelig Kommissionen til at undersøge, hvordan man bedst muligt - evt. i form af bilaterale aftaler - vil kunne anvende lignende ordninger i udviklingslande, som ikke er medlemmer af WTO.

Bruxelles, den 8. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

(⁷) Kapitel V, artikel 18 i forordning nr. 1383(2003).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 98/71/EF om retlig beskyttelse af mønstre

KOM(2004) 582 endelig — 2004/0203 (COD)

(2005/C 286/03)

Rådet for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 6. december 2004 under henvisning til EF-traktatens artikel 95 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede at henvise det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug. Sektionen forkastede på mødet den 20. april 2005 det forslag til udtalelse, som Virgilio Ranocchiari havde fremlagt.

I betragtning af spørgsmålets hastende karakter udpegede Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg Virgilio Ranocchiari til hovedordfører på sin 418. plenarforsamling den 8. og 9. juni 2005, mødet den 8. juni 2005. Forslaget til udtalelse blev forkastet til fordel for en modudtalelse fra Jorge Pegado Liz og Heiko Steffens. Modudtalelsen blev vedtaget med 107 stemmer for, 71 imod og 22 hverken for eller imod:

1. Indledning — baggrund

1.1 Det foreliggende direktivforslag tager sigte på at ændre direktiv 98/71/EF. Formålet med ændringen er at gøre det umuligt at påberåbe sig mønsterrettigheder noget sted i EU for komponenter til sammensatte produkter over for tredjemand (uafhængige leverandører), der fremstiller, anvender og/eller sælger sådanne komponenter med henblik på reparationer af sammensatte produkter, således at de atter får deres oprindelige udseende.

1.2 Blandt de sektorer, der berøres af dette forslag, (elektriske husholdningsapparater, motorcykler, ure osv.) vil indvirkningen helt klart være størst inden for automobilektoren.

1.3 Kommissionen offentliggjorde inden vedtagelsen af direktiv 98/71/EF (i det efterfølgende benævnt »direktivet«) en grøn bog om retlig beskyttelse af mønstre, som indeholdt resultaterne af en vidtrækkende undersøgelse af området såvel som et foreløbigt forslag til direktiv om en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning og et foreløbigt forslag til forordning.

1.4 Grønbogen indeholdt desuden en gennemgang af kriterierne for anerkendelse eller afvisning af beskyttelse af komponenter til sammensatte produkter, især komponenter, der forbinder ét produkt med et andet. Ifølge grøn bogen skal komponenter, der i sig selv opfylder kravene for beskyttelse, beskyttes, idet det dog understreges, at beskyttelsen ikke bør omfatte vigtige elementer (sammenkoblinger), som nødvendigvis skal fremstilles i nøjagtig samme form og med samme dimensioner, hvis komponenterne skal kunne passe ind i det sammensatte produkt, de er bestemt til.

1.5 I det direktivforslag, Kommissionen formelt fremlagde i december 1993 ⁽¹⁾ blev det bekræftet, at en komponent fra et sammensat produkt også kunne beskyttes, hvis den som sådan opfyldte kravene til beskyttelse, dvs. var ny og af individuel

karakter (artikel 3), mens det understregedes, at sammenkoblinger ikke kunne beskyttes (artikel 7, stk. 2).

1.6 Forslaget indeholdt en anden vigtig bestemmelse om, at enerettigheder til beskyttede mønstre ikke kunne påberåbes over for tredjemand, som anvendte (kopierede) mønstret tre år efter den første markedsføring af et sammensat produkt omfattende det anvendte (kopierede) mønster, forudsat at mønstret var afgørende for det sammensatte produkts udseende, og at formålet med anvendelsen var at reparere det sammensatte produkt, så det atter fik sit oprindelige udseende (artikel 14). I praksis indebar dette en vigtig undtagelse fra designbeskyttelsen af reservedele og reparationer (reservedelsundtagelsen eller reparationsklausulen).

1.6.1 Om dette aspekt i direktivforslaget fra 1993 skrev EØSU i sin udtalelse IND/504 af 6. juli 1994 med Jean Pardon som ordfører følgende:

1.6.1.1 Som alle andre industrielle rettigheder vil også mønsterrettigheder indebære visse enerettigheder (monopolrettigheder). Det monopol, der indrømmes indehaveren af mønsterrettigheden, vedrører imidlertid udelukkende produktets udseende (dets »design«), og ikke selve produktet.

1.6.1.2 Mønsterrettigheder indebærer dermed et designmonopol, men ikke noget produktmonopol. »Beskyttelsen af et urs design forhindrer ikke konkurrence på markedet for ure« (punkt 9.2 i Kommissionens begrundelse til forordningsforslaget).

1.6.1.3 I forbindelse med de reservedele, der omfattes af reparationsbestemmelsen (f.eks. en bilskærm eller en billygte), forholder det sig imidlertid anderledes. Sådanne produkters ydre form, »design«, kan ikke adskille sig fra det originalprodukt, der skal udskiftes.

⁽¹⁾ EFT C 345 af 23.12.1993.

1.6.1.4 Når sådanne reservedele omfattes af en mønsterbeskyttelse, opstår der altså produktmonopoler på reservedelsmarkederne; mønsterrettigheder til en skærm eller en lygte i form af reservedele udelukker altså enhver konkurrence inden for det pågældende produktområde.

1.6.1.5 Det er i modstrid med selve grundtanken bag mønsterbeskyttelsen, hvis nærmere indhold kan fastlægges af lovgiver.

1.6.1.6 Reparationsbestemmelsen fastlægger følgende: den tillader erhvervelse og udøvelse af mønsterrettigheder i de tilfælde, hvor disse rettigheder omsættes på behørig vis; udøvelsen af rettighederne hindres kun i de tilfælde, hvor de — som på reparationsområdet — ikke kan omsættes på behørig vis. På den måde forhindres det, at der opstår monopoler, at konkurrenter fortrænges fra markedet, og at forbrugerne henvises til en vilkårlig, monopolistisk udbyders prisdiktater.

1.6.1.7 Samtidig forhindres det, at der opstår monopolpræmier. En »designpræmie« forudsætter, at der findes et marked, hvor forbrugerne kan vælge efter deres præferencer, og denne forudsætning falder bort, hvis mønsterbeskyttelsen udvides til at omfatte de reservedele, der falder ind under reparationsbestemmelsen.

1.6.1.8 Det Økonomiske og Sociale Udvalg går derfor ind for den reparationsbestemmelse, Kommissionen foreslår.

1.7 Denne undtagelse eller reparationsklausul opfyldte til en vis grad kravene fra flere erhvervssektorer, herunder fabrikantene af imiterede reservedele til biler, især reservedele anvendt efter sammenstød. Disse uafhængige leverandører havde allerede søgt at opnå en undtagelse fra mønsterbeskyttelsesordningen under den gældende lovgivning gennem et sagsanlæg for Domstolen, hvor de ikke fik medhold (jf. sagerne CICRA mod Renault ⁽²⁾ og Volvo mod Veng ⁽³⁾).

1.8 Reparationsklausulen i direktivforslaget fra 1993 blev kritiseret af flere erhvervssektorer, der havde andre (eller direkte modstridende) interesser end de uafhængige producenter af reservedele — med andre ord bilfabrikantene. Kommissionen anlagde derfor en ny tilgang i et ændret forslag ⁽⁴⁾. Kort sagt kunne en tredjemand, der ønskede at kopiere et givet sammensat produkt til reparationsformål, ifølge det nye forslag gøre dette øjeblikkeligt (uden at vente til tre år efter den første markedsføring af det sammensatte produkt) mod betaling af en retfærdig og rimelig godtgørelse (artikel 14).

1.9 Løsningen med en retfærdig og rimelig modydelse kunne dog hverken godtages af de uafhængige producenter ⁽⁵⁾ eller af de bilfabrikanter, der var indehavere af mønsterrettigheder ⁽⁶⁾.

1.10 Der opstod desuden stor uenighed under Rådets og Europa-Parlaments fælles beslutningsprocedure, og forligsproceduren måtte tages i anvendelse, hvilket i 1998 resulterede i, at forsøget på at harmonisere de relevante medlemsstaters lovgivning reelt blev opgivet med en »fastfrysning« (*freeze-plus* i fagjargon) af den gældende nationale lovgivning og en udsættelse af den videre behandling af emnet.

2. Bestemmelserne i direktiv 98/71/EF ⁽⁷⁾ vedrørende komponenter

2.1 Ifølge direktivets ordlyd forstås der ved et beskyttet mønster et produkts eller en del af et produkts udseende (artikel 1, litra a)).

2.2 En komponent kan også beskyttes ved en mønsterret, hvis komponenten opfylder de betingelser for beskyttelse, der er fastlagt for de enkelte typer »produkter«, ifølge hvilke mønstret skal være »nyt« og »have individuel karakter« (artikel 3, stk. 2). En komponent vil dog kun kunne beskyttes ved en mønsterret,

- a) hvis komponenten efter at være blevet inkorporeret i det sammensatte produkt fortsat er synlig under normal brug af dette produkt, og
- b) i det omfang de synlige elementer af komponenten i sig selv opfylder kravene om nyhed og individuel karakter (artikel 3, stk. 3).

Ved »normal brug« i den i stk. 3, litra a), anvendte betydning forstås den endelige brugers anvendelse, med udelukkelse af vedligeholdelse og reparation (artikel 3, stk. 4).

I praksis betyder håndhævelsen af disse bestemmelser inden for automobilsektoren, at det er umuligt at mønsterbeskytte komponenter, der befinder sig »under kølerhjelmene« og derfor ikke er synlige ved normal brug af køretøjet (f.eks. udformningen af motorens cylindertopstykke).

2.3 Det fremgår desuden, hvad angår komponenters design, at der ikke kan erhverves mønsterret til de elementer af et produkts udseende, der alene er bestemt af produktets tekniske funktion (artikel 7, stk. 1). Tilsvarende kan der ikke erhverves mønsterret til de elementer af en komponents udseende, der nødvendigvis må reproducere i deres nøjagtige form og dimensioner, for at det produkt (den komponent), som mønstret indgår i eller finder anvendelse på, rent mekanisk kan kobles til et andet produkt (komponent) eller placeres i, på eller omkring et andet produkt (eller komponent) (artikel 7, stk. 2). En af følgerne inden for automobilsektoren er f.eks., at formen på en kofanger eller et bakspejl kan mønsterbeskyttes, hvorimod udformningen af elementerne til at fastgøre delen på køretøjet ikke kan beskyttes.

⁽²⁾ R. Hughes, Legal Counsel ECAR »The legal protection of designs«, 1996, og Briefing Notes (1 til 6) fra European Campaign for the Freedom of the Automotive Parts and Repair Market, 1996.

⁽⁶⁾ »ACEA comments on the proposed directive regarding industrial design protection«, ref. 97000622, og »Key questions about design protection for car parts«, ref. 97000517.

⁽⁷⁾ EFT L 289 af 28.10.1998.

⁽²⁾ Sag 53/87, dom af 5. oktober 1988.

⁽³⁾ Sag 238/87, dom af 5. oktober 1988.

⁽⁴⁾ EFT C 142 af 14.5.1996.

2.4 Det skal desuden understreges,

2.4.1 at ifølge direktivet skal Kommissionen tre år efter gennemførelsesdatoen (dvs. inden oktober 2004) forelægge en analyse af de konsekvenser, direktivet har haft for Fællesskabets industri, herunder særlig producenter af sammensatte produkter og komponenter, forbrugerne, konkurrencen og det indre markeds funktion, og senest et år herefter (dvs. oktober 2005) forelægge Europa-Parlamentet og Rådet forslag til de ændringer af dette direktiv, der måtte være nødvendige for en fuldstændig gennemførelse af det indre marked for komponenter af sammensatte produkter, samt til enhver anden ændring, som den finder nødvendig (artikel 18),

2.4.2 at indtil der vedtages sådanne ændringer, opretholder medlemsstaterne deres gældende ret vedrørende brugen af mønstret for en komponent, der anvendes til reparation af et sammensat produkt, således at det atter får sit oprindelige udseende, og kan kun ændre denne ret, hvis formålet hermed er at liberalisere markedet for sådanne komponenter (artikel 14 — overgangsbestemmelse tidligere henvist til som *freeze-plus*). Alle medlemsstater har nu implementeret direktivet. Ni ud af 25 medlemsstater har indført en form for reparationsklausul og således gennemført en liberalisering (Belgien, Irland, Italien, Letland, Luxembourg, Nederlandene, Det Forenede Kongerige, Spanien og Ungarn), men flertallet (16 medlemsstater) har udstrakt beskyttelsen til komponenter, der tjener som reservedele eller er bestemt til reparationer.

2.4.3 Af hensyn til liberaliseringen af det sekundære marked fastsættes følgende i artikel 110, stk. 1, i forordning (EF) nr. 6/2001 om EF-design: »Design, der udgør en del af et sammensat produkt, som er fremstillet eller bruges med det formål at give mulighed for at reparere et sammensat produkt med henblik på at genskabe dets oprindelige udseende, er ikke omfattet af beskyttelse som EF-design«.

2.4.4 Rådets forordning EF 1400/2002 af 31. juli 2002 om kategorier af vertikale aftaler og samordnet praksis inden for motorkøretøjsbranchen går i samme retning, men uden at ændre på nødvendigheden af Kommissionens foreliggende forslag.

3. Direktivforslagets indhold

3.1 Forslagets »obligatoriske« indhold er helt enkelt. I henhold til forslaget skal artikel 14 (overgangsbestemmelsen) i direktiv 98/71/EF ændres, således at mønsterbeskyttelse ikke kan anvendes for et mønster, som udgør en komponent af et sammensat produkt, der anvendes med henblik på reparation af dette sammensatte produkt, så det atter får sit oprindelige udseende. Der er reelt tale om den frie reparationsklausul med øjeblikkelig virkning, som nogle af de berørte parter som nævnt længe har efterspurgt.

3.2 Betragtningerne i forslagens præambel indeholder begrundelserne for, at der indføres en ordning med fuldstændig, øjeblikkelig og fri liberalisering:

- det eneste formål med mønsterbeskyttelse er at give enerettigheder til produktets udseende, men ikke »et monopol på produktet som sådan«

- beskyttelse af mønstre, for hvilke der ikke findes noget praktisk alternativ, vil i realiteten føre til et monopol på produktet, og at en sådan beskyttelse stort set vil »svare til misbrug af mønsterordningen«

- hvis tredjemand får adgang til at producere og distribuere reservedele, bibeholdes konkurrencen

- hvis mønsterbeskyttelsen derimod udstrækkes til reservedele, kræver sådanne tredjemænd disse rettigheder, *konkurrencen fjernes, og indehaveren af mønsterrettigheden får i praksis et monopol på produktet*.

3.3 Det understreges også i betragtningerne, at de nuværende forskelle i medlemsstaternes lovgivning om mønstre skader det indre markeds funktion og kan skabe konkurrenceforvridning.

3.4 Derudover indeholder begrundelsen en mere detaljeret redegørelse, som i det væsentligste gentager eller omformulerer konklusionerne fra EIA og kun delvist EPEC-rapporten. Kort sagt synes liberaliseringsløsningen at være den eneste af de undersøgte løsninger, der giver mange fordele uden alvorlige ulemper. Den vil »give et bedre fungerende indre marked, skabe mere konkurrence på det sekundære marked, give forbrugerne lavere priser og skabe muligheder og job for små og mellemstore virksomheder« (punkt 2.2, s. 7).

3.5 De andre løsninger er derimod ikke tilrådelige, fordi:

- en opretholdelse af status quo med de eksisterende forskelle mellem de forskellige nationale lovgivninger vil hindre fuldstændiggørelsen af det indre marked
- en kortvarig beskyttelse vil give rettighedsindehaverne mulighed for at hæve priserne i denne periode (dette underbygges ikke af specifikke data)
- et system, hvor tredjemand mod godtgørelse gives tilladelse til at anvende mønstre, der ejes af andre, vil skabe problemer i forhold til kontrol af ejerskabsforholdet, godtgørelsens rimelighed og tredjemands vilje til at betale
- en kombination af de to ovennævnte systemer, nemlig en kort periode med fuld beskyttelse og et godtgørelsessystem i den efterfølgende periode, vil afstedkomme relativt høje omkostninger og sandsynligvis afholde mange uafhængige producenter fra at foretage de nødvendige investeringer (finansieringsoversigten, punkt 5.1.2, s.17).

4. Bemærkninger vedrørende de tekniske aspekter

4.1 I ovennævnte EPEC-rapport erkendes det, at der ikke er nogen garanti for, at ikke-originale reservedele er af samme standard som originalerne (punkt 3.7). Det skyldes, at de uafhængige leverandører ofte mangler bilfabrikanternes ekspertise, hvad angår fremstilling, kvalitet og teknologi.

4.2 Moderne biler er det komplekse resultat af samlingen af uafhængige højteknologiske komponenter (fremstillet af f.eks. højstyrkestål), hvis egenskaber ikke blot afhænger af form og størrelse, men også af samlingens (de anvendte svejse- og klæbeteknikker) og materialernes kvalitet. Det er derfor muligt, at ikke-originale dele ikke har de samme egenskaber som originalen.

4.3 Inden et køretøj typegodkendes, udsættes det for en række frontale og laterale crashtest, for at fastslå, om det opfylder kravene i de relevante direktiver om beskyttelse af passager i tilfælde af sammenstød. Dertil kommer det nye direktiv om beskyttelse af fodgængere, som har til formål at mindske følgerne af en påkørsel. Sidstnævnte forpligter fabrikanterne til at udforme den forreste del af bilen efter visse sikkerhedsforskrifter og udføre særlige crashtest.

4.4 Derimod er uafhængige leverandører af reservedele ikke underlagt krav om forudgående test af de dele, de markedsfører, for så vidt der ikke findes bestemmelser om en typegodkendelsesordning for enkeltdele til biler med undtagelse af særlige tekniske enheder. For biler er der tale om vinduer, bakspejle, forlygter og baglygter. For de øvrige dele (kølerhjelme, kofangere osv.) foreligger der ingen krav om, at de skal testes, inden de markedsføres, og følgelig ingen sikkerhed for, at de har de samme egenskaber som det originale udstyr. Uafhængige leverandører er kun underlagt generelle produktsikkerhedsstandarder og er ansvarlige for tab forårsaget af defekte produkter.

4.5 Forslaget forekommer også at være i modstrid med det vigtige direktiv om udrangerede køretøjer. Ifølge dette direktiv skal fabrikanterne fjerne tungmetaller fra køretøjets komponenter og oplyse, hvilke stoffer de indeholder, således at genanvendelsen lettes. Fabrikanterne er ligeledes forpligtede til at udforme køretøjerne, så det bliver lettere at afmontere de enkelte dele og genanvende dem, når køretøjet udrangeres. Eftersom disse krav ikke gælder for de uafhængige leverandører, findes der komponenter (såsom kofangere), hvis bestanddele er ukendte, er der en potentiel risiko for at forstyrre forarbejdningen ved livscyklussens afslutning, hvilket kan påvirke miljøet og forhøje omkostningerne.

4.6 Kommissionen anfører med rette, at formålet med mønsterbeskyttelsen er at belønne designfrembringerens intellektuelle indsats, men ikke at beskytte produktets tekniske funktion eller kvalitet (forslagets begrundelse, s. 9). Det er således korrekt, at begreber som mønsterbeskyttelse og sikkerhed befinder sig på to forskellige niveauer. Ikke desto mindre står det klart, at den liberalisering, som Kommissionen foreslår, i praksis vil betyde, at vi vil få flere komponenter på markedet, der ikke er blevet afprøvet korrekt i henhold til de i punkt 6.3 nævnte procedurer, og som ikke opfylder kravene i direktivet om udrangerede køretøjer. Følgelig skal de fordele for forbrugerne, som Kommissionen hævder, at liberaliseringen vil medføre, opvejes mod de øgede risici, som de selvsamme forbrugere kan blive udsat for.

5. Afsluttende bemærkninger og henstillinger

5.1 Udvalget gentager sin holdning, som er fremført i flere udtalelser, hvori det anerkender den stigende betydning af kommerciel handel med intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder retlig beskyttelse af mønstre, da dette er et grundlæggende element bag teknologisk innovation og det deraf følgende behov for at bekæmpe forfalskninger.

5.2 Udvalget anfører imidlertid som sin opfattelse, at det monopol, som gives ejere af mønstre, kun vedrører produktets ydre form, men ikke produktet i sig selv.

5.3 Udvalget bekræfter hermed sit standpunkt, som er fremsat i tidligere udtalelser: Hvis reservedele, der omfattes af reparationsklausulen, underkastes beskyttelsesordningen for mønstre, opstår der et produktmonopol på det sekundære marked, hvilket strider mod selve beskaffenheden af retlig beskyttelse af mønstre.

5.4 Det skal tilføjes, at den ordning, som blev indført med direktiv 98/71/EF, har gjort det muligt at bevare forskellige, ja endog modstridende, nationale ordninger, og at der efter EU's udvidelse er kommet endnu flere til, og det på et område, som er yderst vigtigt for en sektor af enorm økonomisk betydning på det europæiske marked.

5.5 Kommissionens forslag tilstræber at gennemføre det indre marked på dette område ved at tilnærme nationale ordninger, med afsæt i liberalisering af brugen af beskyttede mønstre ved reparation af komplekse produkter, så deres oprindelige udseende genskabes (det sekundære marked).

5.6 Udvalget støtter Kommissionens forslag, der følger i kølvandet på andre initiativer, som Udvalget allerede har bakket op om, og som kan bidrage til større konkurrence, lavere priser og skabelse af nye arbejdspladser, især i SMV'er.

5.7 Dog mener Udvalget, at Kommissionens forslag bør underbygges bedre med en klar påvisning af overensstemmelsen med TRIPS-aftalen, en tydeliggørelse af forslagets virkninger for beskæftigelsen og især en garanti for, at forbrugerne (udover deres ret til information, som allerede ligger fast) ikke berøres i deres valgmuligheder, hverken direkte i henseende til sikkerheden og pålideligheden af produkter, der anvendes af uafhængige leverandører, eller indirekte i kraft af de konsekvenser, som anvendelse af sådanne reservedele til reparation af komplekse produkter, de er bestemt til (hovedsagelig motor-køretøjer), kan få enten for videresalgsværdien eller for de indirekte omkostninger (f.eks. forsikring).

Bruxelles, den 8. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om Metoder til information om og evaluering af virksomhedernes sociale ansvar i en global økonomi

(2005/C 286/04)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 15. september 2004 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om: *Metoder til information om og evaluering af virksomhedernes sociale ansvar i en global økonomi (initiativudtalelse)*.

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkedsmæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Evelyne Pichenot til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 24. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 418. plenarforsamling den 8.-9. juni 2005, mødet den 8. juni 2005, følgende udtalelse med 135 stemmer for, 2 imod og 18 hverken for eller imod:

1. Indledning

1.1 Med vedtagelsen i juli 2002 af nye retningslinjer for fremme af virksomhedernes sociale ansvar bragte Kommissionen virksomhederne ind i sin strategi for bæredygtig udvikling. Virksomhedernes sociale ansvar repræsenterer en iværksættelse på mikroøkonomisk plan af det makroøkonomiske begreb bæredygtig udvikling. Ifølge Kommissionen defineres virksomhedernes sociale ansvar konkret som »et koncept, hvor virksomhederne frivilligt integrerer sociale og miljømæssige hensyn i deres forretningsaktiviteter og i deres interaktion med deres interessenter«. I tilslutning til forskelligt arbejde inden for dette område vil Kommissionen offentliggøre en ny meddelelse med titlen »Strategi til fremme af udviklingen af VSA i Den Europæiske Union«.

1.2 Europa-Parlamentets og Rådets Direktiv 2003/51/EF af 18. juni 2003⁽¹⁾, som ændrer det fjerde direktiv (1978) om årsregnskaber og det 7. direktiv (1983) om konsoliderede regnskaber, indfører bl.a. følgende passage: »I det omfang, det er nødvendigt for at forstå et selskabs udvikling, resultat eller stilling, skal analysen indeholde både finansielle og, i givet fald, ikke-finansielle nøgleresultatindikatorer, som er relevante for de specifikke aktiviteter, herunder oplysninger vedrørende miljø- og personalespørgsmål«.

1.3 God virksomhedsledelse, som respekterer OECD-principperne på dette område, og socialt ansvarlige investeringer spiller en stigende rolle i erhvervslivet. Socialt ansvarlig investering indebærer, at der i forvaltningen af værdipapirer ikke kun tages hensyn til det finansielle udbytte, men også til samfunds- og miljømæssige kriterier.

⁽¹⁾ Jf. EØSU's udtalelse af 22.-23. januar om »Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiverne om årsregnskaber og konsoliderede regnskaber for visse selskabsformer og forsikringsselskaber« (ordfører: Guido Ravoet) og om »Kommissionens henstilling af 30. maj 2001 (2001/453/EF) om anerkendelse, måling og offentliggørelse af miljøspørgsmål i virksomheders årsregnskaber og årsberetninger«.

1.4 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg tillægger VSA stor betydning som drivkraft i en global strategi for bæredygtig udvikling. I den afsluttende bemærkning i sin udtalelse om dette emne⁽²⁾, bekræftede Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg, at det anser VSA for et centralt tema, hvis videreudvikling det vil følge meget nøje og aktivt vil arbejde for. I udtalelsen understregedes det, at en socialt ansvarlig strategi bør tage udgangspunkt i en effektiv og dynamisk anvendelse af gældende normer (lovgivnings- og overenskomstmæssige) og ledsages af frivillige forpligtelser, der går videre end disse normer. Udtalelsen opfordrede til udarbejdelse af en specifik EU-kontekst for VSA.

1.5 I dag foregår der en debat om VSA i alle medlemsstater i det udvidede EU, selv om lovgivning og praksis varierer meget fra land til land. Bevidstgørelseskampagnen i de nye medlemsstater bør fortsættes. Det er grunden til afgivelsen af denne udtalelse samtidig med offentliggørelsen af en ny meddelelse i tilslutning til grønbogen og det arbejde, der foregår i det multilaterale VSA-forum for forskellige interessenter.

1.6 Det europæiske multilaterale VSA-forum samlede mellem oktober 2002 og juni 2004 en snes arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer, virksomhedsnet samt civilsamfundsorganer, der repræsenterede andre aktører, til en første civil dialog eller samfundsdialog⁽³⁾. Med forummets metode, som blandt andre mål var baseret på konsensusøgning med henblik på øget gennemsigtighed og konvergens mellem instrumenterne, skulle der opnås en fælles kortlægning af faktorer der henholdsvis fremmer og hindrer VSA, og, om muligt, fælles anbefalinger for det fremtidige arbejde. Ud over at foretage en analyse af de faktorer, der henholdsvis bremser og fremmer udviklingen af VSA, har forummet klart angivet, hvilke incitamenter, der bør indføres for at bevidstgøre og videreudanne de pågældende aktører, og anbefalet, at evalueringen af VSA tager udgangspunkt i de store internationale aftaler, som allerede er undertegnet af medlemsstaterne.

⁽²⁾ EØSU's udtalelse om »Virksomhedernes sociale ansvar« (Ordfører: Renate Hornung-Draus) – EFT C 125 af 27.5.2002.

⁽³⁾ Ordet »social« har forskellig betydning på fransk og engelsk. Der skelnes derfor på fransk mellem »social« og »sociétal«, hvor »social«, der anvendes om arbejdsmarkedsforhold, har at gøre med ansvaret over for interne interessenter, mens »sociétal« refererer til ansvaret over for eksterne interessenter (»sociétal« i betydningen »det samfund, hvori en virksomhed befinder sig«, »erhvervsområde«). O.a. I den franske tekst anvendes her »dialogue sociétal« (samfundsdialogen) frem for »dialogue social« (den sociale dialog).

1.7 Det hedder i artikel 1.3 i udkastet til forfatningstraktat, at Unionen arbejder for en bæredygtig udvikling i Europa baseret på »en social markedsøkonomi med høj konkurrenceevne, hvor der tilstræbes fuld beskæftigelse og sociale fremskridt«. VSA er et instrument, der sigter mod at opretholde en balance mellem de tre søjler i Lissabon-strategien: økonomi og vækst, beskæftigelse og den europæiske sociale model samt miljø. VSA er således et middel til at styrke den sociale samhørighed og nå et skridt videre mod vidensamfundet. Dette vil styrke EU's økonomiske effektivitet og virksomhedernes konkurrenceevne ⁽⁴⁾.

1.8 Multinationale foretagender bidrager væsentligt til den øgede internationale handel, men virksomheder af alle størrelser har del i udviklingen. Inden for samme koncern er der en strøm mellem forskellige lande af varer, tjenesteydelser og kapital. Der er tale om en globalisering af økonomien og ikke længere blot en internationalisering af handelen. Virksomhedernes øgede rolle giver dem et større og større samfundsmæssigt ansvar, der strækker sig ud over medlemsstaternes grænser.

1.9 I lyset heraf er det nu nødvendigt at tænke ud over EU's indre marked. Det vigtigste referencepunkt for mange virksomheder er i dag det internationale marked, hvor en række fremgangsmåder er slået igennem, som implicit eller eksplicit har relevans for forskellige VSA-koncepter. Alle disse koncepter, selv om de hævdes at være universelle, er udtryk for et bestemt syn på etiske spørgsmål, samfundet, arbejdsmarkedet, virksomhedernes stilling i samfundet og på miljøet.

2. Fra forsøgsstadiet til generel praksis: mod større gennemsigtighed

2.1 Internationale konventioner, normer og principper ⁽⁵⁾

2.1.1 Menneskerettighederne, værdigheden på arbejdspladsen, planetens fremtid og den økonomiske aktivitets etiske funktion anerkendes alt sammen på internationalt plan. Disse værdier kommer til udtryk i såvel international som europæisk sammenhæng.

2.1.2 De konventioner, normer og principper, der anvendes på internationalt plan, består af ILO's erklæring om internationale virksomheder, ILO's erklæring om menneskerettigheder, OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder og FN's universelle menneskerettighedserklæring.

⁽⁴⁾ Forbindelsen mellem konkurrenceevne og VSA, en vigtig og kompleks problematik, falder uden for rammerne af denne udtalelse.

⁽⁵⁾ En mere udtømmende liste findes i konklusionerne fra multiinteressent-forummet.

2.1.3 Til disse grundlæggende tekster må føjes FN's retningslinjer for forbrugerbeskyttelse og Codex Alimentarius-standarder for fødevarer sikkerhed og -kvalitet. Hvad angår miljø og styreformers må der også henvises til de konventioner, der nævnes i de nye GSP+-foranstaltninger ⁽⁶⁾.

2.1.4 Det internationale samfund har forpligtet sig til at opfylde Millenium-målene inden udgangen af 2015. I den handlingsplan, der blev vedtaget i Johannesburg, anføres den særlige ansøende ordning for bæredygtig udvikling som et middel til en mere retfærdig og solidarisk globalisering. Den er en kraftig opfordring til virksomhederne i al deres forskellighed og til samtlige deres finansieringskilder til at bidrage til en bæredygtig udvikling på hele kloden.

2.1.5 I sin rapport »En mere retfærdig globalisering«, understreger redaktionsgruppen ⁽⁷⁾, at frivillige initiativer, hvis de skal være troværdige, må ledsages af et reelt ønske om at opnå gennemsigtighed og villighed til at aflægge regnskab, hvilket forudsætter effektive resultatevalueringsordninger, informering af offentligheden og kontrol.

2.1.6 EØSU opfordrer alle medlemsstater til at ratificere samtlige ILO-konventioner, som berører dem, og til at omsætte dem til national lovgivning.

⁽⁶⁾ Konventioner vedrørende miljø og god regeringsførelse: Montreal-protokollen om stoffer, der nedbryder ozonlaget; Basel-konventionen om kontrol med grænseoverskridende overførsel af farligt affald og bortskaftelsen; Stockholm-konventionen om persistente organiske miljøgifte; Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter; Konventionen om biologisk mangfoldighed; Cartagena-protokollen om biosikkerhed; Kyoto-protokollen til De Forenede Nationers rammekonvention om klimaændringer; FN's enkeltkonvention angående narkotiske stoffer (1961); FN's konvention om psykotrope stoffer (1971); FN's konvention mod ulovlig handel med narkotika og psykotrope stoffer (1988); FN's Mexico-konvention mod korruption; EØSU's udtalelse 132/2005 af 9.2.2005 om »Anvendelse af et arrangement med generelle toldpræferencer« (ordfører: Antonello Pezzini).

⁽⁷⁾ Rapport fra Verdenskommissionen for den Sociale Dimension af Globaliseringen – A Fair Globalization: Creating Opportunities for All, februar 2004. EØSU's udtalelse 252/2005 af 9.3.2005 om »Den sociale dimension af globaliseringen - EU's politiske bidrag til at sprede fordelene til alle borgerne«, ordførere: Tom Etty og Renate Hornung-Draus (KOM(2004) 383 endelig).

2.2 Det europæiske regelværk ⁽⁸⁾

2.2.1 Til disse internationale normer har Europarådet føjet den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder samt den europæiske socialpagt. Medlemsstaterne har deres eget EU-regelsæt, det såkaldte »acquis communautaire«. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg og EF-Domstolen i Luxembourg er garant for dette europæiske regelsæt. Med EU's charter om grundlæggende rettigheder, som blev proklameret i Nice i 2000, er der indledt en ny fase, idet der ikke længere skelnes mellem borgerrettigheder og politiske rettigheder på den ene side og økonomiske og sociale rettigheder på den anden side. Multiinteressent-forummet har bekræftet, at VSA-begrebet tager udgangspunkt i hele dette regelværk.

2.2.2 Virksomhederne er ikke kun et led i det økonomiske system, men en integreret del af det menneskelige samfund. Deres vigtigste funktion er at fremstille varer og levere tjenesteydelser og herved skabe beskæftigelse og indtægter og betale skatter. De er således en bestanddel af det menneskelige samfund. Det har allerede meget længe været tilfældet, at virksomhedernes økonomiske resultater måles ved hjælp af forvaltnings- og regnskabsværktøjer. De kan forbedres og tilpasses regelmæssigt.

2.2.3 I den europæiske model for en social markedsøkonomi betragtes virksomheden ikke udelukkende som et kapitalselskab eller et organ, der behandler kontrakter, men også, og måske i særlig grad, som et fællesskab, hvor der bør foregå en social dialog. Et kapitalselskab eksisterer kun i kraft af aktionærerne, uanset dets statut, mens en virksomhed ikke kun er et led i det økonomiske system, men en fast bestanddel i det menneskelige samfund.

2.2.4 En virksomhedsmodel, der tager hensyn til interessenterne (*stakeholders*), er i dag af reel interesse ved siden af en model, der udelukkende er orienteret mod det resultat, aktionærerne (*shareholders*) har opnået. En virksomhed tager bedst vare på sit ansvar, hvis den tager hensyn til sine forskellige interessegruppers forventninger.

2.2.5 Det fremgår af grønbogen om »Fremme af en europæisk ramme for virksomhedernes sociale ansvar«, at »Begrebet virksomhedernes sociale ansvar i det store og hele betyder, at virksomhederne på eget initiativ beslutter at bidrage til forbedring af samfundet og miljøet«. I sin udtalelse om denne grønbog og sin udtalelse om »Den sociale dimension af globaliseringen — EU's politiske bidrag til at sprede fordelene til alle borgerne« understreger EØSU, at »en socialt ansvarlig adfærd indebærer, at virksomhederne anvender de eksisterende sociale regler på en forpligtende måde, og at de bestræber sig på at opbygge en partnerskabsånd med de berørte parter.«

⁽⁸⁾ En mere udtømmende liste findes i konklusionerne fra multiinteressent-forummet.

2.2.6 EU bør styrke opfattelsen af den europæiske virksomhedsidentitet og kunne i den forbindelse fremme dialogen og udvekslingen af synspunkter mellem forskellige aktører om forskellige erfaringer med måleinstrumenter for VSA med henblik på, at VSA-praksis fortsat kan stimulere innovation og spredes blandt forskellige virksomhedskategorier.

2.3 VSA-instrumenterne: standarder og gennemførelseskriterier ⁽⁹⁾

2.3.1 Dette regelsæt gennemføres ved hjælp af konkrete instrumenter, som er etableret af offentlige eller private organer (instrumenter, som for de flestes vedkommende kan henføres til lande med sædvaneret): referencekriterier og metoder til anvendelse af disse kriterier. Disse instrumenter giver forskellige muligheder for fortolkning af reglerne, afhængigt af forfatterens sociokulturelle baggrund. Forfatterne er virksomhedssammenlutninger, offentlige standardiseringsorganer, revisionsorganer, kreditvurderingsbureauer, universiteter, borgerforeninger og offentlige myndigheder. Der er mange af disse instrumenter, hvoraf de fleste er private. Instrumenterne konkurrerer ofte med hinanden og er i nogle tilfælde inkompatible.

2.3.2 Nogle referencekriterier er blevet offentliggjort, herunder internationale kriterier (f.eks. ISO 9000, ISO 14000, SA 8000, AA 1000 og GRI-initiativer), europæiske kriterier (f.eks. EMAS, SME Key, Eurosif og som en samfundsmæssig statusopgørelse ⁽¹⁰⁾) og nationale kriterier i form af love, dekretter og henstillinger.

2.3.3 Operatørerne — specialiserede analytikere, der arbejder for fondsforvaltere, og vurderingsorganer på det sociale og miljømæssige område — konsulterer det internationale regelværk. Disse operatører omsætter regelsættets principper (værdier) i mere præcise kriterier. Derefter måles det ved hjælp af signifikante, nyttige, forståelige og sammenlignelige indikatorer, om kriterierne kvalitativt og kvantitativt er opfyldt.

2.3.4 Operatørerne er ansvarlige for at gøre ikke-finansielle risici troværdige over for investorer og forbrugere, hvilket er ved at gøre VSA til en konkurrencemæssig differentieringsfaktor på markedet. Operatørernes egen troværdighed bør sikres via selvregulering inden for dette erhverv. Oprettelse af standarden CSRR-QS 1.0 viser viljen til at tage skridt i denne retning.

⁽⁹⁾ Se »ABC of CSR Instruments«, Generaldirektoratet for Beskæftigelse og Sociale Anliggender.

⁽¹⁰⁾ Den samfundsmæssige statusopgørelse, som aktører i socialøkonomien har lanceret, er et redskab til global vurdering, som tager udgangspunkt i princippet om krydsevaluering foretaget af virksomhedens interne og eksterne aktører.

2.3.5 Den globale pagt, som FN's generalsekretær har lanceret, figurerer blandt de frivillige instrumenter, som er undertegnet af over 2.000 virksomheder over hele verden.

2.3.6 GRI-retningslinjerne (Global Reporting Initiative) anvendes ofte af et ikke ubetydeligt antal multinationale selskaber. Den Internationale Standardiseringsorganisation (ISO) er i 2005 gået i gang med den specifikke opgave, der består i at opstille regningslinjer for det sociale ansvar⁽¹¹⁾ (ISO 26000).

2.3.7 Inden for rammerne af arbejdet i den sociale dialogs sektorudvalg blev der fundet et fælles grundlag for VSA mellem arbejdsmarkedets parter⁽¹²⁾. Der blev vedtaget følgende fælles initiativer: en VSA-kodeks inden for hotelsektoren, en fælles VSA-erklæring inden for handelssektoren og en adfærdskodeks inden for sukkerindustrien, tekstil-, læder og beklædningsindustrien samt, for nylig, inden for banksektoren.

2.3.8 Hertil skal føjes adfærdskodekser og virksomhedschartre, i nogle tilfælde oprettet ensidigt af virksomhedsledelsen, i andre tilfælde udarbejdet efter høring af diverse interessenter og eventuelt forhandlet med personalerepræsentanter. Imidlertid viser det sig, at ikke alle lever op til ILO-standarderne.

2.3.9 Andre instrumenter er ikke offentliggjort. Den konkrete metodik, der anvendes af vurderingsorganet — de indikatorer, der anvendes til at måle, om de enkelte kriterier er opfyldt — er et 'værktøj' for organets økonomiske aktivitet i en situation, hvor det må konkurrere med andre organer.

2.3.10 Instrumenterne kan anvendes af virksomhederne selv på frivillig basis eller af socialt ansvarlige investorer. De kan også henvende sig til forbrugerne. Mærker for etisk handel og miljømæssig kvalitet gør valget klart for kunden. Bevidstgørelseskampagner — f.eks. etik på etiketten har bidraget til en kollektiv bevidstgørelse. Dette har sat gang i et ansvarligt forbrug. I forbindelse med mærkningsordningerne er der imidlertid betydelige vanskeligheder med at opstille ensartede og relevante kriterier, som garanterer en tilstrækkelig underbygning og indeholder pålidelige oplysninger.

3. En mere troværdig og gennemsigtig VSA-måling

3.1 Generelle bemærkninger

3.1.1 VSA-målingsinstrumenterne bør opfylde foreneligheds-, relevans- og pålidelighedskrav. Disse kendetegn og

samspillet mellem dem bør vurderes ud fra en strategi, der respekterer mangfoldigheden og samtidig tager afsæt i universelle værdier og principper.

3.2 Forenelighedskrav til værktøjerne

3.2.1 Værktøjerne skal være forenelige med det internationale regelværk.

3.2.2 De skal også være i overensstemmelse med det europæiske regelværk og *acquis communautaire*.

3.2.3 Virksomhederne er altid forpligtede til at respektere den lokale lovgivning. Den merværdi, der ligger i virksomhedernes samfundsmæssige ansvar, varierer imidlertid efter den socioøkonomiske sammenhæng (»gamle« industrialiserede lande, nye økonomier, fattige lande).

3.2.4 I de mindst udviklede lande kan større virksomheder blive anmodet om at træde til på områder, hvor de offentlige myndigheder mangler kapacitet, ved at sørge for deres ansattes og sågar disses familiers sundhed, bolig og uddannelse. VSA-instrumenterne kan være nyttige, da de kan give et klart billede af, hvor effektive og anvendelige de aktiviteter, som virksomhederne sætter i værk, er i relation til alle de berørte aktører.

3.3 Værktøjernes relevans

3.3.1 Et bestemt kriterium kan måles ved hjælp af forskellige indikatorer. »Ikke-diskrimination mellem kønnene« kan f.eks. måles ved at undersøge kvinders repræsentation i bestyrelser og direktioner og ved at sammenligne kvinders og mænds løn eller det antal videreuddannelsestimer, de er blevet tildelt. Hvad angår kriteriet »jobskabelse« vil der i tilfælde af produktionsudflytning være tale om en partiel indikator, hvis den refererer til et enkelt område. En global indikator skal tage hensyn til jobtab i det oprindelige produktionsland og nye job i ankomstlandet.

3.3.2 Ved målingen af et bestemt kriterium er det vigtigt at tage højde for de samlede virkninger. Gennemsnitslønnen for en virksomheds ansatte vil for eksempel ikke være en relevant indikator for virksomhedens sociale politik, hvis den pålægger underleverandører vilkår, som gør det umuligt for disse at sikre deres ansatte en rimelig løn.

⁽¹¹⁾ Guidance on social responsibility.

⁽¹²⁾ EØSU's informationsrapport »Samregulering og selvregulering i det indre marked – den nuværende situation« (ordfører: Bruno Vever).

3.3.3 Eftersom VSA går videre end de retlige krav, kan uensartetheden i de nationale lovgivninger have uensigtsmæssige virkninger. En virksomhed, der ligger på gennemsnittet med hensyn til forurening, vil for eksempel blive vurderet højt i et land, hvor der ikke er nogen lovgivning om emissioner til luften, og lavt i et land med en streng lovgivning på dette område. Det er derfor nødvendigt at betragte de samfunds-mæssige og miljømæssige standarder, der er fastsat i EU-lovgivningen, som minimumsstandarder, samtidig med at man fortsætter med at forbedre dem.

3.4 Værktøjernes pålidelighed

3.4.1 Indikatoren bør muliggøre en sammenligning med hensyn til tid og sted:

- den bør gøre det muligt at måle udviklingen af et bestemt aspekt fra det ene år til det andet;
- den bør det muligt at måle samme fænomen forskellige steder. Dette kræver, at tvetydigheder fjernes. For eksempel kan investering i videreuddannelse udelukkende omfatte de beløb, der betales til et uddannelsesorgan, eller man kan også medregne de ansattes løn under uddannelsesperioden.

3.4.2 Det er ikke nødvendigt at aggregere alle data. Der er for eksempel god grund til at lægge udledningen af drivhus-gasser sammen, da den har virkninger på globalt plan. Det samme gør sig ikke gældende for vandforbrug, som kun har følger for de lokale ressourcer.

3.4.3 Indikatoren bør ledsages af en kvalitetserklæring, som bl.a. nævner hvilke aktører der har indsamlet de pågældende data, og hvilke metoder der har været anvendt.

- Værktøjer, der måler en fysisk størrelse (f.eks. gasemissions-målere) bør opstilles på det rigtige sted og være korrekt justeret. Hvad angår mere kvalitative indikatorer (f.eks. videreuddannelse), bør begrebet præciseres og evalueringsmetoden nøje defineres.
- Det bør nævnes, hvem der indsamler data, da indsamlerens status og rolle har betydning. Det vil være hensigtsmæssigt, hvis den person, der er ansvarlig for dataindsamling på lokalt plan, får bekræftet tallene af den pågældende inter-
sent eller af en pålidelig tredjepart. For eksempel kan tekniske data bekræftes af et vurderingsorgan, sociale data af personalerepræsentanter og miljødata af en specialiseret ngo.

3.4.4 Denne fremgangsmåde, som medfører omkostninger for virksomheden, indebærer en form for anerkendelse (mærkning, certificering osv.). Dette kræver inddragelse af en kompetent og uafhængig ekstern tredjepart. De berørte erhvervsorganisationer kan spille en vigtig rolle i denne forbindelse, både hvad angår processen og resultaterne.

4. Udvide anvendelsen og øge kvaliteten af instrumen-terne

4.1 Udvikling af en god informationspraksis

4.1.1 Årsberetninger er ved at blive gængs praksis i de store virksomheder. Dette er i tråd med opfordringer til gennemsig-tighed vedrørende virksomhedernes strategi, herunder deres VSA-praksis. Informationskvaliteten er imidlertid stadig meget blandet og må derfor forbedres.

4.1.2 Der forekommer ikke mange SMV og ikke-børsnote-rede selskaber i undersøgelserne om informationskvalitet, som fokuserer på de store virksomheder. De virksomheder, der har opnået EMAS- eller ISO 14001-certificering, er imidlertid forpligtede til regelmæssigt at aflægge en miljøerklæring. De omkostninger, der er forbundet med en sådan certificering, forhindrer mange SMV i at udarbejde en sådan erklæring, så meget mere som det drejer sig om at udføre en kontrol på et givet tidspunkt, hvilket kræver en regelmæssigt tilbagevendende revurdering af situationen.

4.1.3 De oplysninger, man kan afkræve SMV, må fra første færd være mindre detaljerede end dem, der afkræves større virk-somheder, da SMV ikke råder over de samme finansielle og menneskelige ressourcer. Med henblik på at gøre fremskridt på dette felt bør SMV imidlertid opfordres til at informere de berørte parter om deres VSA-praksis på de pågældende områder, hvad enten indsatsen er beskeden eller betydelig,

4.1.4 Der findes endvidere netværk af private, offentlige eller halvoffentlige organer, herunder universitetsforskningsorganer, som informerer om VSA og fremmer det på nationalt, euro-pæisk og internationalt plan. Eksempler herpå er f.eks. CSR Europe og Dublin-instituttet på europæisk plan og WBCSD og ILO's databank på verdensplan. Det vil være formålstjenligt at hjælpe disse organer med at formidle resultaterne af deres arbejde, samtidig med at man åbent orienterer brugerne om de forskellige aktører og metoder.

4.1.5 På skoleuddannelsesområdet er der i visse medlems-stater indført pædagogiske nyskabelser, som skal øge bevidst-heden blandt forbrugerne. Det internationale regelværk bør udgøre en integreret del af uddannelsen af unge europæere.

4.2 Differentiering af instrumenterne

4.2.1 Overholdelsen af et korpus af principper må forenes med respekten for mangfoldigheden.

4.2.1.1 Korpus af principper: indikatorerne bør, hvor det er relevant, kunne aggregeres med henblik på at give et overblik over virksomhedspolitikken.

4.2.1.2 Mangfoldighed: indikatorerne må tage hensyn til de socioøkonomiske, retlige og kulturelle forhold samt virksomhedens type og størrelse i de forskellige geografiske områder og de forskellige erhvervssektorer.

4.2.2 Det ville være hensigtsmæssigt, hvis indikatorerne muliggjorde sammenligninger (*benchmarking*) både i geografisk og sektoriel henseende: mellem de forskellige enheder i samme virksomhed eller koncern, mellem enheder inden for samme erhvervssektor og mellem enheder inden for samme geografiske område.

4.2.3 Der bør tages specifikke værktøjer i brug: indikatorerne kan ikke være helt de samme i produktionsindustrien og i servicesektoren. Med udgangspunkt i de samme begreber bør de konkrete indikatorer tilpasses henholdsvis for forsyningspligtigheder, for markedsmæssige og ikke-markedsmæssige tjenesteydelser, for multinationale koncerner og for SMV — alt efter erhvervssektor.

4.2.4 Inden for de største industri- og servicesektorer er det af hensyn til den sektorielle samhørighed nødvendigt, at de sektorielle arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer — på europæisk eller andre relevante niveauer — forhandler de sektorielle referencekriterier og de tilhørende instrumenter. Stigningen af antallet af rammeaftaler mellem internationale fagforeningsforbund og multinationale selskaber åbner nye perspektiver i denne henseende. Det ville være hensigtsmæssigt, hvis disse kriterier og indikatorer udarbejdedes i fællesskab af parterne i den sociale dialog inden for de pågældende sektorer uden hermed at give afkald på eventuelle bidrag fra andre interessenter.

4.3 Udvidelse af instrumenternes anvendelsesområde

4.3.1 VSA-instrumenterne skal anvendes af et stigende antal aktører. Ikke-finansielle risici, herunder risiko for tab af omdømme, samhørighedsrisiko (dårligt socialt klima i virksomheden), risiko for uærlig adfærd (korruption, insiderhandel, svig, illoyal konkurrence, forfalskning) er allerede ved at vinde større betydning. Investorerne, herunder især visse forvaltere af lønmodtagerfonde, etiske fonde og socialt ansvarlige investeringer, tager højde for disse ikke-finansielle risici, som er ved at udvikle sig til markeds-kriterier.

4.3.2 Eksportkreditter fra banker og kreditforsikringsordninger fra specialiserede selskaber bør i deres ratings i højere grad end hidtil tage hensyn til det pågældende lands politik for bæredygtig udvikling og den VSA-strategi, der følges af de virksomheder, der opererer i landet.

4.3.3 Når VSA-praksis fører til en betydelig risikonedsettelse for en virksomhed, bør bankerne og forsikringsselskaberne tage hensyn hertil i deres beyrer.

4.3.4 I forbindelse med offentlige kontrakter anvendes oftest den enkle regel, der går ud på at acceptere det laveste bud. Det

ville være hensigtsmæssigt at indføre mere kvalitative kriterier i udbudsreglerne, f.eks. VSA-politik, i tråd med den praksis, som EU vil følge i forbindelse med GSP+ i handelspræferenceordningen.

4.3.5 EU henviser til OECD's retningslinjer i sine bilaterale aftaler, f.eks. i associeringsaftalen mellem EU og Chile, og har i sinde at fremme respekten for de grundlæggende rettigheder i sine handelsforbindelser med nye økonomier som f.eks. Brasilien, Indien og Kina. EU bør gøre enighed om VSA til et regelmæssigt punkt på dagsordenen for den transatlantiske dialog og også følge denne strategi i dialogen med Canada.

4.3.6 En hyppigere anvendelse af VSA-instrumenterne opnås ved at styrke OECD's mekanismer, herunder navnlig kvaliteten af OECD-landenes nationale kontaktpunkter. Den Europæiske Union bør tilskynde lande, der ikke er medlemmer af OECD, til at overholde denne organisations retningslinjer. De offentlige myndigheder i alle OECD-lande spiller en særlig vigtig rolle med hensyn til at sikre systemets effektivitet.

4.4 Udarbejdelse af en ny generation af instrumenter

4.4.1 GRI-retningslinjerne (Global Reporting Initiative) er et anerkendt privat referencesystem, som kan forbedres. I forbindelse med revisionen af retningslinjerne (2005/2006) bør de europæiske aktører deltage aktivt i dette organs arbejde for at tilpasse dets metoder og kriterier til en europæisk kontekst.

4.4.2 Den Internationale Standardiseringsorganisation (ISO) besluttede i juni 2004 at gå i gang med at opstille retningslinjer for det sociale ansvar (*guidance on social responsibility*). Disse retningslinjer (ISO 26000) vil imidlertid i modsætning til ISO 9000-normerne (kvalitetsforvaltning) og ISO 14000 (miljøforvaltning) ikke være nogen generisk standard for forvaltningssystemer og vil ikke være certificerbare. Formandskabet for arbejdsgruppen vil blive varetaget af Brasilien, en af de nye vækstøkonomier, og Sverige, et land, som længe har været industrialiseret. Sekretariatet kommer også fra disse to lande. Arbejdet, der blev påbegyndt i marts 2005, forudsiges at ville vare tre år, og retningslinjerne planlægges udgivet i begyndelsen af 2008. EØSU retter særlig opmærksomhed mod dette initiativ.

4.4.3 EØSU foreslår, at der oprettes en informationsportal om de store virksomhedernes VSA-praksis, som er baseret på data fra virksomhederne selv. Disse data bygger på virksomhedernes egne erklæringer og, som tingene forholder sig i øjeblikket, bliver de ikke bekræftet af de berørte interessenter. Det ville være hensigtsmæssigt, hvis en institutionel observatør sammenholdt virksomhedens erklæringer med interessenternes vurderinger. Et organ som Dublin-instituttet kunne få til opgave at foretage en sådan kvalitativ analyse. EØSU foreslår, at dette drøftes i forbindelse med arbejdsprogrammet for Det Europæiske Overvågningscenter for Forandringer (EMCC).

5. Fra ledelsesinitiativ til frivillig deltagelse i VSA med inddragelse af interessenterne

5.1 Gennemsigtighed

5.1.1 De forpligtelser, virksomheden frivilligt indgår, bør offentliggøres, og det bør altid være muligt at bekræfte deres effektivitet. For eksempel bør en virksomhed, som erklærer at ville gøre det muligt for handicappede at opnå beskæftigelse, offentliggøre, hvor stor en andel af arbejdsstyrken det drejer sig om, og hvordan de pågældende stillinger er blevet tilpasset. Sådanne konkrete og fyldestgørende oplysninger kan give et bedre kendskab til, i hvilken udstrækning virksomheden overholder sine forpligtelser. Mere konkrete og så fyldestgørende oplysninger som muligt kan give et bedre kendskab til, i hvilken udstrækning virksomheden overholder sine forpligtelser. Da ansvarlighed måles i handling og ikke i ord, må virksomheden vise, at den efterlever gennemsigtighedsprincippet.

5.2 At skelne mellem kommunikation og rapportering

5.2.1 Rapportering

5.2.1.1 Rapportering består i at offentliggøre et offentligt dokument, som redegør for, hvordan virksomheden opfatter de økonomiske, miljømæssige og sociale virkninger af sine aktiviteter. Virksomheden anerkender hermed de berørte parter ret til at stille spørgsmål.

5.2.1.2 Lige siden stiftelsen af de første kapitalselskaber har bestyrelsen aflagt beretning for aktionærene på den årlige generalforsamling. I lige så lang tid har de offentlige myndigheder afkrævet virksomhederne sådanne ufuldstændige oplysninger, især med henblik på opkrævning af skatter og sociale bidrag. I en række europæiske lande har lønmodtagere i adskillige årtier fået sådanne oplysninger. Det nye er således, at oplysningerne nu er fuldstændige og er rettet mod alle dele af civilsamfundet.

5.2.1.3 En altomfattende beretning imødekommer således eksplicitte og implicitte spørgsmål fra interessenterne. En sådan beretning skaber dialog og kan omfatte interaktive hørings- eller samrådsordninger. På grundlag af en detaljeret analyse af indikatorerne viser årsberetningen virksomhedens samlede resultat, dvs. dens evne til at forene økonomiske krav, effektivitet på det sociale område og miljøhensyn. Beretningen opstiller mål, opfyldelsesfrister og gennemførelsesforanstaltninger. Dette er et skridt i retning af global fremgang.

5.2.2 Kommunikation

5.2.2.1 Kommunikation er noget ganske andet. Her drejer det sig om at formidle oplysninger til den brede offentlighed med henblik på at fremme virksomhedens omdømme og stille den i et gunstigt lys.

5.2.2.2 For at gøre dette vælger virksomhedens kommunikationsansvarlige at sætte fokus på virksomhedens indsats og resultater i form af god praksis. Kommunikation kan omfatte sammenligninger med andre virksomheder for at fremhæve stærke sider og gøre mest muligt ud af, at man har opnået kvalitetsmærker. Kommunikation kan ikke erstatte rapportering.

5.3 Informationskvalitet

5.3.1 Det forekommer, at der er afvigelser i informationen, det være sig af finansiell karakter (regnskabssvig) eller ikke-finansiell karakter (falsk reklame). Dette er strafbart ifølge loven.

5.3.2 En god informationskvalitet kræver en organisation, som inddrager den overordnede ledelse, så den f.eks. varetager følgende funktioner: forbindelsesled til interessenterne, intern styring via et net af korrespondenter, indsamling og viderefremmidling af god praksis i koncernen, rapportering, fastlæggelse af en procedure for intern dataindsamling, herunder høring af de berørte parter om indsamlingen, diskussioner med lønmodtagerrepræsentanter, sammenhængstest, validering ved hjælp af det ansvarlige team.

5.3.3 Der er tale om forskellige interessenter, afhængigt af produktionssektor, land og region. Der bør opstilles så udtømmende en interessentfortegnelse som muligt. Hvis virksomheden inddrager sine interessenter i udarbejdelsen af sin VSA-strategi, vil den opnå større troværdighed over for medierne og civilsamfundet.

5.3.4 Interessenterne og/eller pålidelige tredjeparter inddrages i givet fald i dataindsamlingen og udarbejdelsen af rapporter. Hvis sådanne instanser ikke eksisterer, bør overholdelsen af adfærdskodekserne i det mindste overvåges af et opfølgingsudvalg. I mangel af fagforeninger bør udvalg for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen og lokale foreninger til beskyttelse af menneskerettighederne anerkendes som gyldige samtalepartnere i denne forbindelse. Hvad angår fødevarer-sikkerhed kan forskningsinstitutter og forbrugerorganisationer inddrages. Varedistributører og leverandører af tjenesteydelser bør inddrage forbruger- og brugerrepræsentanter i udarbejdelsen af deres strategi for en bæredygtig udvikling.

5.4 Dialogen med interessenterne

5.4.1 Den frivillige indsats må nødvendigvis ledsages af en struktureret dialog med interessenterne. Den frivillige indsats er kun et middel til opnåelse af det mål, der består i værdiskabelse og opnåelse af økonomiske, sociale og miljømæssige resultater. Virksomheden er således villig til at gøre en indsats og informere om denne indsats.

5.4.2 Dette indebærer, at virksomheden frivilligt forpligter sig til at tage hensyn til interessenternes forventninger og interesser og styrke gennemsigtigheden i sin indsats på dette område. At acceptere dialogen med interessenterne forudsætter, at virksomheden bevarer kontrollen over de forpligtelser, den indgår. Stillet over for de mange forskellige forventninger og interesser kan virksomheden foretage en prioritering af objektive referencekriterier og af sin egen strategi.

5.4.3 De forskellige interessenter har alle ret til at give udtryk for deres forventninger, men interessenter ofte har større legitimitet end eksterne interessenter. Virksomheden, der råder over begrænsede de har ikke alle samme legitimitet. Man kan således forestille sig, at interne ressourcer, kan ikke tage hensyn til alle legitime krav. Afvejelsen af, hvilke krav der skal tages hensyn til, kan ske ved hjælp af forhandling eller høring, men den endelige beslutning skal træffes af virksomheden.

5.4.4 Dialogen er særlig vigtig for de interessenter, der indgår i værdikæden. Ordregiverne skal hjælpe deres leverandører og underleverandører til at følge en mere socialt ansvarlig adfærd. De skal undgå at udsætte deres interessenter for modstridende krav, f.eks. høje sociale standarder og utilstrækkelige indkøbspriser. Ordregiverne bør derimod støtte deres underleverandører i indsatsen for at opnå reelle fremskridt.

5.4.5 I forbindelse med udarbejdelsen af virksomhedens frivillige strategi er der behov for en social dialog om VSA. Inddragelsen af repræsentanter for virksomhedens ansatte foregår i forbindelse med tre stadier: etablering af virksomhedens særlige strategi under hensyntagen til principperne for bæredygtig udvikling, iværksættelse af de foranstaltninger, der er nødvendige for at opfylde strategien samt uafhængig effektivitetskontrol af foranstaltninger på alle virksomhedsniveauer.

5.4.6 På europæisk plan er der indledt en afgørende fase med den frivillige og/eller forhandlede strategi for VSA-forpligtelser i samtlige multinationale selskaber, som har et europæisk virksomhedsråd. Det gør det endvidere muligt at inddrage de nye medlemsstater i denne dynamiske udvikling. De europæiske virksomhedsråd bør spille en rolle i indarbejdelsen af VSA i virksomhedens strategi. De er det ideelle forum for interne interessenter. Samtidig bør det erindres, at en sammenhængende VSA-politik også bør tage hensyn til eksterne interessenter, herunder især medlemmer af den samlede arbejdsstyrke (vikar-ansatte og ansatte hos underleverandører, der arbejder på virksomhedens område samt håndværkere og andre selvstændige, der arbejder for virksomheden) og så stor en del af værdikæden som muligt (underleverandører, leverandører).

Bruxelles, den 8. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Grønbog om en EU-metode til at styre økonomisk migration«

(KOM(2004) 811 endelig)

(2005/C 286/05)

Kommissionen forelagde den 11. januar 2005 en meddelelse for Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg samt Regionsudvalget: »Grønbog om en EU-metode til at styre økonomisk migration«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Luis Miguel Pariza Castaños som ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 24. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 418. plenarforsamling den 8.-9. juni 2005, mødet den 9. juni 2005, følgende udtalelse med 137 stemmer for, 1 imod og 3 hverken for eller imod:

1. Indledning

1.1 Der er nu gået fem år, siden Det Europæiske Råd i Tammerfors tog fat på opfyldelsen af Amsterdam-traktatens mandat, og alligevel har man endnu ikke nået målet om at udforme en fælles indvandrings- og asylpolitik for EU. Der er gjort enkelte fremskridt, og Kommissionen har udarbejdet flere politiske og lovgivningsmæssige forslag, som der ikke er taget passende hensyn til i Rådet. EØSU har samarbejdet med Kommissionen og udarbejdet en lang række udtalelser for at give EU en reel fælles indvandringspolitik og en harmoniseret lovgivning på området.

1.2 Situationen er imidlertid en anden i dag. Med Haag-programmet, som blev vedtaget i november 2004, forpligter EU sig til at styrke indsatsen for at udvikle en indvandrings- og asylpolitik inden for de kommende år. Programmet falder i tråd med forfatningstraktaten, som styrker mandatet, der i fremtiden skal sikre EU's borgere en fælles indvandringspolitik ⁽¹⁾.

1.3 Kommissionens grønnebog kommer ind på indvandringspolitikens centrale aspekter, nemlig betingelserne for økonomiske migranternes indrejse og styring af disse migrationsstrømme. Selv om regulering af indrejse udgør indvandringspolitikens kerneområde, gælder på nuværende tidspunkt kun de nationale lovgivninger, som varierer meget og for de flestes vedkommende er restriktive.

1.4 Det er nu over tre år siden, at Kommissionen vedtog »Forslag til Rådets direktiv om betingelserne for tredjelandsstatsborgernes indrejse og ophold med henblik på beskæftigelse som lønmodtagere og udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed« ⁽²⁾. EØSU og Europa-Parlamentet afgav begge positive udtalelser ⁽³⁾. Forslaget gik imidlertid ikke igennem førstebehandlingen i Rådet. Siden

da har enkelte medlemsstater udarbejdet nye lovgivninger om økonomisk immigration, og spørgsmål vedrørende indvandring er blevet lidt af en »varm kartoffel« i den politiske debat.

1.5 På Det Europæiske Råd i Thessaloniki i juni 2003 blev der lagt vægt på »behovet for at finde frem til lovlige måder, hvorpå tredjelandsstatsborgere kan flytte til EU under hensyntagen til medlemsstaternes modtagekapacitet« ⁽⁴⁾. EØSU gjorde i sin udtalelse ⁽⁵⁾ om »Indvandring, integration og beskæftigelse« også opmærksom på, at der var et presserende behov for at understøtte EU med en aktiv politik for økonomisk migration og en harmoniseret lovgivning. I lyset af den demografiske udvikling i EU ⁽⁶⁾ og Lissabon-strategien har Unionen brug for en aktiv politik for indrejse af økonomiske migranter, herunder såvel højtuddannede som lavtuddannede. Godt nok har hvert land sine egne behov og særlige forhold, men åbningen af kanaler for økonomisk migration er noget, der vedrører alle medlemsstaterne.

1.6 Derudover skal der også tages hensyn til, at borgerne i de nye medlemsstater for en tid vil have begrænset ret til at bosætte sig og arbejde, hvor de vil, hvilket må ses som en negativ afvigelse. EØSU håber, at denne begrænsning snart kan ophæves. Borgerne i de nye medlemsstater bør i overgangsperioden have præferencestatus.

1.7 EØSU noterer sig med bekymring de politiske problemer, der omgærder indvandringspolitikken, samt den negative reaktion i visse dele af offentligheden og medierne. Politiske ledere og opinionsdannere bør afholde sig fra at anvende et racistisk og fremmedfjendsk sprogbrug i debatten og i stedet optræde politisk ansvarsfuldt og pædagogisk.

⁽¹⁾ Artikel III-267.

⁽²⁾ KOM(2001) 386 endelig.

⁽³⁾ Se EØSU's udtalelse i EFT C 80 fra 3.4.2002 (ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños) og Europa-Parlamentets udtalelse i EUT C 43E af 19.2.2004 (ordfører: Ana Terron i Cusi).

⁽⁴⁾ Se punkt 30 i Det Europæiske Råds konklusioner.

⁽⁵⁾ Se EØSU's udtalelse, EFT C 80 af 30.3.2004 (ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽⁶⁾ Se Kommissionens meddelelse om den demografiske udvikling, KOM(2005) 94 af 16.3.2005.

1.8 Det kræver en stor indsats fra alle, hvis debatten om grønbogen skal afvikles i ly for de fordomme og den frygt, som den aktuelle debat om arbejdskraftmigration giver anledning til. EØSU ønsker at yde et sagligt og fornuftigt bidrag til debatten.

2. Bemærkninger til spørgsmålene i grønbogen

2.1 Hvilken grad af harmonisering bør EU sigte på?

- I hvilket omfang bør der udformes en europæisk politik for arbejdskraftmigration, og på hvilket niveau bør fællesskabsdeltagelsen på dette område ligge?
- Bør en europæisk migrationslov sigte på at skabe en samlet lovramme, der dækker næsten enhver tredjelandstatsborger, der kommer til EU, eller bør den fokusere på særlige grupper af indvandrere?
- Hvis den sektorale lovgivningstilgang vælges, hvilke grupper af migranter bør så prioriteres og hvorfor?
- Mener De, at andre metoder — f.eks. en europæisk hasterprocedure — bør undersøges nærmere? Kan De foreslå andre muligheder?

2.1.1 EØSU bekræfter, at der helt klart **er behov** for at regulere økonomiske migranternes indrejse på EU-niveau, og at det derfor er nødvendigt at sikre en omfattende lovgivningsmæssig harmonisering som foreslået i udkastet til forfatningstraktat. EØSU har allerede i tidligere udtalelser ⁽⁷⁾ krævet, at EU snarest muligt udvikler en fælles indvandringspolitik og en harmoniseret lovgivning. EU og medlemsstaterne har brug for en åben lovgivning, som tillader arbejdskraftmigration ad lovlige og gennemsigtige kanaler både for højt kvalificerede arbejdstagere og for arbejdstagere til mindre kvalificerede jobs.

2.1.2 I forfatningstraktaten afstikkes grænserne for den fælles migrationslovgivning: »medlemsstaternes ret til at fastlægge antallet af tredjelandstatsborgere, der kan indrejse fra tredjelande på deres område for at søge et arbejde som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende« ⁽⁸⁾. EØSU mener ikke, at denne afgrænsning er til hinder for en omfattende lovgivningsmæssig harmonisering for økonomiske migranternes indrejse, så længe den kan ske gradvis og derved give medlemsstaterne tid til at tilpasse sig.

⁽⁷⁾ Se EØSU's udtalelse om meddelelse om en indvandringspolitik i EU, EFT C 260 af 17.9.2001 (ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños) og dets udtalelse om meddelelse om en fælles politik mod ulovlig indvandring, EFT C 149 af 21.6.2002 (ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽⁸⁾ Artikel III-267.5.

2.1.3 EØSU er enig med Kommissionen i, at det er bedre at skabe en samlet (horisontal) lovramme end en række sektorale lovgivningsforslag. EØSU bakkede op om det lovforslag, som Kommissionen fremsatte i sin tid, og som fastsatte betingelserne for migranternes indrejse og ophold med henblik på beskæftigelse som lønmodtager eller udøvelse af selvstændig eller anden erhvervsvirksomhed i mere end 3 måneder på en medlemsstats område. Der kan udarbejdes særlige supplerende regler for bestemte grupper såsom sæsonarbejdere, personale omflyttet inden for en virksomhed, tjenesteydere osv.

2.1.4 En sektoral lovgivningstilgang (højt kvalificerede indvandrere) ville ganske vist nemmere at få igennem i Rådet, men ville ikke desto mindre være diskriminerende og i modstrid med bestemmelserne i forfatningstraktaten.

2.1.5 Man bør i øvrigt ikke glemme, at ulovlig indvandring, uformel økonomi og sort arbejde ⁽⁹⁾ er stadig mere udbredt til trods for, at de fleste nationale lovgivninger ikke tillader indvandring af hverken højt kvalificerede eller lavt kvalificerede arbejdstagere. EØSU påviste klart og tydeligt i sin udtalelse ⁽¹⁰⁾, at der i nogle medlemsstater er en klar sammenhæng mellem manglen på lovlige kanaler for økonomisk indvandring og den tiltagende ulovlige indvandring.

2.2 Præference for det indenlandske arbejdsmarked

- Hvordan kan vi sikre, at princippet om »fællesskabspræference« anvendes effektivt?
- Er den nuværende definition af fællesskabspræference fortsat relevant? Hvis ikke, hvordan skulle den så ændres?
- For hvilke andre økonomiske migranter (foruden virksomhedsintern omflytning af nøglepersonale) skulle logikken i fællesskabspræferencen ikke gælde?
- Foruden fastboende, hvilke kategorier af tredjelandstatsborgere — hvis overhovedet nogen — bør indrømmes en præferencestilling i forhold til nyligt ankomne arbejdstagere fra tredjelande?
- Bør tredjelandstatsborgere, som midlertidigt har forladt EU efter at have arbejdet her i en given periode, have fortrinsret (på bestemte betingelser)?

⁽⁹⁾ Se EØSU's udtalelse om »Civilsamfundets rolle hvad angår forebyggelse af sort arbejde« (SOC/172), vedtaget på plenarforsamlingen den 6.-7. april 2005 (ordfører: Erik Hahr).

⁽¹⁰⁾ Se EØSU's udtalelse om meddelelse fra Kommissionen om »Undersøgelse af forbindelsen mellem lovlig og ulovlig indvandring« (KOM(2004) 412 endelig), vedtaget på plenarforsamlingen den 15. december 2004 (ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

- Ville det være nyttigt for EU's økonomi og for de nationale arbejdsmarkeder, hvis arbejdstagere fra tredjelande fik mulighed for at være mere mobile fra en medlemsstat til en anden? Hvordan kunne det effektivt iværksættes i praksis? Med hvilke begrænsninger/lettelser?
- Hvordan kan de europæiske offentlige arbejdsformidlinger og EURES-nettets portal for jobmobilitet bidrage til at lette arbejdskraftmigration for arbejdstagere fra tredjelande?

2.2.1 Direktiverne om ligebehandling på arbejdsmarkedet bør respekteres i EU's nye indvandringslovgivning.

2.2.2 Princippet om »fællesskabspræference« bør omfatte alle de personer, der befinder sig på EU's arbejdsmarked, og ikke kun nationale eller europæiske arbejdstagere ⁽¹⁾. EØSU mener, at princippet om fællesskabspræference bør udvides til at omfatte:

- Medlemsstaternes borgere.
- Tredjelandstatsborgere, der har status som fastboende udlænding ⁽¹²⁾.
- Tredjelandstatsborgere, der har arbejds- og opholdstilladelse i en medlemsstat ⁽¹³⁾.
- Tredjelandstatsborgere, der lovligt har arbejdet og opholdt sig i EU (men midlertidigt opholder sig i oprindelseslandet).

2.2.3 Øget mobilitet mellem oprindelseslandet og værtslandet fremmer økonomisk og social udvikling i oprindelseslandet og forhindrer, at nogle indvandrere ender med at opholde sig ulovligt i en medlemsstat. EØSU mener derfor, at hvis man vælger at indføre og anvende præferencestatus, bør denne også gælde i forbindelse med et nyt migrationsprojekt for tredjelandstatsborgere, som midlertidigt har forladt EU efter at have arbejdet her i en given periode.

2.2.4 I alle rapporter, der behandler problemerne på det europæiske arbejdsmarked, fremhæves arbejdstagernes ringe mobilitet. Øget mobilitet er et af målene i den europæiske beskæftigelsesstrategi. Migranterne kan uden tvivl bidrage betydeligt til at øge mobiliteten mellem arbejdsmarkedene i Europa. Det vil lette mobiliteten og den fælles styring af migrationsstrømmene at foretage en omfattende harmonisering af indvandringslovgivningen.

⁽¹⁾ Rådets resolution af 20. juni 1994.

⁽¹²⁾ Se EØSU's udtalelse om tredjelandstatsborgeres status som fastboende udlænding, EFT C 36 af 8.2.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽¹³⁾ Se EØSU's udtalelse om betingelserne for tredjelandstatsborgeres indrejse og ophold med henblik på beskæftigelse, EFT C 80 af 3.4.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

2.2.5 EURES-nettet koordinerer medlemsstaternes offentlige arbejdsformidlinger for at besætte eksisterende stillinger ved hjælp af øget mobilitet blandt europæiske arbejdstagere. EURES-nettet bidrager således i høj grad til en hensigtsmæssig forvaltning af Fællesskabets arbejdsmarkeder og til styringen af nye migrationsstrømme. Anvendelse af EURES-nettet i styringen af migrationsstrømmene forudsætter, at udbud og efterspørgsel på arbejdskraft i medlemsstaterne sammenholdes under hensyntagen til de vandrende arbejdstagere, som generelt er personer, der har mulighed for at være mere mobile.

2.2.6 EURES-nettet kan i fremtiden også bidrage betydeligt til styring af ny migration i medlemsstaternes konsulære tjenester i oprindelseslandene. Det vil være muligt at etablere et system, hvorefter en ledig stilling, som inden for højst 60 dage ikke er blevet besat på EU's arbejdsmarked, kan tilbydes jobsøgende i oprindelseslandene via de konsulære tjenester, som bør råde over personale, der er særligt uddannet inden for arbejdsmarked og arbejdskraftmigration. EU's delegationer kan også informere interesserede om mulighederne inden for EURES-nettet.

2.3 Indrejsesystemer

— Bør tredjelandstatsborgeres adgang til EU's arbejdsmarked kun afhænge af, om der er en konkret ledig stilling, eller bør medlemsstaterne også have mulighed for at give tredjelandstatsborgere adgang uden en sådan betingelse?

— Hvilken procedure bør gælde for økonomiske migranter, der ikke træder ind på arbejdsmarkedet?

2.3.1 EØSU påpegede allerede i sin udtalelse ⁽¹⁴⁾ om direktivforslaget om regler for indrejse, at der bør være to systemer for lovlig indrejse:

2.3.2 Et system, ifølge hvilket ledige stillinger tilbydes migranter, mens de fortsat befinder sig i oprindelseslandet, ville gøre det muligt at kanalisere størstedelen af den nye økonomiske migration. Det system egner sig bedst til specialuddannede arbejdstagere og sæsonarbejdere og anvendes af store virksomheder og sammenslutninger, der har kapacitet til at rekruttere migranterne i deres hjemland.

⁽¹⁴⁾ Se EØSU's udtalelse om betingelserne for tredjelandstatsborgeres indrejse og ophold med henblik på beskæftigelse, EFT C 80 af 3.4.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

2.3.3 En del indvandrere er imidlertid også beskæftiget i små virksomheder og inden for håndværk, hushjælp og pasning af plejekrævende personer. I disse tilfælde har arbejdsgiveren og den vandrende arbejdstager ikke mulighed for på forhånd at stifte bekendtskab i oprindelseslandet. I nogle lande udføres disse job via den sorte økonomi og ulovlig indvandring. EØSU foreslog allerede i ovenfor anførte udtalelse⁽¹⁵⁾, at EU-lovgivningen om indvandreres lovlige indrejse også burde omfatte en midlertidig tilladelse til ophold i 6 måneder for at søge arbejde, som den enkelte medlemsstat skulle forvalte i samarbejde med arbejdsmarkedets parter.

- Mener De, at den økonomiske behovstest er et brugeligt system? Bør den anvendes på en fleksibel måde, sådan at der f.eks. tages hensyn til regionale og sektorale karakteristika eller størrelsen af den pågældende virksomhed?
- Bør en ansøger fra et tredjeland først kunne besætte en stilling, når den har været opslået i en bestemt minimumsperiode?
- Hvordan kan det effektivt bevises, at der er et behov for en arbejdstager fra et tredjeland?
- Bør den økonomiske behovstest gentages efter arbejdstilladelsens udløb, hvis arbejdskontrakten — der har dannet grundlag for indrejsetilladelsen — er blevet/vil blive fornyet?

2.3.4 Det er nødvendigt for styringen af nye migrationsstrømme, at det kan bevises, at der er et økonomisk behov, eller at der foreligger en konkret ledig stilling. Via dette system kan en ledig stilling slås op i migrantens hjemland, og en stor del af indvandringen kan således kanaliseres gennem denne procedure.

2.3.5 Dette kræver, at EURES-nettet fungerer tilfredsstillende, og at de konsulære tjenester råder over specialuddannede personale. En ledig stilling, der har været opslået internt i hele EU, bør kun tilbydes nye migranter i en kort periode (1-2 måneder). Hvis perioden er længere, kan arbejdsgiveren fristes til at betragte systemet som ineffektivt.

2.3.6 Forvaltningen af systemerne bør være fleksibel i lyset af den begrænsede mobilitet på de europæiske arbejdsmarkeder. Mobiliteten er størst, når det gælder de mere kvalificerede og vellønnede job, men er i al almindelighed forholdsvis lav, selv inden for ét og samme land. For en lang række økonomiske aktiviteter og erhvervs vedkommende må man i praksis konstatere, at arbejdsmarkedet er stærkt segmenteret, og at der reelt eksisterer mange forskellige arbejdsmarkeder.

2.3.7 Den økonomiske behovstest bør ikke skulle gentages efter arbejdstilladelsens udløb, hvis arbejdskontrakten — der i

sin tid dannede grundlag for indrejsetilladelsen — fornyes. Samme regel bør gælde, hvis den pågældende person er registreret som arbejdssøgende på arbejdsformidlingen i værtslandet.

- Kunne man forestille sig andre ordninger med valgmuligheder?
- Kunne et udvælgelsessystem fungere som en mulig generel regel på EU-plan med henblik på økonomiske migranternes adgang til arbejdsmarkedet, og hvad skulle de relevante kriterier være?
- Hvordan kunne arbejdsgiverne få nem adgang til CV'erne for ansøgere i hele EU, og hvordan skulle EURES udbygges i denne sammenhæng?
- Bør man overveje muligheden af at udstede en »jobsøgningstilladelse«?

2.3.8 Myndighederne i medlemsstaterne kan sammen med arbejdsmarkedets parter afgøre, at det er nødvendigt at åbne arbejdsmarkedet for en række bestemte erhverv, sektorer eller regioner for indvandring uden en forudgående økonomisk behovstest. Inden for rammerne af disse fleksible systemer kan forskellige procedurer komme på tale, såsom udstedelse af midlertidig opholdstilladelse med henblik på jobsøgning, green cards eller anvendelse af kvoter (hvor disse er fastsat i aftaler med tredjelande).

2.3.9 Indvandrere, der får tilladelse til indrejse på baggrund af en jobsøgningstilladelse, vil have en fastsat periode til at søge arbejde i. EØSU har foreslået en periode på seks måneder, mens det britiske system sikrer ret til en periode på et år. Disse personer bør være sygesikret og have tilstrækkelige midler til at leve for.

2.3.10 For at sikre et hurtigt og fleksibelt EU-udvælgelsessystem med henblik på økonomiske migranternes indrejse kan det kræves, at ansøgere udfylder en formular med oplysninger om blandt andet erhvervs erfaring, kvalifikationer, sprogkundskaber, eventuelle slægtninge i EU osv. De enkelte medlemsstater kan anvende dette system ud fra deres behov. Arbejdsgivere vil kunne konsultere jobansøgernes CV'er via EURES-nettet. Indrejsekriterierne bør bygge på disse kriterier, og enhver form for diskrimination må undgås.

2.3.11 Det vil være op til den enkelte medlemsstat i samarbejde med arbejdsmarkedets parter at afgøre, hvorvidt økonomiske migranter med en midlertidig jobsøgningstilladelse skal have indrejsetilladelse. De offentlige arbejdsformidlinger skal hjælpe de jobsøgende migranter med at finde arbejde.

⁽¹⁵⁾ Se EØSU's udtalelse om betingelserne for tredjelandsstatsborgernes indrejse (og ophold med henblik på beskæftigelse, EFT C 80 af 3.4.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

2.4 Indrejseprocedurer for selvstændige erhvervsdrivende

- Bør EU have fælles regler for tredjelandstatsborgeres indrejse med henblik på udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed? I bekræftende fald, på hvilke betingelser?
- Bør der være mere fleksible procedurer for selvstændige erhvervsdrivende, der ønsker at opholde sig i EU i mindre end et år for at opfylde en specifik kontrakt med en kunde i EU? Hvis ja, hvilke?

2.4.1 EØSU tilslutter sig, at EU skal have en fælles lovgivning med meget harmoniserede regler for tredjelandstatsborgeres indrejse med henblik på selvstændig erhvervsvirksomhed. EØSU udtalte sig allerede positivt herom i sin udtalelse om ⁽¹⁶⁾ direktivforslaget om regler for indrejse, hvori det også fremsatte visse forslag til forbedring.

2.4.2 Der kan enten udarbejdes separat lovgivning, eller arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende kan som Kommissionen i sin tid foreslog det omfattes af samme direktiv.

2.5 Ansøgning om arbejds- og opholdstilladelse

- Bør der være en kombineret »arbejds- og opholdstilladelse« på EU-plan? Hvad er fordelene/ulempene?
- Eller bør der kun være én enkelt ansøgning (for både arbejds- og opholdstilladelse)?
- Er der andre muligheder?

2.5.1 Der er store forskelle på de enkelte medlemsstaters lovgivning vedrørende sammenhængen mellem opholds- og arbejdstilladelsen. EØSU mener, at der er behov for at skabe en harmoniseret lovgivning for EU. De enkelte medlemsstater er ansvarlige for udstedelsen af tilladelserne. En tilladelse udstedt af en medlemsstat skal i enhver sammenhæng anerkendes i resten af EU.

2.5.2 EØSU ser gerne, at lovgivningen forenkler den administrative behandling så meget som muligt og gør det lettere for de implicerede parter: indvanderne, arbejdsgiverne og myndighederne. Det vil være ønskeligt med en fælles tilladelse: en opholdstilladelse, som hænger sammen med en arbejdstilladelse.

2.5.3 Et system med en »one stop shop« vil forenkle de nuværende procedurer.

2.6 Mulighed for at skifte arbejdsgiver/sekter

- Bør der være begrænsninger for tredjelandsarbejdstagerens mobilitet på arbejdsmarkedet i opholdsmedlemsstaten? Hvis

ja, hvilke (arbejdsgiver, sektor, region osv.), under hvilke omstændigheder og hvor længe?

- Hvem bør være indehaveren af tilladelsen? Arbejdsgiveren, arbejdstageren, eller bør de være fælles om at få tilladelsen?

2.6.1 Indehaveren af tilladelsen bør altid være arbejdstageren.

2.6.2 Medlemsstaten skal sikre sig, at når en person har opnået opholdstilladelse på baggrund af et jobtilbud fra en virksomhed, skal den pågældende virksomhed omgående opfylde sin forpligtelse til at ansætte den pågældende arbejdstager og tilslutte vedkommende en socialsikringsordning. Det første job, som en arbejdstager påtager sig i den medlemsstat, der har givet vedkommende opholdstilladelse, skal altid være hos den virksomhed, der tilbød arbejdstageren arbejde. Efterfølgende bør arbejdstageren dog have mulighed for at skifte virksomhed uden begrænsninger, hvad angår sektor eller geografisk område.

2.6.3 Der kan derimod godt stilles krav om, at virksomhedsskifte skal meddeles de myndigheder, der udsteder tilladelsen, i hvert fald i det første år efter udstedelsen heraf. Dermed vil det være muligt at iværksætte en kontrol, som gør det muligt at afsløre eventuel svindel hos falske virksomheder, der lever af at give indvandrere indrejsemulighed.

2.6.4 Den vandrende arbejdstager skal i overensstemmelse med den nationale arbejdslovgivning give arbejdsgiveren forudgående besked om, at vedkommende forlader virksomheden.

2.7 Rettigheder

- Hvilke særlige rettigheder bør man give tredjelandstatsborgerne, der arbejder midlertidigt i EU?

- Bør et mindsteophold være en betingelse for at nyde visse rettigheder? Hvis ja, hvilken varighed skal opholdet have, og hvilke rettigheder er der tale om?

- Bør der være incitamenter — f.eks. bedre betingelser for familiesammenføring og for at opnå status som fastboende — til at tiltrække visse kategorier af arbejdstagere fra tredje-lande? Hvis ja, hvorfor og hvilke?

2.7.1 Udgangspunktet for denne debat bør være princippet om forbud mod diskrimination. Den vandrende arbejdstager skal uanset opholds- og arbejdstilladelsens gyldighedsperiode have de samme økonomiske, arbejdsmæssige og sociale rettigheder som de øvrige arbejdstagere.

⁽¹⁶⁾ Se EØSU's udtalelse om betingelserne for tredjelandstatsborgeres indrejse og ophold med henblik på beskæftigelse, EFT C 80 af 3.4.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

2.7.2 Retten til familiesammenføring er en grundlæggende rettighed, som imidlertid ikke er tilstrækkeligt beskyttet i hverken EU-direktivet ⁽¹⁷⁾ eller i visse af de nationale lovgivninger. EØSU opfordrer Kommissionen til at vedtage en ny lovgivning med samme indfaldsvinkel som i Europa-Parlamentets og EØSU's forslag ⁽¹⁸⁾. Retten til familiesammenføring, som er en grundlæggende menneskerettighed, bør ligeledes gælde alle tredjelandsstatsborgere, og der bør ikke ske positiv særbehandling af nogen bestemt gruppe af indvandrere.

2.7.3 Kommissionens grønbog berører ikke spørgsmålet om indvandrernes forpligtelser. EØSU mener, at alle personer — EU-borgere som indvandrere fra tredjelande — har pligt til at overholde lovene i det land, hvor de bor.

2.7.4 Forfatningstraktatens charter om grundlæggende rettigheder skal overholdes i EU's lovgivning om indvandring, eftersom diverse nugældende nationale lovgivninger indeholder bestemmelser, som er i modstrid med chartret.

2.7.5 EØSU er enigt med Kommissionen i at lade visse rettigheder være afhængige af opholdstilladelsens gyldighedsperiode. Rettighederne vil være forskellige for personer med midlertidig opholdstilladelse og personer, der har status som fastboende udlænding. Helt specifikt foreslår EØSU en række rettigheder, som bør indrømmes tredjelandsstatsborgere, som lovligt arbejder og opholder sig i et medlemsland:

- Ret til social sikring, inkl. sundhedspleje.
- Ret til — på lige fod med landets øvrige indbyggere — adgang til goder og tjenester, herunder en bolig.
- Adgang til almen og faglig uddannelse.
- Anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og kvalifikationsbeviser i EU-lovgivningen.
- Mindreåriges ret til uddannelse, inklusive støtte og stipendier.
- Ret til at undervise eller drive videnskabelig forskning i henhold til direktivforslaget ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ Se direktiv 2003/86/EF.

⁽¹⁸⁾ Se EØSU's udtalelse i EFT C 204 af 18.7.2000 (Ordfører: Giacomina Cassina) og i EFT C 241 af 7.10.2002 (Ordfører: Dario Mengozzi) og Europa-Parlamentets udtalelse i EFT C 135 af 7.5.2001 (Ordfører: Watson).

⁽¹⁹⁾ Se Kommissionens direktivforslag KOM(2004) 178 om tilladelse til indrejse for tredjelandsstatsborgere med henblik på videnskabelig forskning. Se endvidere EØSU's udtalelse, som blev vedtaget af plenarforsamlingen den 27.10.2004 (Ordfører: Brenda King).

- Ret til gratis retshjælp om nødvendigt.
- Ret til adgang til en gratis arbejdsformidling.
- Ret til at modtage undervisning i modtagerlandets sprog.
- Respekt for den kulturelle mangfoldighed.
- Ret til frit at bevæge sig inden for og tage ophold i det pågældende medlemsland.

2.7.6 Direktivet om tredjelandsstatsborgeres status som fastboende udlænding indeholder visse specifikke rettigheder for disse personer, specielt hvad angår opholdstilladelsens stabile karakter og muligheden for frit at rejse til og tage ophold i et andet medlemsland. EØSU har allerede i en tidligere udtalelse ⁽²⁰⁾ udtalt sig om nye rettigheder. De politiske og borgerlige rettigheder er helt sikkert de vigtigste. I førnævnte udtalelse foreslog EØSU, at de fastboende udlændinge ligesom EU-borgerne bør indrømmes stemmeret til kommunalvalg og valg til Europa-Parlamentet. EØSU har ligeledes vedtaget en initiativudtalelse ⁽²¹⁾, som var stilet til Konventet, og i hvilken det sagde, at »Tiden er inde til at give unionsborgerskabsbegrebet en ny dimension: et unionsborgerskab, der ikke blot er baseret på statsborgerskab, men også på fast ophold i EU« og, at man bør »tildele unionsborgerskab ikke blot til medlemsstaternes statsborgere, men til alle med fast ophold i EU«. EØSU opfordrer Kommissionen til at træffe nye foranstaltninger, der går i denne retning.

2.7.7 EØSU vedtog således i 2004 en initiativudtalelse ⁽²²⁾, hvori det opfordrede EU og medlemsstaterne til at ratificere »Den internationale konvention om beskyttelse af alle vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers rettigheder«, som blev vedtaget af FN's generalforsamling i 1990 ⁽²³⁾ med det sigte fra europæisk side at opnå, at de vandrende arbejdstageres grundlæggende rettigheder bliver universelle. EØSU opfordrer Kommissionen til at træffe nye foranstaltninger med henblik på ratificering af denne konvention.

2.7.8 EU bør garantere, at ILO-normerne overholdes i lovgivningen om indvandring.

⁽²⁰⁾ Se EØSU's udtalelse om tredjelandsstatsborgeres status som fastboende udlænding, EFT C 36 af 8.2.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²¹⁾ Se punkt 6.4 og 6.5 i EØSU's udtalelse om adgang til unionsborgerskab i EU, EUT C 208 af 3.9.2003 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²²⁾ Se EØSU's udtalelse om »Den internationale konvention om vandrende arbejdstagere«, EUT C 302 af 7.12.2004 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²³⁾ Resolution nr. 45/158 af 18. december 1990, i kraft siden 1. juli 2003.

2.7.9 Ligestilling mellem mænd og kvinder, som er en del af EU's regelværk, bør sikres i immigrationslovgivningen. Ligeledes bør det sikres, at al EU-lovgivning om bekæmpelse af diskrimination finder anvendelse i den forbindelse.

2.7.10 EØSU finder det ikke hensigtsmæssigt at indføre diskriminerende betingelser i de grundlæggende rettigheder for at tiltrække visse specielle grupper af indvandrere.

2.8 Integration, frivillig tilbagevenden og samarbejde med tredjelande

- Hvilken slags ledsageforanstaltninger bør man overveje for at fremme økonomiske migranternes indrejse og integration, både i EU og i deres oprindelige hjemlande?
- Hvad kan EU inden for rammerne af sin udviklingspolitik gøre for at fremme brain circulation og modvirke de potentielt negative virkninger af brain drain?
- Bør udviklingslande kompenseres (af hvem og hvordan) for deres investeringer i den menneskelige kapital, der rejser til EU? Hvordan kan negative virkninger begrænses?
- Bør værts- og hjemlandene have pligt til at sikre midlertidige økonomiske migranternes tilbagevenden? Hvis ja, under hvilke omstændigheder?
- Hvordan kan tilbagevenden forvaltes til gensidig fordel for værts- og hjemlandet?
- Bør visse tredjelande have en præferencestilling med hensyn til indrejse og hvordan?
- Skulle en sådan præferencestilling indrømmes i bestemte sammenhænge såsom EU's naboskabspolitik og førudvidelsesstrategier?

2.8.1 Samarbejde med oprindelseslandet bør være en grundlæggende bestanddel af EU's indrejsepolitik over for arbejdstagere og af flygtningestrømforvaltningen. Der bør tages hensyn til disse landes interesser, ikke kun de europæiske interesser. EU bør ikke medvirke til at opstille nye forhindringer for udviklingen. Indvandringen i Europa af personer fra udviklingslande bør bidrage til økonomisk og social udvikling i de pågældende lande.

2.8.2 Visse europæiske regeringer er meget interesserede i, at oprindelseslandene hjælper med til at bekæmpe den illegale indvandring, foretage grænsekontrol og til at sørge for hjemsending af udviste personer. EØSU har allerede ⁽²⁴⁾ givet udtryk for, at dette samarbejde bør være bredere og omfatte alle aspekter af flygtningstrømsforvaltningen.

2.8.3 Hjerneflugten er, som det også siges i grønbogen, en vigtig negativ faktor for oprindelseslandene, eftersom landenes investeringer i uddannelse ikke kommer dem selv til gode. Dertil kommer, at vores nuværende politik med at tiltrække kvalificeret arbejdskraft kan betyde en yderligere forværring af dette problem. Det er derfor særdeles vigtigt, at der indføres kompensationsordninger for det tab, som dette medfører for de pågældende lande. EU bør investere væsentlig mere i samarbejds- og udviklingsprogrammer, som omfatter hjælp til uddannelse, faglige uddannelsesaktiviteter og forskningsaktiviteter i oprindelseslandene. EU kan for eksempel foretage konkrete investeringer for at fremme den økonomiske og sociale udvikling og i tredjelandene øge antallet af uddannelsesinstitutioner, der uddanner kvalificerede arbejdere, såsom lærere, sygeplejersker og læger. Mange tredjelande begrænser antallet af uddannelsespladser på grund af manglende ressourcer, hvilket resulterer i, at mange af deres statsborgere, som lever op til indgangskravene, skal vente i mindst et år på en studieplads på en uddannelsesinstitution. En forøgelse af antallet af uddannelsespladser kan reducere konsekvenserne af hjerneflugten. Der er ligeledes nødvendigt, at Europa er mere generøs i forhandlingerne om handel.

2.8.4 EU bør endvidere gøre det lettere at vende tilbage til oprindelseslandet for de indvandrere, som pga. deres faglige kvalifikationer eller iværksætterevner kan tænkes at bidrage til landets udvikling. Det er derfor vigtigt at forbedre de muligheder, direktivet allerede giver de fastboende udlændinge, for midlertidigt at vende tilbage til oprindelseslandet. Når en indvandrer, der er tredjelandsstatsborger, ønsker at vende tilbage til sit oprindelsesland med det formål at løse en arbejdsopgave eller foretage en investering, bør vedkommende ikke miste sin opholdstilladelse. »Fri bevægelighed for højtuddannede personer« mellem oprindelseslandene og de europæiske lande vil kun være mulig, hvis EU udarbejder en fleksibel lovgivning.

2.8.5 Fri bevægelighed for højtuddannede personer kan ligeledes fremmes ved at tilskynde personer med dobbelt statsborgerskab til at tage tilbage til deres forældres/bedsteforældres oprindelsesland med det formål at løse en arbejdsopgave eller foretage en investering for en kortere fastlagt periode.

2.8.6 EU's samarbejdsprogrammer bør give forrang til investeringsprojekter, der har deltagelse af især hjemvendte højtuddannede personer eller investorer fra oprindelseslandet. Der bør ydes støtte til investeringsprojekter, udarbejdet af personer, der har opholdstilladelse i EU, men som ønsker at vende tilbage til deres oprindelsesland, selv om det kun er for en vis tid.

⁽²⁴⁾ Se EØSU's udtalelse om »Meddelelse om illegal indvandring«, EFT C 149 af 21.6.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

2.8.7 I sin udtalelse om EU's tilbagesendelsespolitik ⁽²⁵⁾ og i en tidligere udtalelse om grønbogen ⁽²⁶⁾ gav EØSU udtryk for den holdning, at frivillig tilbagesendelse kan bidrage til den økonomiske og sociale udvikling i oprindelseslandene.

2.8.8 Samarbejdet med oprindelseslandene om styring af migrationsstrømmene bør forbedres. I de lande, der har et stort antal udvandrere, bør medlemsstaternes konsulære tjenester have specialuddannet personale. EU's delegationer i de pågældende land kan ligeledes samarbejde mere aktivt.

2.8.9 EU kan iværksætte præferentielle aftaler med kandidatlandene.

2.8.10 EU kan desuden i de samarbejdsaftaler, det har indgået med forskellige lande og regionale sammenslutninger, indsætte særlige præferentielle betingelser for adgang til indvandring, men bør samtidig undgå enhver form for etnisk eller kulturel diskrimination.

2.8.11 EØSU foreslår endelig endnu en gang, at integration skal indgå i EU's indvandringspolitikker. Udvalget har opstillet en lang række forslag dels i forskellige udtalelser ⁽²⁷⁾ dels på den konference ⁽²⁸⁾, der blev afholdt i 2002. EU bør udarbejde et europæisk integrationsprogram, som i de nye finansielle perspektiver skal tildeles tilstrækkelige midler. EØSU vil samarbejde med Kommissionen om at udarbejde et sådant program. Grønbogen bør henvise til samtlige relevante internationale og europæiske traktater og konventioner ⁽²⁹⁾.

Bruxelles, den 9. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽²⁵⁾ EØSU's udtalelse om »Kommissionens meddelelse om EU's politik for tilbagesendelse« i EUT C 85 af 8.4.2003 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²⁶⁾ EØSU's udtalelse om »Grønbog om EU's politik for tilbagesendelse« i EUT C 61 af 14.3.2003 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²⁷⁾ Se EØSU's udtalelse i EUT C 80 af 30.3.2004 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños) og udtalelsen om »Indvandring: civilsamfundets bidrag til integration« i EFT C 125 af 27.5.2002 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²⁸⁾ Jf. EØSU's udtalelse om »Indvandring, integration og beskæftigelse«, EUT C 80 af 30.3.2004 (Ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²⁹⁾ **ILO:**

- Konvention om vandrende arbejdstagere (revideret), 1949 (nr. 97)
- Henstilling om vandrende arbejdstagere (revideret), 1949 (nr. 86)
- Konvention om vandrende arbejdstagere (tillægsbestemmelser), 1975 (nr. 143)
- Henstilling om vandrende arbejdstagere, 1975 (nr. 151)
- Artikel 24 og 26 i ILO's statut
- Resolution om fair behandling af vandrende arbejdstagere i en global økonomi, juni 2004

Europarådet:

- Den europæiske socialpagt, 1961 (nr. 35) og den reviderede europæiske socialpagt 1996 (nr. 163)
- Den europæiske konvention om vandrende arbejdstageres juridiske status, 1977 (nr. 93)

Den Europæiske Union:

- EU's charter om grundlæggende rettigheder, 2000 (Del II i forfatningstraktaten, 2004)

De Forenede Nationer:

- Erklæring om menneskerettigheder for personer, som ikke er statsborgere i deres bopælsland
- International konvention om beskyttelse af alle vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers rettigheder.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Den almindelige overenskomst om handel med tjenesteydelser (GATS) — forhandlingerne om Modus 4 (fysiske personers bevægelighed)

(2005/C 286/06)

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber anmodede i et brev fra kommissær Pascal Lamy af 20. januar 2003 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om: »Den almindelige overenskomst om handel med tjenesteydelser (GATS) — forhandlingerne om Modus 4 (fysiske personers bevægelighed)«

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Eksterne Forbindelser, som udpegede Susanna Florio til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 20. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 418. plenarforsamling af 8.-9. juni 2005, mødet den 8. juni 2005, med 134 stemmer for, 1 imod og 7 hverken for eller imod følgende udtalelse:

Indledning

EØSU har ved forskellige lejligheder (konferencer, forberedelse af udtalelser, institutionelle møder) haft et konstruktivt samarbejde og ført en dialog med Kommissionens generaldirektorat for handel. Især drøftede den tidligere kommissær, Pascal Lamy, under sin embedsperiode flere gange spørgsmål om international handel, menneskerettigheder og WTO-forhandlinger med Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg.

EØSU fremlægger hermed sine forslag om GATS Modus 4-forhandlingerne, som med rette betragtes som et nøgleelement i de igangværende WTO-forhandlinger om en åbning af den internationale handel med tjenesteydelser. Fri handel med tjenesteydelser såvel inden for som uden for EU betragtes med god grund som et instrument, der kan sætte skub i økonomien og beskæftigelsen. En nærmere undersøgelse af hindringer og risici kan bane vejen for en afbalanceret udvikling af denne sektor på et økonomisk og socialt bæredygtigt grundlag, som de nye internationale aftaler åbner mulighed for.

Midlertidig tilstedeværelse af fysiske personer i en virksomhed eller et selskab, som vil levere tjenesteydelser i et andet land, hvor de pågældende ikke er bosiddende, kræver en mere dybtgående analyse både af hensyn til udviklingslandene og EU-medlemsstaterne.

1. GATS-aftalen

1.1 GATS-aftalen blev indgået under Uruguay-runden (1986-1994) og trådte i kraft i begyndelsen af 1995, da

GATT-sekretariatet blev erstattet af Verdenshandelsorganisationen (WTO). Behovet for en form for multilaterale bestemmelser for handlen med tjenesteydelser blev almindelig anerkendt i 1980'erne, da væksten i servicesektoren (ca. to tredjedele af BNP og beskæftigelsen i EU) og handlen med tjenester accelererede, og grænsen mellem varer og tjenester blev stadigt vanskeligere at fastlægge. Eksport af varer kræver i stadig større udstrækning eksport af tjenester, såsom installering, uddannelse og kundebetjening. Udviklingen i retning af en mere markedsbaseret tilgang til statslige og lokale monopoler, f.eks. elektricitet, telefon og telegraf, by- og jernbanetransport, åbnede interessante, nye markeder for den internationale handel med tjenesteydelser ⁽¹⁾. Selv om hovedmålet med GATS-aftalen er at liberalisere handelen med tjenester, tvinges ingen medlemsstat til at liberalisere sin handel mere, end hvad de føler sig trygge ved, og såvel princippet om den mest begunstigede nation og princippet om national behandling af udenlandske leverandører kan også begrænses. Retten til at regulere servicemarkederne og indføre nye bestemmelser fremgår også klart. I princippet udelukkes ingen sektorer, bortset fra ydelser, der leveres i forbindelse med udøvelsen af offentlig myndighed ⁽²⁾.

2. Leveringsmåder

2.1. Foreneligheden mellem de forskellige leveringsmåder

2.1.1 I henhold til artikel 1, stk. 2, i GATS-aftalen defineres »handel med tjenesteydelser« som levering af en tjenesteydelse:

a) fra et medlems område til ethvert andet medlems område;

⁽¹⁾ Jf. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs aktiviteter under det nederlandske formandskab i 2004. ØSU's udtalelse om forberedelse af den fjerde WTO-ministerkonference i Katar: ØSU's standpunkt, Bruxelles den 17. oktober 2001 (EFT C 36 af 8.2.2002, s. 85). ØSU's udtalelse om Den europæiske luftfartsindustri: fra det indre marked til globale udfordringer af 26. januar 2000 (EFT C 75 af 15.3.2000, s. 4). EØSU's udtalelse om grønbog om forsyningspligtsydelser af 11. december 2003 (EUT C 80 af 30.3.2004, s. 66). EØSU's udtalelse med titlen »For et WTO med et menneskeligt ansigt« af 26. marts 2003 (EUT C 133 af 6.6.2003, s. 75).

⁽²⁾ Disse tjenesteydelser og de regler, de er underlagt, er forskellige fra land til land.

- b) på et medlems område til en forbruger af tjenesteydelsen fra ethvert andet medlem;
- c) fra en leverandør af tjenesteydelser, der har hjemsted i et medlem gennem en handelsmæssig tilstedeværelse på ethvert andet medlems område;
- d) fra en leverandør af tjenesteydelser, der har hjemsted i et medlem gennem tilstedeværelsen af fysiske personer fra et medlem på ethvert andet medlems område.

2.1.2 Disse leveringsmetoder kaldes normalt Modus 1, 2, 3 og 4. Modus 1 forekommer, når tjenesteydelser leveres på afstand (pr. post, fax, telefon eller internet). Under Modus 2 begiver forbrugeren sig til udlandet for at modtage tjenesteydelsen (turisme er det mest almindelige eksempel). Modus 3 vedrører etableringen af en erhvervmæssig tilstedeværelse på et andet medlems område (investering), og Modus 4 forekommer, når en person (midlertidigt) rejser til et andet land for at yde tjenester der, enten fordi personlig kontakt med kunden er nødvendig, eller fordi tjenesten skal ydes på stedet.

2.1.3 Modus 3 og 4 er ofte nøje forbundne. Virksomheder lader ofte deres ledende medarbejdere og specialister rotere mellem kontorer i forskellige lande. Denne interne mobilitet er væsentlig for, at de effektivt kan yde de tilbudte tjenester. Men anvendelsen af Modus 4 kan også lette leveringen af tjenester under Modus 1 og 2. Således kan f.eks. forretningsrejsende under disse leveringsmodi forhandle og indgå aftaler.

2.1.4 På grund af den indbyrdes sammenhæng mellem forskellige måder at udbyde tjenester på er det næsten umuligt at vurdere de makroøkonomiske konsekvenser — øget handel, vækst og beskæftigelse, konkurrence, bedre udbud af tjenester og lavere priser for forbrugerne — af en yderligere liberalisering af blot én modus, f.eks. Modus 4, hvilket fremgår af en OECD-studie af GATS Modus 4⁽³⁾. Studier af, hvilke følger en liberalisering af Modus 4 får for handlen, væksten og beskæftigelsen vanskeliggøres yderligere af manglen på statistikker om midlertidig ind- og udrejse under Modus 4. Det drejer sig egentlig ikke om, hvilken nytte man kan drage af Modus 4, men snarere om hvilke fordele man kan sikre sig, og hvilke negative konsekvenser, der kan begrænses mest muligt. Talrige virksomheder beklager handelshindringerne i form af bureaukratiske formaliteter i forbindelse med opnåelsen af visa og arbejdstilladelser.

2.1.5 GATS Modus 4 dækker en ganske speciel form for mobilitet. Den kendetegnes af tre særtræk: 1) den er midlertidig, 2) den bestemmes og dens formål kontrolleres af tjenesteleverandøren, og 3) den hverken definerer eller beskytter de

ansattes rettigheder, som kan fastsættes af hvert enkelt af de bestemmelseslande, der er medlem af WTO. Arbejdskraftsmigrationen under GATS Modus 4 er midlertidig migration på initiativ af tjenesteleverandøren med henblik på at yde en tjeneste. Modus 4 omfatter endvidere den situation, hvor en tjenesteleverandør beordrer en ansat til at arbejde i udlandet.

2.1.6 Det er væsentligt at påpege, at Modus 4 adskiller sig væsentligt fra princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for EU/EØS. Inden for EU handler det om individets ret til at vælge opholds- og arbejdssted. I forbindelse med Modus 4 er det et spørgsmål om en tjenesteleverandørs ret til midlertidigt at rejse ind i et (EU) land for der at yde tjenester.

2.1.7 Arbejdskraftens frie bevægelighed er et spørgsmål, som først og fremmest er aktuelt i forbindelse med indvandrings- og arbejdsmarkedspolitikken, snarere end den internationale handel. Der er en risiko for, at midlertidig bevægelighed for arbejdskraften fører til en situation, hvor arbejde bliver en handelsvare i henhold til WTO-reglerne. ILO's grundprincip er, at »arbejde ikke er nogen handelsvare«⁽⁴⁾. Modus 4 handler om mennesker. Til trods herfor nævnes hverken menneskerettigheder, arbejdstagernes rettigheder eller arbejdsvilkår i GATS-aftalen, men kan og bør overholdes i medlemslandenes anmodninger, tilbud og forpligtelser, hvilket EU og dets medlemsstater har gjort.

2.2 Modus 4 og bilaget om bevægeligheden for fysiske personer, som yder tjenester i henhold til aftalen

2.2.1 Den i forbindelse med Modus 4 givne sammenhæng mellem handel, migration og arbejdsmarkedspolitik anerkendes i GATS-aftalen i form af et særligt bilag. I punkt 2 i dette bilag hedder det, at GATS ikke finder anvendelse på foranstaltninger over for fysiske personer, der søger adgang til beskæftigelsesmarkedet i et medlem, ej heller foranstaltninger vedrørende statsborgerskab, bopæl eller fast beskæftigelse. I en fodnote til bilaget hedder det, at »den omstændighed alene, at der stilles visumkrav for fysiske personer fra bestemte medlemmer og ikke fra andre medlemmers fysiske personer anses ikke for at annullere eller forringe fordelene i henhold til en særlig forpligtelse«. Endelig hedder det i bilaget, at det står landene frit at regulere fysiske personers indrejse i eller midlertidige ophold på sit område (herunder også visapolitik) på betingelse af, disse foranstaltninger ikke har en handelsbegrænsende virkning. Et visakrav til visse landes statsborgere betragtes ikke som handelsbegrænsende. Bilaget gør det klart, hvor følsomt et emne midlertidig bevægelse for personer er for WTO-medlemmer.

⁽³⁾ Se http://www.oecd.org/document/25/0,2340,fr_2649_34145_31773849_1_1_1,00.html.

⁽⁴⁾ ILO, International Arbejdskonference, erklæring fra Philadelphia, 1944.

2.3 EU-forpligtelser

2.3.1 De forpligtelser WTO-medlemmer har indgået i forbindelse med Modus 4 adskiller sig på visse områder fra forpligtelserne inden for andre modi, først og fremmest ved, at de hovedsagligt er af horisontal karakter og dermed gældende for alle sektorer, som en medlemsstat har opført på sin liste over forpligtelser. Dette afspejler den måde, immigrationsmyndigheder regulerer midlertidig migration nemlig på grundlag af regler om formålet med indrejsen, kvalifikationer, uddannelse samt andre faktorer uanset sektor.

2.3.2 Selv om de fleste lande efter afslutningen af Uruguay-runden indgik forpligtelser med hensyn til Modus 4, skyndes det, at over 90 % af disse forpligtelser kun gælder for højt kvalificeret arbejdskraft (ledere, faglærte arbejdere og specialister med beskyttet know how) eller handelsrejsende. Selv for disse højt kvalificerede gælder de fleste forpligtelser kun, hvis tjenesteleverandøren også er i stand til at skabe sig en erhvervsmæssig tilstedeværelse i værtslandet (Modus 3) — såkaldte overflytninger inden for virksomheden. Meget få lande har indgået forpligtelser i forbindelse med tjenesteleverandører, som ikke har en erhvervsmæssig tilstedeværelse i værtslandet, hvad enten det er ansatte fra en udenlandsk virksomhed eller en selvstændig tjenesteleverandør (freelance, selvstændige erhvervsdrivende eller entreprenører). Endnu færre har indgået forpligtelser med hensyn til mellem og lavere kvalificerede arbejdstagere. Faktisk forholder det sig for de fleste landes vedkommende således, at 90 % af forpligtelserne alene vedrører højt kvalificerede arbejdstagere.

2.3.3 De i forbindelse med Modus 4 indgåede forpligtelser berører knapt nok niveauet for den aktivitet, der i givet fald skal udøves og er endog afgørende i visse sektorer, hvor Modus 4 i og for sig er den vigtigste leveringsmåde (f.eks. selvstændige tjenesteydelser herunder arbejdstagere inden for sundhedssektoren), og hvor der ikke er tale om en erhvervsmæssig tilstedeværelse (f.eks. byggetjenester, computertjenester, hvor en tilstedeværelse på stedet ikke er nødvendig).

2.3.4 Under Uruguay-runden indgik EF og dets medlemsstater en række forpligtelser, som tillader udenlandske statsborgere midlertidigt at rejse ind i EU for at yde tjenester. Hertil hører også forpligtelser, der blev indgået under de efterfølgende forhandlinger om Modus 4 efter afslutningen af Uruguay-runden.

2.4 Kommissionen inddeler tjenesteleverandører under Modus 4 i tre hovedkategorier, og andre WTO-medlemmer anvender en lignende inddeling:

- Overflytning inden for virksomheden: En ansat i en virksomhed, som midlertidigt forflyttes fra en gren af denne virksomhed uden for EU (hovedkontor, datterselskab, filial) til en gren inden for EU.

- Handelsrejsende: En repræsentant for en udenlandsk tjenesteleverandør, som midlertidigt rejser ind i EU af en af følgende årsager: (a) for at forhandle om salg af tjenester, (b) for at indgå kontrakt om salg af tjenester eller (c) for at etablere virksomhed (et datterselskab, filial eller kontor). Handelsrejsende kan ikke selv levere tjenester i EU.

- Kontraktbundne leverandører af tjenesteydelser: Denne kategori omfatter personer, der er ansat af juridiske personer, og kan på grundlag af Kommissionens nye tilbud også omfatte selvstændige erhvervsudøvere. Førstnævnte rejser ind i EU som ansatte i en oversøisk virksomhed, der har opnået en servicekontrakt i EU. Sidstnævnte er selvstændige, som midlertidigt besøger EU for at opfylde en tjenesteaftale i EU, som de selv har opnået.

2.5 EU's krav til andre WTO-medlemmer

2.5.1 EU har opfordret 106 WTO-medlemmer om at øge deres forpligtelser i forbindelse med Modus 4 på en sådan måde, at de afspejler medlemmets udviklingsniveau og dets betydning som handelspartner. Dette tager højde for EU's egne eksportinteresser inden for rammerne af denne leveringsmodus. EU søger at bringe de fleste vigtige WTO-partnere til i lignende omfang at indgå forpligtelser. På baggrund heraf blev der stillet følgende krav:

- 1) *Overflytning inden for virksomheden*: Tillader forflyttelse af personale i centrale stillinger (ledere på mellem- og øverste niveau og eksperter) for op til tre år mellem forbundne virksomheder og indbefatter også kortfristede uddannelsesophold i disse aftaler.
- 2) *Handelsrejsende*: Forflyttelse for en periode på op til 90 dage.
- 3) *Kontraktbundne tjenesteleverandører*: Oprindeligt blev der kun stillet krav i forbindelse med beskæftigede af juridiske personer. Kun visse servicesektorer var omfattet (f.eks. tjenesteydelser af selvstændige og virksomheder samt tjenesteydelser på miljøområdet) med forskellige lister over sektorer i OECD-lande og udviklingslande. I øvrigt blev der i denne kategori ikke stillet nogen krav til de mindst udviklede lande. De krav, der blev tilsendt WTO-partnerne i januar, omhandlede kun krav vedrørende selvstændige erhvervsudøvere i de største handelspartnerlande.

2.6 Krav fra WTO-medlemmer

2.6.1 Med henblik på forhandlingerne har EU modtaget over 50 anmodninger fra andre medlemsstater om at videreudvikle Modus 4 på forskellige niveauer: På den ene side kræves der større transparens i forpligtelserne, mens andre forlanger en afvikling af næsten alle begrænsninger inden for de fleste servicesektorer.

2.6.2 Hovedparten af kravene stammer fra udviklingslande, hvoraf næsten halvdelen krævede en afvikling af alle begrænsninger (hvilket ville indebære fuldstændig fri bevægelighed for mennesker); kravene dækkede også lavtuddannede, fjernelse af økonomiske behovsprøver og arbejdsmarkedsprøver i sammenhæng med Modus 4. Tre lande kræver, at EU afskaffer visumpligten og garanterer automatisk indrejse og opholdstilladelse. Flere lande kræver anerkendelse af eksamensbeviser eller, at EU-direktiver om gensidig anerkendelse også kommer til at gælde for tredjelandstatsborgere, som har erhvervet deres kvalifikationer i EU.

2.6.3 På deres andet møde den 31. maj — 2. juni 2003 i Dakar (Bangladesh) krævede handelsministrene fra de mindst udviklede lande i Dakar-erklæringen (pkt. 15 iv) »Fri adgang til industrilandenets markeder for midlertidig indrejse af fysiske personer, især ufaglærte og tillærte serviceleverandører, inden for rammerne af Modus 4 ved bl.a. at anerkende erhvervskvalifikationer, forenkle visa-procedurerne og frafaldelse af krav om en økonomisk behovsprøve«.

3. EU's tilbud

3.1 Der tilbydes væsentlige forbedringer på en række områder: For **kontraktbundne tjenesteleverandører** er der blevet indgået forpligtelser inden for 22 underkategorier (hovedsagelig tjenesteydelser af selvstændige og virksomheder) og 4 kategorier for selvstændige for ophold på op til 6 måneder. Inden for samme kernegruppe afstår EU fra ikke at anvende økonomiske behovstest, men i stedet at indføre en talmæssig begrænsning af antallet af tjenesteleverandører, der falder under denne forpligtelse. Niveauet for denne overgrænse og dets håndhævelse er endnu ikke blevet fastlagt. Endvidere overvejer man for unge en studieperiode på maksimum 12 måneder i forbindelse med overflytninger inden for virksomheden (intra-company transfers). Dette er utvivlsomt et af de mest ambitiøse og vidtrækkende tilbud fra EU.

4. Tilbud fra tredjelande

4.1 Kun nogle WTO-medlemmer (38) har fremlagt foreløbige forslag til en yderligere liberalisering af handlen med tjenester inden for den sidste frist, der blev fastlagt i Doha-erklæringen, skønt 91,6 % af verdenshandelen dermed er dækket ind. Tilbuddenes omfang er for såvel industrilanden som udviklingslandenes vedkommende ret ringe, og det gælder også deres kvalitet. Det skal dog tages i betragtning, at en række lande — Indien, Filippinerne, Thailand, Indonesien — har omformuleret deres krav på grundlag af EU's nye tilbud.

5. Midlertidigt ophold, arbejdsmarked og socialt sammenhold

5.1 Problemerne i forbindelse med Modus 4 kan ikke begrænses til handel, idet de også berører de mere generelle migrations- og arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål. Under migration skelner man mellem undergruppen midlertidig migration, som også indbefatter migration med henblik på beskæftigelse. GATS Modus 4 udgør en anden undergruppe.

5.2 Modus 4 er dog klart afgrænset. Her er det nødvendigt at skelne mellem midlertidig migration for beskæftigelsesformål og midlertidig migration for at etablere en virksomhed. Men frem for alt udtrykket »midlertidig« skal defineres, da det kan betyde alt lige fra nogle få måneder til mere end fem år. Endvidere har man endnu ikke defineret, hvilke typer af beskæftigelse, der er omfattet. Begrebet »midlertidigt ophold« opfattes desuden forskelligt i EU (traktaten) og i WTO.

5.3 Det er klart, at Modus 4 kun skal gælde for et begrænset niveau af højt kvalificeret personale og selvstændige erhvervsdrivende. Hvis anvendelsen af Modus 4 i fremtiden skulle udvides til også at omfatte andre beskæftigelseskategorier, ville det være nødvendigt med en klarere og mere restriktiv definition af »midlertidig« samt en mere præcis definition af »tjenesteleverandør«. I betragtning af, at handelsaftaler ikke specielt egner sig til at behandle arbejdstagerrettigheder, burde man under alle omstændigheder bibringe Modus 4 et element af klarhed ved at lade ILO-erklæringen om grundlæggende principper og rettigheder i forbindelse med arbejde, som udgør et selvstændigt retsgrundlag, samt de efterfølgende erklæringer fra 1998 ⁽⁵⁾ finde anvendelse på kategorierne under Modus 4. For EU-landene er charteret om grundlæggende rettigheder, der blev vedtaget i Nice, af den største betydning, ikke mindst fordi det i mellemtiden er blevet indføjet i forfatningstraktaten.

5.4 Dette ville være meget vigtigt for mange selvstændige erhvervsdrivende samt for alle spørgsmål i forbindelse med pensions- og arbejdsløshedsordninger. Naturligvis er det de enkelte stater og ikke WTO, der skal fastlægge bestemmelserne for emigration. Ligeledes skal visse arbejdsrelaterede aspekter, herunder menneskerettigheder og socialsikring, behandles på internationalt plan inden for rammerne af organisationer som ILO.

6. Konklusioner og henstillinger

6.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg erkender, at en yderligere liberalisering af den globale handel med tjenester er vigtig for den økonomiske vækst både i udviklingslande og industrilande. Dog mangler der stadig en analyse af konsekvenserne på socialt plan og for arbejdsmarkedene i oprindelses- og værtslandene.

⁽⁵⁾ http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARATIONWEB.INDEXPAGE?var_language=EN

6.2 EØSU erkender også, hvor vigtigt det er, at WTO-medlemmerne har ret til at regulere og indføre nye forskrifter om leveringen af tjenester.

6.2.1 Udvalget støtter de foreløbige forslag om en yderligere liberalisering, som EU har fremlagt under GATS Modus 4, men på betingelse af, at de grundlæggende arbejdsnormer, den nationale arbejdsret og de kollektive aftaler, der gælder i værtslandet, respekteres. EØSU støtter og bifalder, at Kommissionen har medtaget arbejdstagernes rettigheder på listen over forpligtelser.

6.2.1.1 Forslaget om at tilføje en kategori til tilbuddet, nemlig praktikanter, som forflyttes inden for en virksomhed, kan være interessant både for multinationale selskaber i EU samt for unge ledere og for virksomheder i tredjelande og hilses derfor velkommen. Det siger sig selv, at den uddannelsesmæssige karakter af sådanne kontraktforhold skal defineres klart, for at forhindre, at de fører til underbetalt arbejde i servicesektoren, og der skal i den forbindelse tages hensyn til nationale uddannelsesregler — hvadenten de er baseret på lovgivning eller kollektive overenskomster — og internationale arbejdstagerrettigheder.

6.2.2 EU foreslår også nye forpligtelser for uafhængige erhvervsudøvere, som er aftalebundne leverandører af tjenester, dog kun for en række undersektorer og højt kvalificerede eksperter ⁽⁶⁾.

6.2.3 Udvalget understreger vigtigheden af, at medlemmerne træffer foranstaltninger til at styrke beskyttelsen af midlertidige arbejdstagere og garanterer ikke-diskriminering og effektive overvågningsmekanismer f.eks. i overensstemmelse med principperne om lønsikring i ILO's konvention nr. 95.

6.2.4 Især er der i lyset af den nylige og de kommende udvidelser af EU til lande, hvor kollektive aftaler er sjældne, behov for at indføre lige så effektive kontrolmekanismer.

6.2.5 Med henblik på en yderligere liberalisering af handelen med tjenesteydelser mener EØSU, at EU først skal tage skridt til:

- 1) at præcisere, at direktivet om udstationering af arbejdstagere også er retsgrundlaget for midlertidig indrejse og ophold for arbejdstagere,
- 2) at klarlægge, hvilken lovramme, der skal gælde for liberaliseringen af tjenesteydelser på EU's indre marked (direktivforslaget om tjenesteydelser i det indre marked), som i de seneste måneder har været genstand for en særlig ophedet debat,

⁽⁶⁾ I UNICE's rapport om Cancun fra juli 2003 »Moving Forward Together« defineres Modus 4 som »midlertidig overflytning af virksomheders nøglepersonale«.

- 3) at fastlægge en klar skelnen mellem tjenesteydelser af almen interesse (herunder sundheds- og uddannelsesvæsen, energi og gasforsyning), økonomiske og ikke-økonomiske tjenesteydelser, kommercielle og ikke-kommercielle tjenesteydelser og tjenesteydelser af anden art.

6.3 Udvalget stiller sig i princippet positivt til forslaget fra European Service Forum (ESF) om at skabe en GATS-tilladelse. Dette skulle gøre det lettere for tjenesteleverandører at blive forflyttet både til EU og til tredjelande, og det skulle også skabe større åbenhed med hensyn til kontrollen af, hvordan Modus 4 anvendes.

6.4 For mange udviklingslande er risikoen for hjerneflugt en realitet. Mange udviklingslande mangler f.eks. sygeplejersker, eftersom de flytter til udviklede lande, hvor der er mangel på kvalificeret personale. Udvalget foreslår, at Kommissionen og medlemsstaterne formulerer bestemmelser eller praksis (sådan som det er sket inden for sundhedssektoren i Storbritannien især inden for sygeplejen, hvor der er blevet udarbejdet etiske regler for ansættelsen af personale) for at undgå en situation, hvor udviklingslandene mister kvalificeret arbejdskraft og specialiseret personale og dermed deres mulighed for at tilgode deres egen befolknings behov.

6.5 Udvalget opfordrer EU og medlemsstaterne til ikke på nuværende tidspunkt at acceptere nogen udvidelse af Modus 4 til tillært eller ufaglært arbejdskraft. Dette kunne i praksis føre til en situation, hvor Den Internationale Arbejdsorganisations grundlæggende princip om at »arbejde ikke er nogen handelsvare« blev sat på spil. Tillært og ufaglært udenlandsk arbejdskraft har næsten altid en svag stilling på arbejdsmarkedet. Udenlandske ledere og eksperter eller højt kvalificerede uafhængige erhvervsdrivende er ofte i en stærk position og er godt beskyttet.

6.6 EØSU kan ikke acceptere, at midlertidig indrejse og ophold for arbejdstagere, hvilket i praksis er midlertidig migration, i første omgang reguleres via WTO og GATS-aftalen uden nogen garantier for menneskerettigheder eller iagttagelse af de mest grundlæggende arbejdsnormer såsom ikke-diskriminering. En forudsætning for, at anvendelsesområdet for Modus 4 inden for WTO skal kunne udvides, er, at der eksisterer et fungerende samarbejde om at beskytte de midlertidige arbejdstagere rettigheder mellem WTO på den ene side og i det mindste ILO, Den Internationale Organisation for Migration (IMO) og FN på den anden. ILO's rolle som trepartsorgan og som muligt koordineringsorgan bør i den henseende opvurderes.

6.7 EØSU mener, at de europæiske regeringer burde overveje at ratificere FN's internationale konvention om beskyttelse af alle vandrende arbejdstageres og deres familiers rettigheder, som trådte i kraft i juli 2003. I denne konvention defineres midlertidige arbejdstageres rettigheder f.eks. »særligt udsendte arbejdstagere«. Selv om konventionen ikke er blevet ratificeret, udgør den en samling af internationalt anerkendte normer, der bør anvendes som retningslinje for politikken. ILO's konvention nr. 146 er blevet ratificeret af seks EU-lande og tiltrædelseslande (før og efter udvidelsen) og af fire andre europæiske lande. Disse bestemmelser bør finde anvendelse tillige med bestemmelserne i henstilling nr. 151. De relevante artikler i den europæiske socialpakt (Europarådet) skal finde anvendelse. De foranstaltninger, som EU har truffet under GATS Modus 4, skal være forenelige med disse normer, især dem som EU's medlemsstater har underskrevet og ratificeret.

6.8 EØSU bifalder Europa-Parlamentets beslutning om GATS (12.3.2003), især punkterne 5, 10 og 11 og opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at tage hensyn hertil under GATS-forhandlingerne.

Punkt 5: minder om, at GATS er frivillig, og at dens principper hverken pålægger WTO-medlemmer privatisering eller deregu-

lering eller fastsætter en særlig grad af liberalisering som sådan; fastholder dog, at der ikke bør lægges pres på udviklingslandene og de mindst udviklede lande med hensyn til liberalisering af tjenesteydelser, især offentlige tjenester;

Punkt 10: glæder sig over forslaget om især at tilbyde udviklingslandene bedre muligheder for at forsyne EU-markedet med tjenesteydelser via midlertidig grænseoverskridende udveksling af kvalificerede arbejdstagere, men kræver, at forhandlingerne sikrer, at grænsearbejderne beskyttes mod enhver form for forskelsbehandling; minder om, at EU-retlige og nationale arbejdsvilkår, krav om minimumsløn og kollektive lønftaler fortsat er gældende i alle disse tilfælde, uanset om arbejdsgrænsen er registreret i EU;

Punkt 11: understreger, at kommerciel tilstedeværelse (investering) fortsat må være omfattet af nationale skatte- og afgiftsmæssige og sociale foranstaltninger og andre lovforanstaltninger; kræver ret til at gøre udenlandsk kommerciel tilstedeværelse betinget af overholdelse af ILO's trepartsprinciperklæring om multinationale selskaber og socialpolitik og af OECD's ændrede retningslinjer for multinationale selskaber.

Bruxelles, den 8. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Forslag til Rådets direktiv om overvågning af og kontrol med overførsel af radioaktivt affald og brugt brændsel«

KOM(2004) 716 endelig — 2004/0249 (CNS)

(2005/C 286/07)

Europa-Kommissionen besluttede den 12. november 2004 under henvisning til artikel 31 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet, som udpegede **Stéphane Buffet** til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 19. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 418. plenarforsamling af 8.-9. juni 2005, mødet den 9. juni, følgende udtalelse med 120 stemmer for og 6 hverken for eller imod.

1. Indledning

1.1 Overvågningen af og kontrollen med overførsel af radioaktivt affald mellem EU's medlemsstater er reguleret ved Rådets direktiv 92/3/Euratom af 3. februar 1992.

1.2 Direktivet gælder både for overførsler mellem medlemsstater og im- og eksport til og fra Fællesskabet. Det sikrer, at bestemmelses- og transitmedlemsstaterne underrettes om overførsler af radioaktivt affald til eller gennem deres lande, og at de har mulighed for at godkende dem eller gøre indsigelser mod dem.

1.3 Ved eksport til tredjelande underrettes myndighederne i bestemmelsestredjelandet om den pågældende overførsel.

1.4 Efter mere end ti års erfaring med en stort set tilfredsstillende anvendelse har Kommissionen fundet det nødvendigt at foretage en række tilpasninger af juridiske og praktiske årsager.

1.5 Revisionen er et led i den femte fase af SLIM-initiativet (SLIM — Simpler Legislation for Internal Market), der sigter mod en enklere lovgivning for det indre marked.

1.5.1 Den tog sigte på at undersøge muligheden for at:

- indarbejde nye tekniske bestemmelser
- bringe direktivet i tråd med de nye Euratom-direktiver og visse internationale aftaler
- klarlægge og fjerne uoverensstemmelser vedrørende tredjelandes ret til at blive hørt om en påtænkt overførsel af radioaktivt affald
- udvide direktivets anvendelsesområde til også at omfatte brugt brændsel bestemt til oparbejdning
- undersøge og præcisere de regler i direktivet, som giver mulighed for at afslå at godkende overførsel af radioaktivt affald

— forenkle standardanmeldelsesdokumentet

— afløse direktivet med en forordning.

1.5.2 Behandlingen af disse spørgsmål mundede ud i 14 anbefalinger, som dannede grundlag for drøftelserne af revisionen af direktivet.

2. Det nye forslag til direktiv

2.1 Kommissionen anfører fire årsager til ændringen af direktiv 92/3/Euratom:

- overensstemmelse med de seneste Euratom-direktiver,
- overensstemmelse med de internationale konventioner,
- forbedring af proceduren i praksis: der er tale om at gøre visse begreber klarere, enten ved at ændre de nuværende definitioner eller tilføje nye definitioner, fjerne uoverensstemmelser og forenkle proceduren,
- udvidelse af anvendelsesområdet med brugt brændsel: ifølge direktiv 92/3/Euratom betragtes brugt brændsel, der ikke påtænkes yderligere anvendt, som radioaktivt affald, og er således underlagt den i direktivet fastsatte kontrolprocedure. Overførsler af brugt brændsel bestemt til oparbejdning er derimod ikke underlagt denne kontrolprocedure. Kommissionen ønsker at udvide direktivets anvendelsesområde til at omfatte brugt brændsel bestemt til oparbejdning, da den finder det ulogisk, at direktivet anvendes, henholdsvis ikke anvendes, afhængigt af den påtænkte anvendelse af det brugte brændsel, selvom der er tale om det samme materiale.

2.2 Endelig har Kommissionen ønsket at forbedre direktivets opbygning på et lovteknisk plan.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Som påpeget af Kommissionen affødte direktivet en række praktiske problemer med hensyn til dets anvendelse. Efter at være blevet rådspurgt inden for rammerne af SLIM-proceduren fremsatte atomkraftindustrien en række anbefalinger om en præcisering og forenkling af de eksisterende procedurer med henblik på at forbedre systemets effektivitet, øge forudsigeligheden og spare tid.

3.2 Kommissionens beslutning om at ajourføre direktivet for at bringe det i tråd med de seneste Euratom-direktiver og internationale konventioner, navnlig den fælles konvention om sikker håndtering af brugt brændsel og radioaktivt affald, og tilmed forenkle det er velbegrundet.

3.3 Bestræbelserne på at forenkle de eksisterende procedurer, herunder udbredelsen af den automatiske godkendelses-procedure (artikel 6), indførelsen af en bekræftelse på modtagelsen af en overførsel (artikel 8) og tilpasningen af sprogreglerne for standarddokumentet (artikel 13), er bemærkelsesværdige og prisværdige. Man kunne måske være gået endnu længere i SLIM-procedurens ånd. Der er nemlig stadig mange uløste problemer i praksis. Visse foreslåede ændringer rejser desuden en række spørgsmål om deres praktiske gennemførelse. Andre ændringer risikerer at hæmme en problemfri overførsel af radioaktivt affald og brugt brændsel. Endelig frygter industrikredsene udvidelsen af anvendelsesområdet for direktiv 92/3/Euratom med brugt brændsel bestemt til oparbejdning, da den risikerer at vanskeliggøre overførslerne og øge de administrative procedurer uden samtidig at øge beskyttelsen af befolkningen og arbejdstagerne, der allerede sikres gennem andre retlige instrumenter, navnlig den fælles konvention om sikker håndtering af brugt brændsel og radioaktivt affald og bestemmelserne om grænseoverskridende overførsler.

4. Særlige bemærkninger

Det nuværende forslag rejser nogle vigtige principielle spørgsmål.

4.1 *Det nye direktiv og den frie bevægelighed for brugt brændsel bestemt til oparbejdning*

4.1.1 En af de største ændringer i det nye forslag er udvidelsen af direktivets anvendelsesområde med alle former for brugt brændsel, uden at der skelnes mellem, hvorvidt det er bestemt til oparbejdning eller endelig deponering.

Som det ser ud i dag falder brugt brændsel bestemt til oparbejdning, der til forskel fra radioaktivt affald betragtes som varer til videre anvendelse, ikke ind under anvendelsesområdet for direktiv 92/3/Euratom.

4.1.2 Denne skelnen mellem brugt brændsel bestemt til endelig deponering, der anses for at være radioaktivt affald, og

brugt brændsel bestemt til oparbejdning er gentagne gange blevet præciseret af Kommissionen (svar på de skriftlige parlamentsforespørgsler E-1734/97 og P-1702/02). Den afspejler endvidere den ret, som hver medlemsstat har til at udforme og gennemføre sin egen politik for håndtering af brugt brændsel, og de forskellige strategier, der findes på området.

4.1.3 Kommissionen anfører strålingsbeskyttelse og logik (der er tale om de samme materialer, og den eneste forskel er deres bestemmelse) som argumenter for at udvide anvendelsesområdet med brugt brændsel bestemt til oparbejdning. Så snart de radioaktive materialer er omfattet af samme ordning, uanset deres bestemmelse, vil det være nødvendigt at undgå, at de foreslåede nye regler misbruges til at skabe hindringer for overførslen af brugt brændsel. Derfor udgør den såkaldte automatiske godkendelsesmekanisme et balanceskabende element i direktivet, som bør bevares. Et andet balanceskabende element er en snævrere definition af begrundelserne for at afslå at godkende en overførsel.

4.2 *Problematikken omkring transitlandet*

4.2.1 Det nye forslag definerer et transitland som »et andet land end oprindelses- eller bestemmelseslandet, gennem hvis territorium en grænseoverskridende overførsel planlægges eller finder sted«. Hvad skal der forstås ved et territorium? Omfatter det landområdet, territorialfarvandene, den eksklusive økonomiske zone og luftrummet?

4.2.2 Det er nødvendigt at præcisere begreberne klart, da virkningerne af bestemmelserne kan variere betydeligt afhængigt af f.eks., hvorvidt den eksklusive økonomiske zone opfattes som en integreret del af territoriet eller ej. Man må huske på, at en stats beføjelser i international ret varierer alt efter, hvilken del af territoriet der er tale om.

4.2.3 Eftersom den internationale offentlige ret giver landene fuld suverænitet over deres søterritorium, men ikke over den eksklusive økonomiske zone og kontinentalsoklen, hvor deres rettigheder er begrænsede, mener EØSU, at man ved et transitlands territorium bør forstå transitlandets landområde, luftrum og søterritorium uden at medtage den eksklusive økonomiske zone.

4.2.4 Denne holdning retfærdiggøres især ved, at der ikke findes nogen eksklusiv økonomisk zone i Middelhavet, da bækkenet ikke er stort nok til dette. EU tæller mange Middelhavslande, som således ikke ville have de samme rettigheder som andre medlemsstater. EØSU anbefaler desuden, at denne mere præcise definition af et transitlands territorium anvendes i lyset af de rettigheder og friheder, som er anerkendt i forbindelse med sejlads i international ret, og navnlig retten til fredelig gennemsejling gennem søterritoriet i overensstemmelse med de særlige bestemmelser i artikel 27, stk. 3, litra i) i IAEA's fælles konvention.

4.3 Definition af et transitlands rettigheder

4.3.1 Man bør undersøge omfanget af de rettigheder, som transitlandene tildeles inden for rammerne af dette direktiv.

4.3.2 Forslaget kræver en forudgående tilladelse fra transitlandene, uanset om der er tale om EU-medlemsstater eller tredjelande.

4.3.3 Når medlemsstaterne anmoder et tredjeland om en forudgående tilladelse til overførsel, skal de sikre sig, at landet overholder de i konventionen fastsatte sikkerhedsstandarder.

4.4 Betingelserne for et transitlands udøvelse af de rettigheder, det er blevet tildelt

4.4.1 I artikel 27, stk. 3, litra i) i IAEA's fælles konvention hedder det, at »intet i denne konvention er til hindring for, at skibe og fly fra alle stater kan udnytte rettigheder og friheder, som er fastsat i forbindelse med hav- eller flodsejls og luftfart i international ret.«

4.4.2 SLIM-holdet havde i øvrigt meget passende foreslået at tilføje en lignende bestemmelse i direktivet.

4.4.3 Det vil under alle omstændigheder være nødvendigt mere præcist at afgrænse en transitmedlemsstats muligheder for at gøre indsigelser mod en overførsel. Med direktiv 92/3/Euratom blev der indført en undtagelsesordning for principperne for det fælles atomenergimarked, som skal anvendes fuldt ud. Således kan transitlandene i henhold til dette direktiv kun gøre indsigelser mod overførsler i tilfælde af manglende overholdelse af de internationale og fællesskabsretlige transportregler. I det nuværende forslag fra Kommissionen anvendes dog kun den upræcise henvisning »den relevante eksisterende lovgivning«.

4.4.4 Det ville være hensigtsmæssigt og mere klart, hvis man skelnede mellem transitmedlemsstat og bestemmelsesmedlemsstat. For transitmedlemsstaten er det først og fremmest vigtigt at sikre, at afviklingen af den påtænkte overførsel opfylder betingelserne i de internationale og fællesskabsretlige regler for transport af radioaktive materialer. For bestemmelsesmedlemsstaten er spørgsmålet mere omfattende og berører ikke alene de transportrelaterede aspekter, men også håndteringen af radioaktive materialer.

4.4.5 Artikel 6, stk. 3, kunne således affattes som følger:

»Et afslag på godkendelse eller fastsættelsen af betingelser for godkendelsen skal begrundes behørigt:

- i) for transitmedlemsstaterne på grundlag af internationale, fællesskabsretlige og nationale regler om transport af radioaktive materialer
- ii) for bestemmelsesmedlemsstaterne på grundlag af den relevante eksisterende lovgivning om håndtering af radioaktivt

affald og brugt brændsel eller internationale, fællesskabsretlige og nationale regler om transport af radioaktive materialer.«

4.4.6 Endelig er den såkaldte automatiske godkendelsesprocedure, der forhindrer staterne i at træffe forhalende foranstaltninger eller trække procedurerne i langdrag, meget nyttig og bør ikke ændres (forslagets artikel 6, stk. 2).

4.5 Praktiske vanskeligheder ved gennemførelsen af visse procedurer

4.5.1 Direktivforslaget medfører reelle forenklinger af de eksisterende procedurer, hvilket man bør glæde sig over. Der er dog stadig vanskeligheder og spørgsmål med hensyn til den praktiske gennemførelse af visse ændringer.

4.6 Præcisering af reglerne for kontrol med import og eksport (artikel 10, 11 og 12)

4.6.1 Direktivets opbygning er blevet ændret, så procedurens enkelte etaper fremgår tydeligere. Der gælder særlige bestemmelser for import og eksport, men deres samspil med de generelle regler, som præciserer procedurens etaper, bør gøres klarere.

4.6.2 En sammenholdelse af artikel 10, stk. 1, med forslagets generelle bestemmelser ville besynderligt nok lede bestemmelsesmedlemsstaten til at indgive en ansøgning om godkendelse til sig selv.

4.6.3 I artikel 10, stk. 2, er begrebet »den person, der har ansvaret for gennemførelsen af overførslen« ikke særlig klart og kunne omfatte en vifte af aktører. Når der er tale om et juridisk ansvar, skal dette ansvar da fastsættes kontraktmæssigt og/eller ved hjælp af regler eller lovgivning?

4.6.4 Sammenholdelsen af artikel 10, stk. 2, med artikel 12, som præciserer betingelserne for et eksportforbud, rejser en række spørgsmål, herunder hvorvidt transitmedlemsstaten bl.a. skal tage stilling til bestemmelsestredjelandets kapacitet til at foretage en sikker håndtering af radioaktivt affald (artikel 12, stk. 1, litra c)), og hvad der vil ske, hvis transitlandet ikke mener, at bestemmelsestredjelandet besidder denne kapacitet?

4.6.5 Med henblik på at klarlægge principperne for eksport af radioaktivt affald og brugt brændsel til lande uden for EU anbefales det, at man ændrer direktivets artikel 12, stk. 1, litra c) ved at tilføje, at medlemsstaternes myndigheder ikke bør tillade overførsler til tredjelande, hvor de tekniske, retlige og administrative instrumenter samt principperne om inddragelse af samfundet i beslutningstagningen ikke kan garantere en sikker håndtering af radioaktivt affald, som i det mindste er på højde med de normer, der gælder i EU.

4.6.6 Artikel 11 vedrørende kontrollen med eksport fra Fællesskabet indeholder ingen præcisering med hensyn til den måde, hvorpå der ansøges om og/eller opnås en godkendelse fra myndighederne i bestemmelsestredjelandet. Desuden kan anvendelsen af forslagens generelle regler ikke forenes med bestemmelsestredjelandenes ekstraterritorialitet. Disse lande omfattes ikke af fællesskabsretten.

4.6.7 Bestemmelseslandets afslag på godkendelse af overførsel. Som allerede nævnt i forbindelse med transitlandene ville det være hensigtsmæssigt mere præcist at fastlægge og afgrænse mulighederne for at afslå at godkende en overførsel (artikel 6, stk. 3, gælder for begge statskategorier).

4.7 Præcisering eller harmonisering af visse begreber

4.7.1 »Radioaktivt affald«: i artikel 3, stk. 1, gives der en ny definition på radioaktivt affald, der skulle ligge tæt op ad definitionen i den fælles konvention, men indeholder visse forskelle. Dette er især tilfældet i forbindelse med, hvilket land der skal klassificere det radioaktive affald. Det ville derfor være at foretrække, at man holder sig til definitionen i den fælles konvention.

4.7.2 »Tekniske specifikationer«: i artikel 9 henvises der til begrebet »tekniske specifikationer, som lå til grund for godkendelsen af overførslen«, uden at der gives nogen præcisering af begrebets betydning. Da begrebet ofte anvendes inden for lovgivning om transport af radioaktivt affald og brugt brændsel, bør betydningen heraf defineres klart med henblik på at undgå risiko for forvirring.

4.7.3 »Tilladelse« — »godkendelse« — »accept« — »samtykke«: flere af forslagens artikler (artikel 4 til 7, 10, 11 og 13) henviser til disse begreber i flæng. En harmonisering af terminologien ville fremme læsningen og fortolkningen af direktivet. EØSU foreslår, at man anvender de to begreber »tilladelse« og »samtykke«. Med »tilladelse« henvises der til oprindelseslandets samtykke, og med »samtykke« henvises der til bestemmelses- og/eller oprindelseslandets samtykke. Med denne sontring bliver det muligt at skelne mellem de to overordnede faser i de i direktivet fastsatte kontrolprocedurer.

5. Konklusion

5.1 EØSU støtter revisionen af direktivet, der skal bringe det i tråd med de seneste Euratom-direktiver og de internationale konventioner, samt forenklingen og præciseringen af de eksisterende procedurer. Det er tilfreds med indførelsen af en automatisk godkendelsesprocedure i forslaget, hvilket skal forhindre forhalende foranstaltninger.

5.2 Udvalget gør dog ikke desto mindre opmærksom på behovet for at omdefinere transitreglerne, så de ikke uretmæssigt hindrer overførslen af brugt brændsel bestemt til oparbejdning inden for Fællesskabet, hvilket ville være i strid med reglerne for det fælles atomenergimarked.

5.3 Endelig er det nødvendigt at præcisere reglerne for import og eksport og mere stringent begrænse transit- og bestemmelseslandenes muligheder for at afslå en godkendelse.

Bruxelles, den 9. juni 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om Forslag til Rådets beslutning om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker (ifølge traktatens artikel 128)

(KOM(2005) 141 endelig — 2005/0057 (CNS))

(2005/C 286/08)

Kommissionen besluttede den 22. april 2005 under henvisning til EF-traktatens artikel 128 at anmode om Det Europæiske Økonomiske Og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Henri Malosse til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 24. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog den 31. maj 2005 efter den skriftlige procedure (forretningsordenens artikel 58) med flertal og én stemme imod følgende udtalelse:

1. Indledning

Det Europæiske Råd bekræftede på sit møde den 22. og 23. marts 2005, at det er nødvendigt at relancere Lissabon-strategien og igen at fokusere på vækst og beskæftigelse.

Kommissionen er af Rådet blevet opfordret til at omsætte den prioritering, som vækst og beskæftigelse har fået, i nye overordnede retningslinjer for de økonomiske politikker og nye retningslinjer for beskæftigelsen.

Disse to tekster er blevet samlet i et og samme dokument, som indeholder de første integrerede retningslinjer for vækst og beskæftigelse for perioden 2005-2008.

Nærværende udtalelse handler om Kommissionens forslag til Rådets beslutning om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitikker (ifølge traktatens artikel 128).

EØSU beklager, at de meget korte frister for vedtagelse af retningslinjerne ikke giver mulighed for en reel debat med civilsamfundet omkring et emne, der har så afgørende betydning for EU's borgere. Denne praksis er i modstrid med princippet om deltagelsesdemokrati, jf. forfatningstraktaten. EØSU anmoder derfor Rådet om i fremtiden at revidere mødekalenderen, så der levnes plads til at afholde en demokratisk debat og en civil dialog på rimelige vilkår på såvel europæisk som nationalt plan. Kun sådan kan man i forbindelse med midtvejsevalueringen af Lissabon-strategien sikre fyldestgørende inddragelse af alle relevante arbejdsmarkedsaktører i alle faser af processen, sådan som det så kraftigt forlanges fra alle sider med henblik på en effektiv gennemførelse af beskæftigelsesstrategien.

Samtidig beklager EØSU, at høringsproceduren kun giver det mulighed for at udtale sig delvist om noget, som i princippet er et samlet forslag om hhv. vækst og beskæftigelse. Det ville have været hensigtsmæssigt, hvis man havde samlet retningslinjerne for beskæftigelsen og medlemsstaternes overordnede retningslinjer for den økonomiske politik i én høring, hvorved det ved hjælp af en ægte overordnet politik havde været muligt at skabe et policy-mix med en bedre balance mellem de konjunkturberingede og strukturelle aspekter.

EØSU mener endelig, at Kommissionen bør udarbejde en mere sammenhængende strategi og sikre støtte til og opfølgning af en beskæftigelsespolitik, som i højere grad lever op til borgernes forventninger og som reelt gør det muligt at nå Lissabon-strategiens målsætning om fuld beskæftigelse.

2. Generelle bemærkninger

2.1 Overordnet sammenhæng

For at gøre den fornyede fokusering på vækst og beskæftigelse effektiv har Det Europæiske Råd besluttet at styrke sammenhængen og komplementariteten mellem de eksisterende mekanismer og lancere en ny styringscyklus.

EØSU hilser den nye indfaldsvinkel velkommen, forudsat at den føres ud i praksis og ikke forbliver ren teori, sådan som det desværre fortsat er tilfældet. Det er ligeledes vigtigt, at sammenhængen afspejles i evalueringen.

Af kontinuitetshensyn bør beskæftigelsesretningslinjerne og de overordnede retningslinjer for de økonomiske politikker kun gennemrevideres hvert tredje år for dermed at bane vejen for en ægte demokratisk debat.

Prioriteter

Der er opstillet følgende prioriteter med henblik på at nå målsætningerne om fuld beskæftigelse, bedre arbejdspladser, arbejdsproduktivitet og social samhørighed:

- Arbejdsmarkedet skal tiltrække og fastholde flere mennesker, og de sociale beskyttelsessystemer skal moderniseres
- Arbejdstageres og virksomheders omstillingsevne skal fremmes og arbejdsmarkedet skal gøres mere fleksible
- Investeringen i menneskelig kapital skal øges gennem bedre uddannelse og færdigheder.

2.2 EØSU beklager imidlertid, at man ikke har udforsket andre muligheder tilstrækkeligt, eller at de kun nævnes, men ikke gøres til egentlige prioriteter:

2.2.1 En strategi til bedre integration af unge på arbejdsmarkedet, navnlig med henblik på at sikre dem deres første job med fremtidsperspektiver. Den vedvarende (eller i visse lande forværrede) ungdomsarbejdsløshed, som også rammer den kvalificerede arbejdskraft, er en afgørende udfordring for Europa, for man kan frygte for fremtiden for et samfund, der ikke giver sine unge et fremtidsperspektiv.

2.2.2 Foranstaltninger vedrørende overgangen til en vidensbaseret økonomi, navnlig for at forbedre kvaliteten af arbejdspladserne og arbejdsproduktiviteten. EØSU er nemlig overbevist om, at man ikke helt har forstået omfanget af overgangen til en ny økonomisk æra (udvikling af tjenesteydelserne, forandringer i industrien), og når nogle af beskæftigelsespolitikkerne er relativt ineffektive skyldes det, at de ikke tager tilstrækkeligt hensyn til de forandringer, der sker for øjnene af os. Overgangen til videnssamfundet kræver en større og mere målrettet indsats inden for livslang almen og faglig uddannelse samt en stigende tilpasning til og indlæring af ny teknologi. I den forbindelse bør man genoverveje den klassiske opdeling mellem sektorer og ikke-kvalificeret og under-kvalificeret erhvervskategorier, som stammer fra den industrielle æra og ikke længere er aktuelle i et videnssamfund.

2.2.3 EØSU beklager, at retningslinjerne for innovation og forskning kun vedrører de overordnede retningslinjer for de økonomiske politikker og ikke kædes sammen med beskæftigelsen, for EU ville jo ved at investere mere i disse sektorer bidrage til at skabe nye arbejdspladser, specielt til de unge. Denne mangel understreger den manglende sammenhæng mellem de overordnede retningslinjer for de økonomiske politikker og beskæftigelsesretningslinjerne.

2.2.4 Selv om hensynet til ligestilling mellem kønnene på beskæftigelsesområdet er et af de vigtigste temaer under Lissabon-strategien, lige som det er nødvendigt at videreføre indsatsen for at sikre bedre forenelighed mellem arbejde og familieliv, findes der overraskende nok ikke en specifik integreret strategi for ligestilling mellem kønnene. EØSU er samtidig forbavset over, at retningslinjerne ikke i højere grad har formået at fremhæve den udfordring, der ligger i den erhvervsaktive befolknings aldring og behovet for i højere grad at bekæmpe diskrimination på arbejdsmarkedet baseret på alder, handicap eller etnisk oprindelse.

2.2.5 Fælles forvaltning af indvandringspolitikken og spørgsmålet om det faldende befolkningstal i Europa. Kommissionens meddelelse om forvaltning af flygtningestrømme⁽¹⁾, understregede, at EU's befolkning kan falde med mere end 20 millioner frem til 2030 pga. det faldende fødselstal. Selv om indvandring ikke i sig selv udgør en løsning på den demografiske situation i EU-landene, bør EU udstyres med en aktiv politik for indrejse af økonomiske migranter⁽²⁾, således at deres tilflytning både bidrager til dækning af behovene på arbejdsmarkedet og til EU's velstand. Den restriktive, diskriminerende politik, der føres i visse medlemsstater over for vandrede arbejdstagere, har en afskrækkende effekt til skade for arbejdsmarkedets behov. Der er behov for et snævert samarbejde på både nationalt og EU-plan. Den demografiske udfordring bør imidlertid give stødet til, at man på europæisk plan gør sig nogle tanker om familierpolitik og fødselstal.

2.2.6 Aktioner til fordel for lokale initiativer og udvikling af alle former for virksomheder. EU har en lav tilvækst af virksomheder (undtaget i visse nye medlemsstater), hvilket afspejler et klima, der ikke beforder iværksætterånden. Der forsvinder også et meget højt antal små virksomheder, som ikke når at modnes og udvikle sig. Modforanstaltningerne er velkendte (fjernelse af de administrative hindringer for oprettelse af virksomheder, reform af skattereglerne vedrørende virksomheds-overdragelse, bekæmpelse af monopoler og konkurrenceforvridning, forsinkelser og overdrevne betalingsfrister, mangel på et redskab på europæisk plan til at fremme gennemførelsen af det indre marked), men anvendes kun sjældent. EØSU understreger dette temas betydning og ser gerne, at der skabes sammenhæng mellem EU's nuværende virksomhedspolitik og retningslinjerne for vækst og beskæftigelse.

⁽¹⁾ KOM(2005) 123 endelig.

⁽²⁾ Citat fra det forslag til udtalelse om grønbogen om en EU-metode til at styre økonomisk migration (SOC/199), som sektionen skal behandle den 24. maj.

2.3 Vurdering af de opnåede resultater

2.3.1 EØSU anerkender, at de nye retningslinjer er baseret på en kvantitativ vurdering af de hidtil opnåede resultater inden for rammerne af Lissabon-strategien. Disse resultater viser en lille forbedring (beskæftigelsesfrekvensen er gået fra 61,9 % i 1999 til 62,9 % i 2003). Dette kan dog ikke skjule EU's skuffende beskæftigelsespolitiske resultat, der ligger langt fra målsætningerne for 2010. EØSU havde derfor gerne set en mere dybtgående evaluering af resultaterne, som både tager hensyn til andre parametre (f.eks. ungdomsbeskæftigelse, kvindernes beskæftigelsesfrekvens, ældre arbejdstagere) og til de varierende resultater, der er opnået i de enkelte medlemsstater, og eventuelt i de mest karakteristiske tilfælde i de enkelte regioner og sektorer. EØSU kunne eventuelt i fremtiden i samarbejde med de nationale økonomiske og sociale råd og lignende organismer enten på eget initiativ behandle eller blive hørt om en komparativ analyse af de opnåede resultater på baggrund af civilsamfundets observationer. Denne opgave ligger helt i tråd med anbefalingerne fra Det Europæiske Råds møde i marts 2005, hvor EØSU sammen med de nationale økonomiske og sociale råd blev bedt om at være fuldgældige aktører i gennemførelsen af Lissabon-strategien.

2.4 Gennemførelsesmetoder

2.4.1 EØSU konstaterer, at de integrerede retningslinjer overordnet set giver medlemsstaterne tilstrækkelig fleksibilitet til at indkredse de lokale løsninger, som bedst svarer til deres reformbehov. Imidlertid er det, hvis man ser bort fra de nationale politikker, i stigende grad på det regionale eller lokale plan, at de politiske aktører, arbejdsmarkedets parter, erhvervsorganisationerne og de øvrige civilsamfundsaktører er stillet over for beskæftigelsesspørgsmålet og tager konkrete initiativer. EU's seneste samhørighedsrapport fremhævede i øvrigt det brede spekter af lokale og regionale beskæftigelsesstrategier.

2.4.2 EØSU beklager dybt, at der i de nye retningslinjer ikke refereres mere eksplicit til de specifikke målsætninger for beskæftigelsen og arbejdsmarkedet. Retningslinjerne adskiller sig fra den tidligere strategi, som på baggrund af en konstruktiv beskæftigelsespolitik opstillede klare rammer og forpligtelser for alle medlemsstater. De nye retningslinjer udgør derfor ikke længere en grundpille, som medlemsstaterne kan læne sig op ad. Medlemsstaternes beskæftigelsespolitiske foranstaltninger kan således ikke længere i samme grad holdes op mod konkrete og (på mange områder) kvantitative europæiske målsætninger.

2.4.3 EØSU bifalder derimod Kommissionens forslag om, at hver enkelt medlemsstat efter høring af de nationale parlamenter og arbejdsmarkedsparterne opstiller egne specifikke kvantitative målsætninger. Det er nemlig på nationalt plan, at retningslinjerne skal gennemføres. I de nationale målsætninger

bør der af hensyn til helhedsdynamikken sættes på fremskridt, som indgår i et realistisk perspektiv i den enkelte medlemsstat. Det er således ønskeligt, at medlemsstater, som allerede har opfyldt visse af Lissabon-strategiens mål med hensyn til beskæftigelsesfrekvens, fortsat gør fremskridt.

3. Særlige bemærkninger

ARBEJDSMARKEDET SKAL TILTRÆKKE OG FASTHOLDE FLERE MÆNNESKER, OG DE SOCIALE BESKYTTELSESSYSTEMER SKAL MODERNISERES

3.1 »Retningslinje. At gennemføre beskæftigelsespolitikker, der sigter mod fuld beskæftigelse, bedre kvalitet og produktivitet i arbejdet og styrket social og territorial samhørighed. Politikkerne skal bidrage til at opnå en gennemsnitlig beskæftigelsesfrekvens for Den Europæiske Union på samlet 70 %, på mindst 60 % for kvinder og på 50 % for ældre arbejdstagere (aldersgruppen 55-64 år) og at nedbringe arbejdsløshed og erhvervsinaktivitet. Medlemsstaterne skal fastsætte nationale mål for beskæftigelsesfrekvensen for 2008 og 2010 (Integreret retningslinje nr. 16).«

3.1.1 I sin udtalelse om »Beskæftigelsespolitikken: EØSU's rolle efter udvidelsen og i lyset af Lissabon-processen« (?) understregede EØSU følgende:

På den baggrund er det klart, at de beskæftigelsespolitiske mål kun kan nås, hvis det lykkes at få gang i et vedvarende konjunkturopsving. Der må skabes egnede rammebetingelser, der gavner ikke blot den eksterne, men også den interne efterspørgsel, for at øge vækstpotentialet og opnå fuld beskæftigelse. EØSU har i den forbindelse på det seneste flere gange påpeget, at det forudsætter en »sund makroøkonomisk kontekst« på europæisk plan. Dertil hører først og fremmest en makroøkonomisk politik, der under økonomisk stagnation levner medlemsstaterne spillerum til konjunkturpolitisk indgriben i den økonomiske politik og finanspolitikken og som i tider med økonomisk vækst skaber det tilstrækkelige spillerum.

3.1.2 I den europæiske beskæftigelsesdebat er det i dag behovet for at forøge beskæftigelsesfrekvensen, der står i centrum. Det strategiske mål fra Lissabon går ud på at fremme beskæftigelsen som det bedste middel til at forebygge fattigdom og udstødelse. Det indebærer en strategi, hvor der ikke kun skal skabes flere, men også bedre job. Den europæiske vej til fuld beskæftigelse skal derfor tilbagelægges uden opgivelse af ordentlige lønninger, stadig højere kvalifikationer (bl.a. gennem livslang læring), social sikkerhed og høje arbejdsretlige normer. EØSU opfordrer til, at der uanset erhverv lægges øget vægt på jobkvalitet i det kommende videnssamfund.

(?) EØSU's udtalelse CESE 135/2005 om »Beskæftigelsespolitikken: EØSU's rolle efter udvidelsen og i lyset af Lissabon-processen« - Ordfører: Wolfgang Greif.

3.1.3 Alle virksomheders innovationsevne er afgørende for den økonomiske dynamik i EU. Uden nye og forbedrede produkter og tjenesteydelser og uden produktivitetsfremgang vil Europa sakke agterud både økonomisk og beskæftigelsesmæssigt. Produktivitetsmæssige fremskridt indebærer også ændringer i arbejdsforholdene, som ikke altid umiddelbart er positive. Det er netop ved at øge kvaliteten af alle typer job, at virksomheden kan udvikle sin innovations- og produktionskapacitet.

3.1.4 Desuden bør der lægges stor vægt på at bekæmpe diskrimination og fremme lige muligheder for kvinder og mænd. Medlemsstaterne bør udtrykkeligt opfordres til i deres nationale handlingsplaner fortsat at træffe foranstaltninger til bekæmpelse af alle former for diskrimination, navnlig hvad angår løn, og til en væsentlig forøgelse af kvindernes beskæftigelsesfrekvens.

3.2 **»Retningslinje. At anlægge en livscyklustilgang til arbejdet** gennem: en fornyet indsats for at åbne veje til beskæftigelsen for unge mennesker og nedbringe arbejdsløsheden blandt dem; en målrettet indsats for at fjerne kønsforskelle med hensyn til beskæftigelse, ledighed og løn; en bedre balance mellem arbejde og privatliv, blandt andet ved at tilbyde børnepasningsmuligheder og pleje til andre pårørende til overkommelige priser; moderne pensions- og sundhedssystemer, som har tilstrækkelige midler, er finansielt bæredygtige og kan reagere på ændrede behov, for eksempel at støtte erhvervsdeltagelse og længere arbejdsliv, blandt andet i form af passende incitament til at arbejde og undgå tidlig tilbagetrækning; støtte til arbejdsvilkår, der er fremmende for aktiv aldring (Integreret retningslinje nr. 17. Se også integreret retningslinje »At værne om økonomisk bæredygtighed« (nr. 2)).

3.2.1 EØSU støtter de fremsatte forslag.

3.2.2 EØSU giver sin uforbeholdne støtte til »Den europæiske ungdomspagt«, som Det Europæiske Råd vedtog den 22.-23. marts 2005, og som sigter mod at lade de unge europæere få gavn af en vifte af politikker og foranstaltninger inden for rammerne af målsætningerne for Lissabon-strategien. I sin initiativudtalelse om »Hvidbog om ungdomspolitikken«⁽⁴⁾ sagde EØSU, at »medlemsstaterne med Fællesskabets støtte bør forpligte sig til en kvantitativ nedsættelse af ungdomsarbejdsløsheden.«

3.2.2.1 EØSU beder derfor om, at der tilføjes en specifik retningslinje om beskæftigelse af unge, som kunne omfatte: hjælpemekanismer til at finde det første job, forpligtelser vedrørende det første job med fremtidsperspektiver, udvikling af læring, nogle mere konsekvente europæiske programmer til fremme af de unge arbejdstageres mobilitet, fjernelse af hindringer for mobiliteten (især for lærlinge, praktikanter og

førstegangsjobsøgende) samt incitament til oprettelse af virksomheder og nye aktiviteter.

3.2.3 EØSU opfordrer fortsat medlemsstaterne til yderligere at forbedre mulighederne for at forene familieliv og erhvervsaktivitet. Det er en samfundsopgave. Navnlig i at skabe børnepasningsmuligheder ligger der en chance for at forlige de familie- og arbejdsmæssige forpligtelser med hinanden, så kvinderne kan blive på arbejdsmarkedet eller hurtigt vende tilbage til det efter en pause.

3.2.4 Endelig mener EØSU, at der i praksis for at fremme »aktiv aldring« må skabes økonomiske og politiske rammebetingelser, der i højere grad tilskynder arbejdstagerne til en længere erhvervskarriere, ligesom sociale aktiviteter og borgerdeltagelse bør fremme.

3.2.5 Det, det drejer sig om i dag, er en afbalanceret kombination af modernisering og forbedring af de sociale sikringssystemer for, under opretholdelse af deres sociale beskyttelsesfunktioner og deres afgørende økonomiske rolle, at tilpasse dem til aktuelle forhold (f.eks. den demografiske udvikling)⁽⁵⁾. Det skal sikres, at systemerne kan finansieres på lang sigt, men der skal samtidig tages sociale hensyn, lige som hensynet til universel adgang og et højt serviceniveau skal tilgodeses.

3.2.6 EØSU finder det farligt med alle de direkte tilskud til beskæftigelsen, fordi de er kilde til konkurrenceforvridninger og uligheder, og fordi de som tilskud til ikke-kvalificerede jobs trækker lønniveauet og dermed jobkvaliteten i nedadgående retning. Udvalget anbefaler derfor nogle generelle aktive ledsageforanstaltninger; de kan sikres ved at skabe strukturer, der fremmer social integration, forener arbejdsliv og privatliv samt sikrer lige muligheder. Der skal i den forbindelse ligeledes tages højde for de enkelte medlemsstaters særlige behov, herunder ikke mindst problemerne omkring arbejdsløsheden på regionalt plan.

3.3. **»Retningslinje. At sørge for rummelige arbejdsmarkeder for jobsøgende og handicappede** gennem: aktive, forebyggende arbejdsmarkedsforanstaltninger, omfattende identifikation af behov på et tidligt tidspunkt, jobsøgningsbistand, vejledning og træning som led i personlige handlingsplaner, de nødvendige sociale instanser, der skal støtte dårligt stillede personers inklusion på arbejdsmarkedet og medvirken til social og territorial samhørighed og til udryddelse af fattigdom; og løbende revision af skatte- og overførselssystemer, herunder forvaltning af og betingelser for ydelser samt sænkning af høje marginale effektive skattesatser, således at det kan betale sig at arbejde og at der sikres et tilstrækkeligt højt socialt beskyttelsesniveau (Integreret retningslinje nr. 18).«

⁽⁴⁾ EØSU's udtalelse CESE 1418/2000 om »Hvidbog om ungdomspolitik« - Ordfører: Jillian Hassett.

⁽⁵⁾ EØSU's udtalelse CESE 325/2004 om »Foranstaltninger til støtte for beskæftigelsen« - Ordfører: Renate Hornung-Draus, medordfører: Wolfgang Greif.

3.3.1 EØSU understreger imidlertid — hvilket det allerede gjorde i sin udtalelse om »Retningslinjerne for beskæftigelsespolitikken« i 2003 ⁽⁶⁾ — at udtrykket »ugunstigt stillede personer« omfatter mange forskellige grupper, der konfronteres med beskæftigelsesproblemer af forskellig art. Specielt hvad beskæftigelse af handicappede angår, kræves en mere detaljeret fastlæggelse af vilkår og begreber. Mange handicappede, og måske også andre grupper, er slet ikke arbejdssøgende. Det behøver dog ikke at betyde, at de udelukkes fra muligheden for erhvervsuddannelse og erhvervs erfaring i handlingsplanerne for beskæftigelsen.

3.3.2 Hvad de handicappede angår, har EØSU i tidligere udtalelser understreget, at der er behov for at give arbejdsgiverne incitament til at ansætte handicappede og for at skabe forudsætningerne for, at de handicappede kan blive fortrolige med moderne teknologi. EØSU understreger den sociale økonomis og den tertiære sektors afgørende betydning for innovation og beskæftigelse, navnlig når det gælder om at fremme de ugunstigt stillede personers integration på arbejdsmarkedet, som det blev påpeget af Det Europæiske Råd i marts 2005.

3.3.3 I forlængelse af sine tidligere holdningstilkendegivelser understreger EØSU vigtigheden af forslaget vedrørende rådgivning og uddannelse i forbindelse med personlige handlingsplaner.

3.3.4 EØSU minder endvidere om, at »Adgang til arbejdsmarkedet på lige vilkår er af afgørende betydning for indvandreres og flytninges sociale integration — ikke blot med tanke på økonomisk uafhængighed, men også på den menneskelige værdighed og deltagelse i det sociale liv. Det er derfor nødvendigt at udrydde de institutionelle og strukturelle hindringer, der umuliggør den frie adgang til arbejdsmarkedet.« ⁽⁷⁾

3.3.5 EØSU understreger desuden, at det er nødvendigt at afkoble den sociale bistand, der er en ret til at arbejde, fra det at tage imod et arbejde. I visse lande undlader mange mennesker at tage imod et jobtilbud, hvis det betyder, at de mister sociale ydelser, som sikrer en betydelig del af deres indtægt. De personer, der tager et job, må således i realiteten se deres materielle situation blive forværret (eftersom baggrunden for de sociale ydelser fortsat er: den familiemæssige situation, handicap osv.), og forøger dermed antallet af dem, der i dag kaldes »fattige arbejdstagere«. I samme forbindelse understreger EØSU, at spørgsmålet om bekæmpelse af fattigdom ikke bør kædes sammen med beskæftigelsesspørgsmålet, men bør fra EU-medlemsstaternes side være genstand for en mere frivillig, sammenhængende politisk indsats, sådan som det var tanken i Lissabon-strategien.

⁽⁶⁾ EØSU's udtalelse (EUT C 208 af 3.9.2003) om »Kommissionens forslag til Rådets beslutning om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitik« — Ordfører: Christoforos Koryfidis.

⁽⁷⁾ EØSU's udtalelse (EUT C 80 af 30.3.2004) om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om indvandring, integration og beskæftigelse« — Ordfører: Pariza Castanos.

3.4 »Retningslinje. At forbedre matchningen af arbejdsmarkedsbehovene gennem: modernisering og styrkelse af arbejdsmarkedsinstitutionerne, især arbejdsformidlingerne; større gennemskuelighed i beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder på nationalt plan og europæisk plan for at fremme mobiliteten i hele Europa; bedre foregribelse af færdighedsbehov, mangler og flaskehalse på arbejdsmarkedet; passende styring af økonomisk migration (Integreret retningslinje nr. 19).«

3.4.1 EØSU understreger som så ofte tidligere, at mobilitet er vigtig på beskæftigelsesområdet. Mobiliteten forudsætter, at der tilvejebringes tilstrækkelige infrastrukturer og at der sikres adgang i opland og boligområder samt at der sørges for, at alle almenyttige serviceydelser er til stede i tilstrækkeligt omfang. Ud over den geografiske mobilitet bør man fremme den vertikale sociale mobilitet, der sikrer forbindelse mellem de forskellige erhverv inden for en bestemt branche, herunder også de brancher, der ikke har direkte forbindelse til videnssamfundet.

3.4.2 EØSU understreger den rolle indvandrerne spiller, når det drejer sig om at tilgodese arbejdsmarkedets behov og fremme væksten i EU. Udvalget lægger vægt på nødvendigheden af ikke-diskriminerende politikker over for vandrende arbejdstagere samt modtagelses- og integrationsforanstaltninger for dem og deres familier.

ARBEJDSSTAGERES OG VIRKSOMHEDERS OMSTILLINGSEVNE SKAL FREMMES OG ARBEJDSMARKEDERNE SKAL GØRES MERE FLEKSIBILE

3.5 »Retningslinje. At skabe større fleksibilitet og samtidig sikkerhed i beskæftigelsen og begrænse opdelingen af arbejdsmarkedet gennem: tilpasning af arbejdslovgivningen, med eventuel revision af det fleksibilitetsniveau, der tillades i tidsbegrænsede og tidsbegrænsede kontrakter; bedre foregribelse og positiv styring af forandring, herunder økonomisk omstrukturering, især forandringer, der har tilknytning til handelsåbning, således at de sociale omkostninger bringes ned og det bliver lettere at omstille sig; støtte til ændring af erhvervsmæssig status, herunder uddannelse, selvstændig virksomhed, virksomhedsoprettelse og geografisk mobilitet; fremme og udbredelse af innovative, smidige former for arbejdstilrettelæggelse, herunder større sundhed og sikkerhed og flere forskellige aftale- og arbejdstidsordninger, for at forbedre kvaliteten i arbejdet og arbejdsproduktiviteten; omstilling til nye teknologier på arbejdspladsen, en målbevidst indsats for at ændre sort arbejde til normal beskæftigelse (Integreret retningslinje nr. 20). Se også integreret retningslinje »At skabe større sammenhæng mellem makroøkonomiske politikker og strukturpolitikker« (nr. 4).«

3.5.1 Efter EØSU's opfattelse »er det vigtigt at finde den rette balance mellem fleksibilitet og sikkerhed på arbejdsmarkedet, for at virksomhederne kan få mulighed for at udbyde mere beskæftigelse, og arbejdstagerne samtidig kan beholde den nødvendige sikkerhed. EØSU bifalder den afbalancerede holdning, taskforcen giver udtryk for i kapitlet »Fremme af fleksibilitet og sikkerhed på arbejdsmarkedet«. Skønt de samfundsmæssige og strukturelle forudsætninger i medlemsstaterne er forskellige, er der dog en række fælles aspekter, som der efter EØSU's opfattelse bør lægges særlig vægt på.«

3.5.1.1 EØSU henleder imidlertid Kommissionens og Rådets opmærksomhed på faren ved at forværre de unges og de mindre unges usikre stilling på arbejdsmarkedet, da det svækker deres position i de kollektive forhandlinger om løn, arbejdsbetingelser, social sikring og specielt pensionsrettigheder, og følgelig sænker niveauet for de sociale normer og »den europæiske sociale model«, som støttes af EU-institutionerne i bl.a. de internationale samråds- og forhandlingsfora.

3.5.1.2 Det vil måske være en god idé at forsøge at afkoble forvaltningen af »forandringer i forbindelse med åbningen af markederne« fra den fortsatte forringelse af beskæftigelsen, lønningerne og af levevilkårene for hundredetusinder af arbejdere og EU-borgere. EØSU understreger ligeledes, at de makroøkonomiske foranstaltninger, der kræves i retningslinje 4 og ekspliciteres i nr. 20, medfører så høje menneskelige og økonomiske omkostninger, at Kommissionen bør foretage en konsekvensanalyse heraf, inden retningslinjerne træder i kraft. Som tidligere nævnt, vil EØSU selv foretage en krydsevaluering af erfaringerne med iværksættelsen i de enkelte medlemsstater.

3.5.2 EØSU understreger, at der ikke bør være nogen forbindelse mellem fleksibilitet og sort arbejde, selv om begge fænomener optræder i samme retningslinje. Problemet med sort arbejde kan ikke løses på en seriøs måde ved at fremme kontrakt- og lønfleksibilitet, men bør behandles separat.

3.5.2.1 EØSU lægger vægt på den specifikke målsætning om at bekæmpe sort arbejde. I en af sine initiativudtalelser (CESE 325/2004) pegede EØSU på en række overvejelser, som vil gøre det muligt at finde den rette tilgang til problemet:

3.5.2.2 Der er behov for et større incitament til at selvangive lønindkomster.

3.5.2.3 Det er meget ofte kvinder og andre udsatte grupper, der udfører dårligt betalt sort arbejde. Det er vigtigt snarest muligt at indkredse deres situation bedre for at kunne træffe de rette foranstaltninger.

3.5.2.4 Virksomhedslovgivningen bør gennemgås med henblik på at lette den administrative byrde, specielt hvad angår opstart af nye virksomheder.

3.5.2.5 Sort arbejde bør ikke ses som en ikke- alvorlig lovovertrædelse. Effektiviteten af de vedtagne sanktioner bør

snarest muligt styrkes, således at anvendelsen af »sort arbejdskraft« hører op med at være rentabelt.

3.5.2.6 I vurderingen af overgangsforanstaltningerne fra 1. maj 2004 vedrørende »arbejdstagernes frie bevægelighed« eller snarere mangel på frihed for personer fra udvidelseslandene bør der gøres rede for, hvilke vanskeligheder arbejdsgivere og arbejdstagere har stødt på, og der bør tages højde for udviklingen inden for kvalifikationer, den demografiske udvikling, den kulturelle udvikling og udviklingen inden for behovet for mobilitet. Man bør verificere, om de pågældende foranstaltninger har bremset mobiliteten inden for EU og, om de også har fremmet sort arbejde blandt arbejdstagere fra de pågældende lande.

3.5.3 EØSU konstaterer med forundring, at Kommissionen i forbindelse med redegørelsen for retningslinjen om den økonomiske omstrukturering ikke siger en stavelse om betydningen af, at de berørte — frem for alt de ansatte og deres organisationer — deltager. Dette er så meget desto mere forbavsende i betragtning af, at Kommissionen i den meddelelse, den for nylig offentliggjorde om omstrukturering og beskæftigelse, behandler dette emne udførligt og med ekstra fokus, hvilket Udvalget utrykkeligt hilser velkomment og snart vil kommentere i en særskilt udtalelse.

3.6 »Retningslinje. At sørge for beskæftigelsesfremmende udvikling af løn og andre arbejdskraftomkostninger ved at sørge for de rette rammer for lønftalesystemer, der fuldt ud respekterer social- og arbejdsmarkedsparternes rolle, og som afspejler forskelle i produktivitet og arbejdsmarkedstendenser på sektorniveau og regionalt niveau; og overvågning og eventuelt revision af strukturen og niveauet for de indirekte lønomkostninger og deres indvirkning på beskæftigelsen, især for lavtlønnede og for dem, der kommer ind på arbejdsmarkedet for første gang (Integreret retningslinje nr. 21). Se også integreret retningslinje »At sørge for, at lønudviklingen bidrager til makroøkonomisk stabilitet og vækst« (nr. 5).«

3.6.1 I en udtalelse fra 2003 om »Overordnede retningslinjer for de økonomiske politikker 2003-2005«⁽⁸⁾ gav EØSU udtryk for følgende:

»Udvalget bifalder i princippet retningslinjernes krav om sammenhæng mellem på den ene side den nominelle lønudvikling og på den anden side produktivitetens fremskridt og inflationen på mellemlang sigt. Men hvis det gentagne krav om moderate, beskedne, mådeholdne eller tilbageholdende lønftaler betyder, at lønstigningerne skal være mindre end produktivitetstigningerne, kan udvalget ikke tilslutte sig det, da balancen mellem udbudsmæssige og efterspørgsmæssige faktorer så går tabt.

⁽⁸⁾ EØSU's udtalelse CESE 1618/2003 – Ordfører: Thomas Delapina.

Ser man udelukkende på udbudssiden, reducerer lavere lønstigninger de relative udgifter til arbejdskraftfaktoren og kan dermed øge beskæftigelsen. Men dermed overser man, at lønningerne ikke bare er en omkostningsfaktor på udbudssiden, men at de på efterspørgselssiden også er den faktor, der er mest afgørende for den interne efterspørgsel. Udpræget løntilbageholdenhed svækker altså den samlede efterspørgsel og dermed også vækst og beskæftigelse.

3.6.2 Udvalget bekræfter sin fortsatte støtte til princippet om aftalefrihed mellem parterne.

3.6.3 EØSU mener ligeledes, at der, ud over det rene lønspørgsmål, bør ses på udviklingen i husholdningernes købekraft, som har været stagnerende eller ligefrem faldende de seneste tyve år i visse medlemsstater. Det høje skattetryk (ofte lokalt), ejendomsprisernes himmelflugt, de stigende energipriser har nemlig udhulet lønstigningerne og reduceret effekten heraf. Resultatet kan aflæses på forbruget og dermed væksten. EØSU opfordrer til, at der gøres nogle overvejelser om dette fænomen på EU-plan og erklærer sig villig til selv at deltage heri.

INVESTERINGEN I MENNESKELIG KAPITAL SKAL ØGES GENNEM BEDRE UDDANNELSE OG FÆRDIGHEDER

3.7 »Retningslinje. At udvide og forbedre investering i menneskelig kapital gennem: udarbejdelse af effektive strategier til livslang læring svarende til de på europæisk plan indgåede forpligtelser, blandt andet passende incitamenter og omkostningsdeling for virksomheder, offentlige myndigheder og enkeltpersoner, navnlig for at opnå en markant nedgang i antallet af elever, der forlader skolen tidligt; øget adgang til erhvervsfaglig grunduddannelse og sekundær og højere uddannelse, herunder lærlingeuddannelse og iværksætteruddannelse; og øget deltagelse i efter- og videreuddannelse gennem hele

livet, især for lavtuddannede og ældre arbejdstagere (Integreret retningslinje nr. 22). Se også integreret retningslinje »At udvide og forbedre investering i FoU« (nr. 12).«

3.7.1 EØSU bifalder og støtter Kommissionens forslag, som svarer til de anbefalinger, det selv har givet i utallige udtalelser. Udvalget ønsker dog, at disse anbefalinger ledsages af kvantificerede eksplicitte målsætninger. EØSU understreger i den forbindelse aktørernes (individuelle, offentlige og virksomheder af enhver art) fælles ansvar for at sikre den nødvendige bæredygtighed og finansiering af disse investeringer inden for uddannelse.

3.8 »Retningslinje. At tilpasse uddannelsessystemerne til nye kompetencekrav gennem: bedre identifikation af erhvervsmæssige behov og nøglekompetencer og foregribelse af fremtidige færdighedskrav; bredere udbud af uddannelsestilbud; udvikling af rammer, der kan forbedre gennemskueligheden af kvalifikationer, anerkendelse heraf og validering af ikke-formel og uformel læring; udvikling af rammer, der kan forbedre gennemskueligheden af kvalifikationer, anerkendelse heraf og validering af ikke-formel og uformel læring; større tiltrækningskraft, åbenhed og høje kvalifikationsnormer i uddannelsessystemerne (Integreret retningslinje nr. 23).«

3.8.1 EØSU tilslutter sig ligeledes disse forslag, og minder om, at det længe har efterlyst en intensivering af indsatsen for at skabe et »europæisk læringsrum«⁽⁹⁾. Det understreger atter det nødvendige i at udbygge livslang læring og uddannelse samt i at øge arbejdsmarkedsparternes og de øvrige civilsamfundsorganisationers rolle på dette felt. EØSU understreger ligeledes vigtigheden af at sørge for gennemsigtighed og harmonisering af kvalifikationer i hele Europa og på internationalt plan.

Bruxelles, den 31. maj 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁹⁾ Se f.eks. EØSU's udtalelse om »Uddannelsens europæiske dimension: art, indhold og perspektiver« - Ordfører: Christoforos Koryfidis - EFT C 139 af 11.5.2001.